

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Liber X. & vltimus. De quidditate, impossibilitate cum falsitate, & variis
speciebus veritatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

LIBER DECIMVS ET VLTIMVS.

DE QVIDDITATE, INCOMPOSSIBILITATE cum falsitate, & variis speciebus veritatis.

TRACTATVS I.

De quidditate veritatis.

CAPVT I.

An veritas sit conformitas nostræ cognitionis cum scientia Diuina?

I **VIDAM** Neoterici affirmant, his argumentis adducti: Veritas in essendo, transcendentalis vocari solita, consistit in conformitate cum intellectu diuino, vt docent B. Thomas, Suarez, Molina, Valentia, Fonseca, Lessius, & alij communiter auctores: ergo & veritas in representando, siue formalis. Explicatur: quando res ita se habet, sicut Deus iudicat, est verè talis res, habetque veritatem transcendentalem hominis, aut equi aliamve similem: quando igitur cognitio nostra ita diiudicat de re, sicut intellectus diuinus, ea erit formaliter vera. Secundò: conformitas nostræ voluntatis cum diuina est eius bonitas moralis: similiter ergo in præsenti, &c.

2 Tercio: omnis res habet veritatem, ac rectitudinem à conformitate cum sua mensura propria, sed scientia diuina est prima veritas in representando: ergo est mensura omnis veritatis in representando: vt enim ait Aristoteles 10. metaph. cap. 1. primum in vnoquoque genere est mensura cæterorum: proinde cognitio nostra veritatem habet formalem, siue in representando à scientia diuina. Quarto: res omnis finita dicitur extrinsece possibilis ab omnipotentia Dei: quidni ergo extrinsece vera à veritate diuinæ scientiæ? actus igitur intellectus nostri hoc ipso, quod sit conformis diuinæ scientiæ representat rem, sicuti est verè in sese: eo igitur ipso, quod sit ita conformis, est formaliter verus.

3 Quinto, ac paulo aliter. Res omnes creatæ sunt transcendentaliter veræ per actum diuinæ scientiæ: Idcirco namque (inquit Anselmus in dialogo de verit. cap. 11.) verè præteritum dicitur esse aliquid, quia ita est in re: & ideo est aliquid præteritum, quia sic est in veritate summa: Et ibid. paulo supra; non est vera oratio, quæ dicit futurum esse aliud, nisi re ipsa sit aliquid futurum; neque aliquid est futurum, si non

fit in summa veritate. Hæc ille; quod si res dicuntur verè præterita, & futura per actum diuini intellectus, cur non & verè existentes? vbi ergo actus noster dicatur formaliter verus per conformitatem cum veritate obiectiua, & transcendentali, necessum est, vt talis dicatur ex eo, quod sit conformis diuinæ scientiæ: haud ergo per conformitatem cum obiecto secundum se præcisè constituitur veritas nostra formalis, sed potius cum eo proptèr à Deo verè cognito. Sexto tandem: actus, quo affirmo Petrum exiturum, nunc est verus, vt videtur, per se, ac sponte sua manifestum: nunc igitur est omne constitutum illius veritatis: at nondum est existentia obiecti videlicet Petri: non ergo hæc, sed potius diuina scientia nunquam non existens talem constituit veritatem: quod si veritas, qua de loquimur, esset conformitas cum obiecto, eiusque existentia, & non cum scientia Dei, aliter se res haberet.

4 Verum acquiescere non possum in hac sententia: eamque in primis impugno autoritate multiplici: atque vt ordiar ab Aristotele, sic habet lib. 1. de interpret. cap. 8. *nam si verè quispiam dicit hoc album, aut non album esse, necesse est album, aut non album esse: et si est album, aut non album, verum utique dicit affirmando, aut negando: et si omnino non est, falsum dicit, & si falsum dicit, non est.* Ac ibidem infra; *si verè quispiam dicit album quippiam esse simile, & magnum, necesse est esse vtrumque, & si verè dicit cras fore, oportet illud cras fore.* Et in prædicam. cap. de substant. text. 10. ad finem, *ex eo quod, res est, vel non est, propositio vera vel falsa est.* Plato quoque sic loquitur in Parmenide; *habere seipsum oportet eo modo, quo diximus: nisi enim sic se haberet, haudquaquam vere diceremus, dum vnum non esse fatemur: si autem vera, manifestum est, quod ea, quæ sunt, proferimus: Nonne? sic est: cum verò nos vera prædicare dixerimus, necesse est, vt ea, quæ sunt, asserere profiteamur: Et in Sophista; sermo mendax eadem ratione censetur, qui videlicet ea, quæ non sunt esse, & contra quæ sunt non esse pronuntiat: Et in Euthidemo; quicumque quod est, quædè sunt dicit, vera dicit: quamobrem Diorsiodorus, si quæ sunt dicit, vera prædicat, neque quicquam aduersus te mentitur. Et in Cratilo; illa verò oratio, quæ existentia dicit, vt existunt, vera est, quæ vt non existunt, falsa.* Accedit Anselmus Dial. de veritate cap. 3. *cogitationem quoque dicimus veram, cum est quod, aut ratione aut aliquomodo putamus esse, & falsum, cum non est.* Et paulo infra: *quapropter, qui putat esse quod est, putat quod debet, atque ideo recta est cogitatio: si igitur vera, & recta est cogitatio, non ob aliud, quam quia*

quia putamus esse quod est, aut non esse quod non est, non est aliud eius veritas, quam reſtitudo. Ac denique Augustinus sic ait lib. de vera relig. cap. 36. Cui manifestum est falsitatem esse, qua id putatur esse, quod non est, intelligit eam esse veritatem, qua ostendit id, quod est. Ecce hi omnes veritatem formalem explicant per conformitatem actus nostri cum obiecto, & re ipsa nulla diuinæ scientiæ mentione habita. Ita etiam de veritate sentiunt Thomistæ, Scotistæ, Nominales, & cum his authores nostri, atque, vt semel dicam, omnes quorum scripta prælo mandata viderim.

5 Rursus secundo confutatur eadem opinio: siquidem diuina scientia potest, ac debet dici formaliter vera per conformitatem immediatam cum ipso obiecto: haud enim est alia scientia superior, vnde veritatem suam emendicet: quidni ergo nostra per similem duntaxat conformitatem sit vera? Tertio: diuina scientia haud dicitur vera per conformitatem cum nostra, vt aduersariis est in confesso: non est ergo, quapropter ea, quæ nobis inest, veritatem hauriat ab ea, qua Deus cognoscit. Nec vero est excusare hic perfectionem diuinæ scientiæ: quantumvis enim sit perfecta, dicitur tamen vera per denominationem ab obiecto ipso: quidni ergo & per scientiam nostram, quæ obiectum à Deo cognitum perfectionis gradu interdum antecellit? item ea, quantacunque sit dignitatis, & excellentiæ, subit denominationes extrinsecas, & prædicamentales similes, maioris prioris, & alias id genus respectu scientiæ nostræ, & eas ab illa quodammodo accipit: ergo & quod sit vera, vbi semel veritas definiri possit per conformitatem cum scientia, & non cum obiecto solo.

6 Quarto tandem à priori. Debet constitui veritas per connexionem primariam actus cum obiecto ita se habente, sicut cognoscitur: Inde est connexionem talem, quoties est essentialis, & actui prorsus eadem, semper esse veritatem, quia videlicet est primaria. Exinde etiam est, coexistentiam ipsius actus, & obiecti ea ratione, qua representatur, siue aggregatum vtriusque esse veritatem, quia similiter est per se loquendo primaria connectio: licet enim aliquando supponat re ipsa connexionem essentialem, hoc tamen est per accidens ipsi, & etiam si non supponeretur, daretur nihilominus, sicut in aliis actibus, non essentialiter, sed partim intrinsecè, partim extrinsecè veris, vsuuenit. Cæterum ea supposita doctrina, fieri nequit, vt conformitas cum diuina scientia, ac relatio eam importans constituat veritatem nostræ cognitionis: quamvis enim sit connectio quædam eius cum obiecto prout à nobis cognito, eoque illius statu, qui per actum nostrum affirmatur; non tamen primaria, sed secundaria: ac proinde per se supponens: semper enim prius est ratione nostra, obiectum ita esse, quam verè sciri à Deo, ideoque ab eius intellectu scitur, quia est, & non è conuerso, de quo latius tract. 4. at obiectum ita esse, facit connexionem quandam actus secum ipso prout ita se habente, & proportionem illam, ac rectitudinem, quam appellamus veritatem: conformitas ergo cum diuina scientia haud est connectio, ac proportio actus, & obiecti primaria, sed secundaria: ac proinde nequit esse veritas.

7 Et quidem, si hæc posset constitui per connexionem secundariam nostri actus cum obiecto, eiusque statu per actum affirmato, ac representato, essent in quouis actu nostro infinitæ veritates formales: Nam v.g. cum affirmo Petrum currere, actus meus connectitur secundariò cum obiecto, nimirum cursu

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Petri, per diuinam scientiam: deinde per similitudinem, & coexistentiam cursus Pauli: rursus per eam, qua coexistit cursui Ioannis: vltèrius, & Ignatij: & sic per infinitas alias relationes prædicamentales, quas obiectum præfati actus subit, & ex quarum hypothesi non potest non esse eo temporis articulo, pro quo à me esse cognoscitur, & affirmatur. Aut aliter: actus ille verus erit per conformitatem cum cognitione vera Petri de eodem obiecto, & per conformitatem etiam cum cognitione vera Ioannis de illo, & sic in immensum. Quid autem hac numerositate, vel, vt rectius dixerim, innumerabilitate veritatum formalium realiter distinctarum in eodem actu fingi potest magis portentosum, & absurdum?

8 Ad primum argumentum contrarium dicendum est, in primis res haud dici veras transcendentaliter per conformitatem cum intellectu diuino solo, sed etiam cum creato intellectu: per prius, vt aiunt, respectu illius, & per posterius intuitu huius. Nec aliud volunt authores in argumento obiecti: præsertim verò B. Thomas quæst. 1. de verit. art. 2. corp. vbi sic ait: res ergo naturalis inter duos intellectus constituta secundum adæquationem ad verumque vera dicitur: secundum enim adæquationem ad intellectum diuinum dicitur vera in quantum implet hoc, ad quod est ordinata per intellectum diuinum, vt patet per Anselmum in lib. de vero, & Augustinum in lib. de vera religione, & per Auicennam in definitione inducenda, scilicet veritas cuiusque rei, &c. secundum autem adæquationem ad intellectum humanum dicitur res vera, in quantum nata est de se formare veram estimationem, sicut è contrariis falsæ dicuntur, quæ nata sunt videri, quæ non sunt, aut qualia non sunt, vt dicitur in 5. met. Prima autem ratio veritatis per prius inest rei, quam secunda, quia prior est comparatio ad intellectum diuinum, quam ad humanum, vnde etiam si intellectus humanus non esset, adhuc res dicerentur veræ in ordine ad intellectum diuinum: sed si vterque intellectus, quod est impossibile, intelligeretur auferri, nullo modo veritatis ratio remaneret. Et art. 4. corpore idem tradit: per prius, inquiens, inest rei veritas per comparisonem ad intellectum diuinum, quam humanum, cum ad intellectum diuinum comparetur quasi ad causam, ad humanum autem quodammodo quasi ad effectum, in quantum intellectus à rebus scientiam accipit. Quæ cum ita sint, si licet arguere à veritate transcendentali ad formalem nostram, hæc haud constitueretur per conformitatem cum solo intellectu, & scientia Dei, verum etiam per convenientiam cum cognitione creata: quod tamen quam absurdum sit, & quam coniunctum cum infinitudine reali veritatum in eodem actu, superius ostensum.

9 Secundo respondeo, rationem discriminis inter veritatem transcendentalem, & formalem esse manifestam. Nam omnis res creata cognoscitur necessario sicuti est ab intellectu diuino, estque eius obiectum: proinde non est, cur non sit obiectiue, ac transcendentaliter vera per respectum ad illum: id siquidem genus veritatis situm est in ratione obiecti, siue cogniti, aut cognoscibilis, sicuti quidpiam est in se. At non omnis actus intellectus nostri habet pro obiecto scientiam diuinam, illamvè cognoscit: quocirca haud est, quod sit vera formaliter per ordinem ad illam: talis enim veritas posita est in representatione rei sicuti est, siue per relationem ad illam ita se habentem quemadmodum representatur. Et quidem miror, aduersarios exigere veritatem formalem ad normam transcenden-

Hh talis

talis, cum tam dispar sit vtriusque conditio. Quamobrem sic argumentum contrarium retorqueo: veritas transcendentalis consistit in conformitate cum actu aliquo humani, aut certe diuini intellectus: at veritas transcendentalis opponitur suapte natura veritati formali: hæc ergo haud est collocanda in conformitate cum actu aliquo, sed potius cum suo obiecto.

10 Ad secundum argumentum contrarium respondeo, actum voluntatis nostræ dici etiam moraliter bonum propter conformitatem cum suo obiecto, quod videlicet nobis proponitur, ut rationi consonum. Eius autem actus conformitatem cum diuina voluntate esse tantum arguitur bonitatem moralem: quia nimirum hoc ipso, quod Deus optimus maximus velit aliquod obiectum, signo esse potest, illud esse moraliter bonum, atque adeo moralem bonitatem nostrum in actum refundere.

11 Ad tertium respondeo, actum nostrum dici verum formaliter à sua mensura intrinseca, quam videlicet intrinsecè, & essentialiter respicit, atque cognoscit iuxta dictum Aristotelis superius laudatum; ab eo quod res est, vel non est propositio dicitur vera, vel falsa: secus verò à mensura extrinseca, hoc est ea, ad cuius imitationem efficitur, & habet esse. Atqui solum obiectum priori modo mensurat veritatem nostrorum actuum, & veritas diuinæ scientiæ tantum posteriori. Quid mirum ergo, si non ab hac, sed ab illo actus nostri denominentur veri?

12 Ad quartum respondeo. Quemadmodum res dicitur formaliter possibilis ab omnipotentia Dei, ita etiam ea dicitur extrinsecè, & formaliter vera per denominationem à scientia Dei. Hæc siquidem habet veritatem formalem à relatione ad obiectum, eamque postea refundit in ipsum: quo fermè pacto iuxta dicta superius lib. 8. tract. 5. cap. 2. cognitio nostra reicit in obiectum multiplex formaliter, & fundamentaliter vnum, vnitatem formalem ab eo acceptam, illudque extrinsecè vnum, siue vniuersale denominat. Eademque ratione, ut ibi declaratum est, actus voluntatis bonitatem formalem, quam sortitur à bonitate radicali rei à se volitæ in hanc pro posteriori signo remittit, eamque extrinsecè bonam, & meritoriam constituit. Hæc cum ita sint, cognitio nostra haud dicitur vera per conformitatem cum obiecto se habente verè formaliter, & extrinsecè, qua tantum ratione inuoluit scientiam diuinam, ac proinde non per convenientiam cum ista: tantum ergo est vera, quia conformis veritati obiectiæ fundamentalis, seu transcendentali, quæ quidem actum diuinæ scientiæ, ut connotet extrinsecè, non tamen intrinsecè, & essentialiter includit.

13 Ad quintum similiter respondeo, Anselmum hoc solum velle, actum diuinæ scientiæ intimè claudi in veritate formali extrinseca rerum à nobis cognitarum, non verò in earum veritate obiectiua: quocirca conformitas cum huiusmodi posteriori veritate haud est conformitas cum diuina scientia: talis ergo non est actuum nostrorum veritas formalis: hæc ergo perperam definitur ab aduersariis. Ad postremum respondeo, actum nostrum de obiecto non existente dici nunc verum, quia magis principalis pars veritatis nunc existit, videlicet entitas actus, non verò, quod in præsens tota veritas existat: proinde non est, quamobrem scientia diuina semper præsens, ac nunquam non existens eam constituere debeat. Adice, tamen si veritas sit conformitas actus duntaxat cum obiecto, non propterea fore, ut hoc

illam intrinsecè constituat, satisque esse, ut eam extrinsece terminet, videlicet, si relatio ea conformitatis, ac veritas per illam definita sit actui omnino intrinseca, & essentialis: ea certè ex hypothese actus de obiecto non existenti, quin constituatur per scientiam diuinam, aut conformitatem cum illa habet tamen ex se nunc temporis totam veritatis suæ essentiam, & integritatem.

CAPVT II.

An veritas sit conformitas nostra cognitionis cum re cognita, an verò huius secum ipsa prout est extrà intellectum?

14 Non pauci in ea sententia sunt, ut existiment, veritatem formalem, ac rectitudinem intellectus nostri, quoties sine errore cognoscit, esse conformitatem, non cognitionis nostræ cum re cognita, sed conceptus obiectiui, ac repræsentati cum conceptu physico, reique statu, quem habet extra intellectum: ac propterea hunc verè cognoscere, quia talis est res in eo intentionaliter, qualis est physice, & extra illum. Ita Durandus in 1. diff. 19. quæst. 5. num. 13. Herueus quodlib. 3. quæst. 1. art. 2. & 3. Henricus in summa art. 34. quæst. 5. Iandunus 6. metaph. quæst. 2. Valquez tom. 1. in 1. part. quæst. 16. art. 2. disput. 76. cap. 1. Muria in log. disp. 3. Perihermen. quæst. 1. Iauellus 6. metaph. quæst. 13. & Flandria q. 23.

15 Porro autem huius sententiæ fundamenta sic habent. Cognitio multoties est spiritalis, & eius obiectum materiale, illa qualitas, hoc substantia, illa existens, hoc in abyssu nihili reconditum, ac nondum in lucem rerum existentium productum. Veritas ergo formalis haud est sita in eo, quod cognitio sit talis, quale est obiectum, cum potius diffideant inuicem toto celo: consistit ergo in conformitate conceptus obiectiui, seu repræsentati cum physico, & extrario. Rursus secundo: cognitio nostra denominatur vera, quia repræsentat obiectum verum: nam Aristoteles definit propositionem hunc in modum: *est oratio verum, vel falsum significans*: veritas ergo formalis, & propria est in conceptu obiectiui, & repræsentato primario, & per se, & non nisi per denominationem ab illo, & secundo in cognitione nostra: haud ergo est huius, sed potius illius conformitas cum re, quæ est extra animam, eiusque esse physico.

16 Tertio, & eodem redit: illud est propriè, & primariè verum, quod significatur enuntiatione vocali vera: quemadmodum enim color dicitur sanus, quia est signum sanitatis, ita voces denominantur quodammodo veræ, quia verum, quod strictè, & principaliter est tale repræsentant, ac significant: at voces sunt signa conceptuum obiectiuorum, siue rerum cognitarum, non verò cognitionum duntaxat: haud ergo in his, sed potius in illis propriè, & principaliter est veritas formalis, adeoque est definienda per conformitatem, non actuum cum obiectis, sed obiectorum secum ipsis in diuerso statu.

Contraria tamen sententia, nimirum veritatem omnem esse conformitatem cognitionis cum re cognita, adeoque non in hac, sed in illa primario consistere, tuentur B. Thom. lib. 1. de interpret. lect. 3. & 1. part. quæst. 16. art. 1. 2. & 8. Caietanus ibid. art. 2. Ferrariens. 1. contra gentes cap. 59. & 60. Egil. quodlib. 4. quæst. 7. Soncinas 6. metaph. quæst. 17. Albertus

Albertus Magnus tract. 2. de interpret. cap. 2. Ex nostris Suarez disput. 8. metaph. sect. 1. Cardin. Tole- tus in log. lib. 1. Perihierm. cap. 2. quæst. 2. Rub. lib. 1. post cap. 2. quæst. 2. num. 9. Hurtadus de anima dis- put. 9. sect. 1. Tellez part. 1. in logicam disp. 11. sect. 2. Arriaga disput. 14. log. sect. 1. num. 2. Compton. disput. 44. log. sect. 1. num. 4. & alij quibus sub- scribo.

17 Principio namque, si veritas non esset conformi- tas cognitionis cum re ipsa, sed conceptus obiectiui, & representati cum physico, & reali, sola res cogni- ta prout talis diceretur primario, ac proprie vera, ac tantum per denominationem ab ea, & secundario vera esset cognitio nostra. At hoc, quod aduerfa- riis omnibus est in confesso, quodque eorum placi- to indissociabili consequentia inferitur, est aperte falsum. Siquidem ita si res haberet, perperam di- xisset Aristoteles: *ab eo, quod res est, vel non est pro- positio dicitur, vera vel falsa*; potiusque debuisset ai- re: *ab eo, quod res est vera, vel falsa propositio deno- minatur vera, vel falsa*; vt optime expendunt B. Tho- mas, & Suarez. Deinde, non actio exterior, sed po- tius voluntatis nostræ interior motus dicitur pri- mario, & proprie bonus in genere moris, laudabilis- que, ac meritorius. Similiter ergo in præsen- ti, &c.

18 Secundo suadetur nostra sententia: quoniam imago Cæsaris, v.g. est vera, quia ipsa est confor- mis prototypo suo, non verò ob id, quod esse ali- quod representatum Cæsaris, ab eo distinctum quodam modo, sit ipsi simile, & conforme: similiter ergo veritas nostræ cognitionis in ipsius cum re si- bi obiecta consistit conformitate, & non conceptus obiectiui cum physico conuenientia.

Tertio probatur nostra opinio. Conceptus obie- ctuius, siue representatus non distinguitur à phy- sico, & reali: quod enim est physicè, & à parte rei, id est, & non aliud, quod cognitio nostra represen- tat. At nullius esse potest secum ipso conformitas: hæc enim est relatio realis, & vniuoca similitudo iuxta aduersarios, adeoque extrema realiter distin- cta postulat: perperam ergo constituitur veritas in conformitate præfata, quippe quæ est planè impos- sibilis.

19 Respondent primò aliqui eorum, quibuscum- lis, conceptum obiectiuium distingui à physico, & reali inadæquatè, ac præter illum inuoluere actum, per quem representatur. Contra tamen sic arguo: Veritas consistit in eo, quod res in se talis sit qualis est representata, vt representata, & è conuerso in eo, quod res representata vt representata sit talis, qualis est in se: ergo sita est in conformitate, & conuenientia representationis, & rei, quæ est eius terminus. Ita si Petrus v.g. vt albus sit similis equo, similitudo, & conuenientia Petri, & equi magis erit penes albedinem, supra quam sit congregatio, quam quoad entitatem albedini subiectam.

20 Secundo alij recurrunt ad esse possibile, & essen- tiale, & hoc aiunt esse distinctum, ac separabile ab esse existentiali: aliundè vero ei conforme, cum ta- liter res omnis existat, qualis est in se essentialiter, & prout est possibilis. Verum in primis esse essen- tiale quomodolibet sumptum non distinguitur rea- liter ab existentia, vt in metaphysica contabit. De- inde quid si conceptus obiectiuius, & à cognitione nostra representatus sit ipsa existentia? an huius ad seipsam relatio realis, & conformitas vniuoca fini- gi potest? Quid secundo si res, quam cognosci- mus, & ex vero, nunquam sit extitura? quodnam est illud esse exercitum, & existientiale cui ef-

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

se, essentiale à cognitione representatum sit con- forme?

21 Tertio alij confugiunt ad idola quædam imagi- naria, quæ similia rebus extrariis à nobis cognitis, & ab eis adæquatè distincta in se intus quicquæ format. Cæterum eiusmodi entia rationis, & ido- la commentitia supra lib. 8. tract. 5. cap. 12. satis, cu- mulatèque sunt reiecta. Rursus, esto admittantur, & ad alia conferant instituta, certè ad præsens ni- hil eis est inutilius: quo enim pacto veritas consti- tui potest in fictione? quæ societas lucis cum tene- bris? Ad hæc minor est conuenientia entis rationes cum reali, siue non entis cum ente, quam cogni- tionis veræ, & realis cum obiecto suo, eorè ente quod cognoscit: quando ergo inter priora illa ex- tremæ conformitatem quandam veritati sufficien- tem admittunt aduersarij, quorsum eam reiiciant inter posteriora?

22 Quarto alij obiiciunt, actum reflectentem supra se in nostro, aut certe in intellectu diuino esse ve- rum: at non habet relationem realem conformita- tis cum suo obiecto, videlicet secum ipso: haud enim à se distinguitur realiter, sicut ad talem rela- tionem vbuius oportet: similiter ergo poterit veri- tas consistere in conformitate conceptus obiecti- ui, & physici, quæ non sit relatio realis vtrum- que interiaccens, nimirum ob eorum indistin- ctionem.

23 Hæc instantia nobis obiecta maius facessit obii- cientibus negotium. Ipsi enim contendunt, verita- tem formalem esse vniuocam, & realem similitudi- nem, eiusque defectu conantur fieri non posse, vt veritas istiusmodi sita sit in conformitate cogni- tionis cum re, quam representat, quippe cui est dissimillima: quorsum ergo nunc negant assump- tum hoc, vt tueri possint, veritatem esse positam in conceptus obiectiui, & physici conuenientiâ quadam?

24 Deinde absolute respondeo, veritatem formalem esse conformitatem, & similitudinem quandam im- propriam, & analogicam actus, & rei, quæ de ali- quid adfirmat, vel negat, aut quod perinde est, vtriusque proportionem quandam in eo sitam, eo- que explicandam, quod cognitio nostra ita rem re- presentat, sicuti est in se, & hæc è conuerso sic se habeat, sicut illa diiudicat: huiusmodi autem pro- portio, similitudo, & conformitas erit relatio rea- lis, quoties eius extrema realiter distinguuntur in- uicem: vbi autem sint reipsa indistincta, haud erit relatio realis, sed quid reale absolutum, ac solo no- mine relatiuum. Quod ergo tueri nequeunt aduer- sarij in suis principiis, videlicet actum verum ta- lem esse posse respectu sui, id nobis est propugnatum facillimum. Vnde in eos quarto sic insurgo, no- stramque sententiam principaliter suadeo. Actus noster reflectens in se dicitur verus: & tamen non est vniuocè similis, & conformis sibi ipsi: quan- quam ergo talem non habeat similitudinem, aut conformitatem intuitu aliarum rerum, dici tamen poterit verus per analogicam quandam cum eis conuenientiam, & conformitatem.

25 Ad primum argumentum contrarium dicendum est, cognitionem nostram haud esse vniuocè simi- lem, & conformem obiecto, quod verè representat sed analogicè modo nuper explicato in profligatio- ne postremæ instantiæ aduersus nostram senten- tiam: proinde nihil nobis obesse, cognitionem, & obiectum dissidere quoad materialitatem, substan- tialitatem, existentiam, aliaque condiciones: magis enim sunt contrariæ similitudini vniuocæ actus, & obiecti,

obiecti, quam analogicæ, qua de tantum agimus, & non de illa priori.

26 Ad secundum argumentum contrarium dicendum est, cum definitur propositio esse oratio verum, vel falsum significans, sermonem esse de veritate obiectiua, & fundamentali, siue iuxta aliorum phrasim transcendentali: quasi sensus sit, propositionem esse, quæ affirmat rem esse, aut adstruit eam non esse: alterutrum enim horum obiectiue, & fundamentaliter est verum, falsumvè: haud ergo colligitur ex definitione propositionis, quod veritas formalis sit in obiecto primariè, ac per se, sed ad summum, quod fundamentalis. Secundo dici potest, etiam si sermo sit in præfata definitione de veritate formali, non propterea sequi eam esse primariè in obiecto, sed tantum secundario, & per denominationem à cognitione: perinde enim est asserere, propositio est oratio verum vel falsum significans, atque quod ea denominet rem sibi subiectam extrinsecè veram, eique veritatem sibi principaliter inhaerentem communicet: quo pacto, cum dicitur motus interior arbitrij nostri tendere in opus bonum, ac meritorium, non tam indicatur rationem meriti, ac bonitatis moralis in externo opere primariò reperiri, quam ei exintus communicari.

27 Ad tertium argumentum aduersariorum respondendum est, sicut ad præcedens, voces in primis haud significare verum formaliter, sed fundamentaliter, ea saltem parte, qua sunt notæ conceptuum obiectiuorum: proinde his haud inesse oportere veritatem formalem primò, & per se, sed tantum fundamentale. Secundo responderi potest, ac debet iuxta disputata superius lib. 6. voces etiam primariò, & per se significare conceptus formales nostros: eis ergo quidni possit esse primario, ac per se veritas formalis?

C A P V T III.

An, & quousque distinguatur veritas ab actu vero?

28 **N**ON parum certè interest ad assequendam veritatis essentiam nosse, an ea, & per quam est definita conformitas, sit distincta, & quatenus à cognitione nostra, atque vtrum consistat in hac sola, vel potius in ea simul, & obiecto, aliove quopiam. Qua in controuersia asserendum est primò, veritatem distinguere virtualiter intrinsecè, seu ratione ratiocinata à cognitione, vel etiam ab ea, & re cognita, si in illis duabus realiter posita est, & ab eis re ipsa indistincta.

29 Suadetur assertio: quoniam veritas transcendentalis est passio entis, eique ita est realiter eadem, vt ab eo ratione distinguatur, illoque sit eadem ratione posterior: vbi ergo veritas formalis sit eadem realiter actui soli, id haud continget absque vtriusque distinctione, & ordine quodam virtuali, ac rationis ratiocinata: quæ enim inter alterutram veritatem discriminis ratio: Item secundò, & à priori: actus est representatio obiecti; at eius veritas est conformitas representationis cum re representata: has autem rationes formales ecquis non videat esse diuersas: aut paulo aliter: actus verus conuenit in ratione cognitionis cum actu falso: at non in ratione veri: actus ergò, & eius veritas prædicata opposita, nempe conuenientiam, & disconuenientiam, adeoque opposita prædicata, ac distinctionem virtuales subeunt.

30 Quod si veritas, & conformitas superius explica-

ta sit reapse aggregatum actus, & obiecti, haud minus facilis est probatu assertio nostra. Principio namque veritas, vbi consistat realiter in actu solo, ab eo non potest non distingui ratione, vt nuper demonstratum: ergo si re ipsa posita sit in collectione actus, & obiecti, ab eis iunctim sumptis non sustinebit non distingui ratione ratiocinata, & virtualiter intrinsecè. Rursus secundò: si veritas formalissimè sita esset in aggregato actus, & obiecti, & ab eis ne ratione distingueretur, profectò actus verus, & obiecto conformis, ac assimilis sibi ipsi conformaretur, & assimilaretur, & è conuerso obiectum, vbi actui conformaretur, sibi ipsi conforme euaderet: haud secus, atque iuxta dicenda in Metaphysica lib. 3. tract. 6. cap. 17. si relatio paternitatis ex. g. esset formalissimè sita in fundamento, & termino, quos demus esse Petrum, & Ignatium, certè alter eorum esset pater, & alter filius suimetipsius. Et, ne multis morer, quidquid contrà relationem prædicamentalem ex fundamento, & termino formalissimè coalescentem obiciendum est à nobis loco nuper indicato, id omne contra identitatem virtuales, ac summam veritatis cum actu, & obiecto procedit.

Obiicies tamen pro contraria sententia primo. Veritas est assimilatio actus, & obiecti: inuoluit igitur formalissimè, tum actum, tum etiam obiectum. Rursus secundo: ab eo quod res est, vel non est propositio dicitur vera, vel falsa, teste Aristotele vbi paulo supra rem igitur esse, vel non esse simul cum actu veritatem, ac falsitatem intimè constituit. Tertio, hoc ipso, quod actus adsumet aliquid de obiecto, & obiectum ita se habeat sicut affirmatur, circumscripto quouis alio, actus intelligitur verus: veritas igitur in vtroque est formaliter sita.

Nullum argumentum horum premit. Ad primū, & secundum dicendum est, eis hoc tantum conuinci, veritatem formalissimè sumptam connotare obiectum, & obiecto, actuque positum eam necessario resultare, non tamen in vtroque eam quidditatiue, & intimè consistere. Ad tertium respondendum est, concessio antecedenti, cæterum consequentia eius est nulla: siquidem in particula, & probabile est tacite inuolui relationem conformitatis virtualiter distinctam à complexione actus, & obiecti. Secundo etiam responderi potest, negato antecedenti. Nā eo ipso, quod cognitio representet obiectum, & hoc ita se habeat, sicut representatur, circumscripto quouis alio ea est vera, non formaliter, sed radicaliter. Vide dicenda à nobis citato nuper lib. 3. tract. 6. c. 23 ex eis enim clarebit, quam parum sit momentum in hoc tertio argumento, tum etiam in duobus anterioribus.

33 Asserendum est secundo actibus probabilibus, & incertis, quales sunt v. g. *Petrus currit*, aut *Ignatius loquitur*, nullam inesse veritatem, eis ex toto essentialem, & nullatenus realiter distinctam, sed potius omnē earum veritatem esse re ipsa positam, tū in ipsis, tum in eorum obiectis. Suadetur assertio primò. Conformitas physica, & in esse rei, qua aliquid alteri simile est prædicamentaliter non est fundamēto soli realiter essentialis: sed tum in eo tum etiam in termino re ipsa consistens, vt ostendetur à nobis, cum erit disputatio de prædicamento ad aliquid: pari ergo ratione conformitas intentionalis, & in esse cogniti, qua actus est verus, haud est ei vniuersim essentialis re ipsa, sed potius ei aliquando partim intrinsecus, partim extrinsecus accedet, nimirum quoties coexistentia obiecti, tam fuerit contingens respectu actus veri, ab eiusque entitate ex genere suo.

suo separabilis, quam terminus similitudinis intuitu fundamenti. Vterius secundo: in hoc actu, *Petrus currit*, aliove simili non est adstruenda essentialis connexio cum existentia cursus Petri, absque videnti fundamento: aliàs albedo essentialiter connexa cum subiecto, eiusque modus pari libertate fingi posset: at nullum est eiusmodi fundamentum, ut solutione obiectionum iam iam constabit: is igitur actus cum existentia cursus Petri essentialiter connexus non est, sicut ad eius veritatem omnino essentialem, & re ipsa prorsus indistinctam oportet.

34 Verum obiicies primò. Veritas est magna quorumvis actuum perfectio, & falsitas magna imperfectio: actibus ergo quibuslibet omnino intrinsecæ, & essentielles sunt: quo enim pacto per aliquid extrinsecum perfici, aut non perfici, meliorari, ut ita loquamur, aut deteriorari possunt? Secundò. si veritas, & falsitas actibus quibusdam essent extrinsecæ, non esset cur in Deum actus falsus cadere non posset: siquidem talis actus tam perfectus esset, ac si verus esset, cum veritas, & falsitas in nostris principiis nullo prædicato intrinseco differant, sed solum extrinseca connotatione obiecti, quæ ad perfectionem inuehendam quid potest iuuare? Tertio: actus noster quicumque sit, per seipsum præcisè, & essentialiter vel assimilatur obiecto suo, vel non assimilatur ei, si primum; essentialiter ergo, & intrinsecè est verus, & non quadantenus extrinsecè: si secundum; similiter ergo est falsus.

35 Quarto: hic actus, *Petrus currit*, ubi semel verus sit, repræsentat cursum Petri verum, & realem, seu verè, & realiter existentem: is igitur actus verus haud potuit esse diuinitus falsus, atque adeo duntaxat per seipsum, & non per obiectum est verus; alioqui certè, ut obiectum, ita & illius veritas foret contingens, ac variabilis. De antecedenti haud potest esse ambiguitas vlla. Consequentia suadetur quia, ut is actus falsus esset, deberet repræsentare cursum Petri fictitium, & non verum ac realem: at is actus diuinitus repræsentare nequit cursum fictitium, & non realem; alioqui obiectum mutare posset, & aliud ab eo, quod modo respicit vendicare: is igitur actus falsus esse non potest, nec potuit. Quintò: hic actus *Petrus currit*, ut verus sit, debet repræsentare extrema inter se actu identificata, ut autem falsus sit, exprimere debet extrema inter se non identificata: sed actus repræsentans extrema inter se identificata nequit diuinitus repræsentare extrema inter se non identificata; aliàs variaret obiectum: hic igitur actus, *Petrus currit*, ubi semel verus sit, falsus esse non potest, nec potuit vnquam, adeoque est essentialiter verus.

36 Sextò: veritas, quæ elucet in omni actu creato, est finita, & infra perfectionem diuinæ, & incommutabilis veritatis summo intervallo subsistens: at esset infinita sapissimè, si constitueretur obiecto, cum hoc multoties sit infinitum, ipse nimirum Deus, ut v. g. si asseras Deum videre cursum Petri, aut simile quidpiam, quod ut potuit non esse, sic etiam à Deo non conspici. Septimo, & eodem redit: falsitas haud potest constituere essentialiter veritatem, ut videtur luce clarius: constitueret autem iuxta nostram sententiam, cum ea sæpè sit obiectum actus veri, toties videlicet quoties, aut nos, aut alios falli in aliqua verè iudicamus.

37 Octauo tandem: si actus aliquis verus, prout talis, posset re ipsa constitui obiecto, veritas eius haud esset realiter distincta ab illius falsitate, ea scilicet, quam potuerat sortiri, si obiectum aliter se habuisset.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

set. Consequens est euidenter falsum: cum enim ambæ sint separabiles, imò, quod plus est, separate, quæ fieri potest, ut realiter non distinguantur? Sequela probatur: nam ea, quorum constitutiva omnia sunt realiter eadem, haud possunt esse reali distinctioni obnoxia: eiusmodi autem sunt veritas, & falsitas huius actus v. g. *Petrus currit*, siquidem eius entitas, & cursus Petri verus, & realis constituunt per nos eius veritatem: ea etiam constituunt eius falsitatem. Quod si respondeat quis, non cursum Petri, sed eius carentiam reddere eum actum falsum; in contrarium est eam carentiam, illo non repræsentari, nec eius esse obiectum: talis ergo carentia non constituit falsitatem illius actus, sed potius cursum, quem negat, aut, si constituit, certè falsitas, de qua loquimur, ex obiecto non coalescet. Confirmatur ex Augustino lib. 2. contra Faustum cap. 4. ubi sic ait: *non est in Dei voluntate, ut eo sit aliquid falsum, quo verum est.* At si veritas, & falsitas constituerent obiecto, & actu re ipsa quidem hic, quem in exemplum toties adhibuimus, videlicet *Petrus currit*, eo esset verus, quo falsus, & è conuerso; verus scilicet seipso, & obiecto suo, & per utramque etiam falsus.

38 Non est tamen propter superiora argumenta ab opinione, cui subscripsimus, abscedendum. Ad primum respondendum est, veritatem, & falsitatem non esse perfectionem, aut imperfectionem actus formaliter, sed solum arguitiue, si in genere loquamur. Etenim veritas in genere perfectionem aliquam absque vlla imperfectione arguit; falsitas autem genericè loquendo imperfectionem aliquam, videlicet inevidentiam, & inobscuritatem in actu falso prodit: quomobrem veritas est arguitiue perfectio actus, & falsitas simili ratione imperfectio, licet neutra formaliter, & propriè actum reddant perfectum aut imperfectum penes omne id, quod includunt. Ad secundum dicendum est, non ideo repugnare Deo falsitatem, quia in eo actus falsus, quatenus talis, esset formaliter imperfectus, sed quia esset arguitiue imperfectus, eo scilicet, quod defectum cognitionis intuitiue, & comprehensiuæ argueret in intellectu creatoris circa materiam erroris, ac falsitatis. Ad tertium dicendum est, propositionem incertam, & probabilem per se ipsam essentialiter, nec assimilari, nec non assimilari obiecto, sed ab utroque præscindere, & ad alterutrum per aliud à se distinctum determinari, ut etiam in similitudine physica, eiusque carentia vsuuenit.

39 Ad quartum dicendum est, actum falsum affirmantem, *Petrus currere*, cursum verum, & realem Petri, non vero fictitium repræsentare, haud secus, ac si verus esset: imò ideo est falsus, quia cursum, verum, & realem adstruit, qui tamen à parte rei non reperitur, pro eo ac adstruit: quod si is actus cursum Petri fictitium repræsentaret, & affirmaret, haud esset falsus, sed verus, cum cursum Petri fictitium dari eo modo, quo potest, & fictitiè existere Petro non corrente sit verissimum. Et quidem non omnem actum falsum efficere ens rationis, aut repræsentare quidpiam fictitium, & impossibile, sed potius obiici posse, & solere non paucis entia realia, & possibilia, plerique docent auctores, præsertim Auerſa q. 5. log. s. 2. concl. 2. ubi sunt hæc eius notanda verba: *si quis putet v. g. rosam esse in hyeme, fallitur quidem, non tamen facit ens rationis: quia obiectum, licet actu non sit, est tamen possibile: & existentiæ ipsa, quam tunc rosa attribuit, est utriusque possibilis, atque adeo verè realis.* Vide dicta à nobis superius lib. 2. huius operis tr. r. c. 8. n. 67.

Ad quintum respondeo. Actum aliquem repræ-

H h 3

sentare

sentare extrema actu inter se identificata, bifariam intelligi potest: primò, ut idem sit ac representare actualem identitatem extremorum, siue ea identitas detur à parte rei siue non: secundo, ut perinde sit, ac representare eam actualem identitatem extremorum, & hanc reipà dari, & reperiri. Quibus constitutis, hic actus, *Petrus currit*, siue verus sit, siue falsus, eodemmodo representat extrema actu inter se identificata, in primo sensu nuper explicato, cum in omni euentu identitatem extremorum, neutiquam verò distinctionem eorum exprimat: ceterum in secundo sensu actus ille solum representat extrema actu inter se identificata, cum verus est, & extrema actu non identificata, cum falsum ei subest: ast hoc non tam est actum eum mutare obiectum, siue diuerso modo illud representare, quam inuariata representatione actus rem representatam diuerso modo inesse rei se habere.

41 Ad sextum respondeo, veritatem cuiusvis cognitionis creatæ, quatenus cum hac identificatur, & penes id, quod importat in recto esse finitam; at aliquando esse infinitam, quatenus est distincta ab ea cognitione, & secundum id quod inuoluit in obliquo, quod certè nihil habet incommodi. Primò, quia haud est attribuere infinitatem creaturæ ut tali sed alicui rei non creatæ, Deo nimirum, prout est obiectum nostri actus veri. Secundo, quia cognitio nostra, & quævis res creata subit haud paucas relationes prædicamentales ad Deum totam eius infinitatem intime cludentes, videlicet similitudinem, dissimilitudinem, subiectionem, leuitatem, indistinctionem localem, ac temporaneam, &c. harum autem quævis (etiam si sit relatio propria creaturæ non minus, quam veritas est proprietas actus veri) ex parte Dei, quem de obliquo concernit, infinita dici debet: quidni ergo & veritas nostra. Tertiò, quia veritas diuinæ cognitionis de obiecto creato est quandam finita, nimirum ex parte creaturæ, quam ex obliquo includit: Econtrario igitur, &c. Quamuis autem hæc ita se habeant, veritas nostrorum actuum circa Deum absolute, & simpliciter dicenda est finita, & non infinita: tum, quia malum ex quocunque defectu: tum, quia denominatio debiliorem sequi partem amat: tum denique, quia veritas in recto & magis principaliter importat cognitionem, & in obliquo, ac secundario obiectum increatum; magis ergo est, ut ab illius finitudine finita, quam ab huius infinitate nullis circumscripta finibus censeatur, ac dicatur.

42 Ad septimum dico, falsitatem actus alicuius formalem esse veritatem obiectiuam, ac transcendentalem: unde posse quodammodo constituere veritatem formalem alterius actus, qui in eam reflectat. Vel secundo, & paulò aliter: falsitas formalis, & veritas formalis, cum sint contrariæ tantum, amant se expellere ab eodem subiecto, non vero etiam à diuersis: quod ergo cognitio nostra directa sit falsa formaliter, tantum prohibet, ne ipsa sit vera, non verò quominus reflexa eius cognitio sit vera: quando igitur veritatem in alieno ubiecto non tollit, quidni etiam in illo possit, eam aliquo pacto constituere? Tertiò tandem: actus intellectus probabilis haud redditur in nostris principiis verus formalissimè per obiectum, sed per formalitatem aliquam ab eo virtualiter, ac ratione ratiocinata distinctam: proinde nihil refert, quod obiectum actus veri sit quid falsum: haud enim quatenus tale veritatem constituit. Sic nihil habet incommodi, Deum amare, & producere malitiam peccati, cum non ut talem, sed potius quatenus entitatem, & rem quandam eam amet, ac producat. Sic

etiam haud absolum est aliquid constitui prædicamentaliter maius per id, quod minus est, videlicet terminum eius relationis, quia non formalissimè, ut minus est, relationem prædicamentalem maioris constituit, sed quoad aliquid virtualiter, ac ratione ratiocinata distinctum, ac superadditum.

43 Ad octauum dico, veritatem & falsitatem nostrorum actuum tametsi realiter sitas in ipsis, & illorum obiectis, tamen distingui reipà, ac diuersa fortiri constitutiva. Nam, ut bene in argumento disputatum est, veritatem huius actus, *Petrus currit*, tum ipse, tum cursus constituit, eius verò falsitatem ipse, & carentia cursus: nihil autem refert, carentiam illam non cognosci per actum: cum enim sit circumstantia cursus cogniti, eumque essentialiter respiciat, nomine obiecti impræsentiarum intelligitur, adeoque falsitatem poterit constituere. Hac ratione volitio comedendi carnes die veneris, etiam si non velit earum prohibitionem, cum tamen vitatur à prohibitione diuina, censetur vitari ab obiecto, propterea quod prohibitio diuina sit circumstantia obiecti, in quod motus ille voluntatis nostræ fertur, videlicet elum carniū. Hinc ad confirmationem liquet: quam enim differunt cursus, & eius carentia, tam est aliud id, quo cognitio nostra est vera ab eo, quo constituitur falsus.

44 Affertur etiam tertio problematice defendi posse, actibus etiam probabilibus, & incertis veritatem aliquam inesse ex toto essentialem, atque ita in eis realiter sitam, ut ne inadæquatè includat obiecta, siue res cognitæ. Ratio est, quia distinctio realis, vel est multiplicitas, vel certè altera alteri est valde affinis: quemadmodum ergo non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate, ita nec distinguendæ. Atqui, ut solutione argumentorum constat, nullum prius est fundamentum, ob quod veritas omnis actuum probabilium sit ab eis realiter inadæquatè distincta: aliqua ergo ab illis ita non distinguitur, sed potius identificatur omnino.

45 Obiciet tamen primò. Si veritas aliqua in actu & obiecto formaliter non consisteret, sed actui essentialis esset, Angelus posset naturaliter cognoscere futura contingentia, quorum tamen præscientia est solius Dei propria iuxta illud Isaia *Annuntiate quæ ventura sunt in futuro, & sciemus quia Dñs estis.* Quod idem colligitur ex Danielis 2. cap. & Ioh. cap. 13. & cap. 16. aliisque sacræ paginæ locis. Idem docent Hieronym super Ierem. cap. 8. *nequaquam prophetae suorum tantum loquuntur arbitrio, sed Domini voluntate, maxime de futuro, quorum notitia solius Dei est.* Tertullianus in apologet. aduersus gentes cap. 20. *idoneum opinor, testimonium diuinitatis, veritas diuinationis.* Anastasius Episc. Nicænus questionum in scriptur. quæst. 23. col. 2. *futurorum autem arcanorum nihil præscium demones, sed solus Dominus, qui nouit omnia prius, quam, fiant.* Origenes contra Celsum lib. 6. col. 4. *diuini sermonis character est futurorum prædictio.* In eadem sententia sunt Aug. Clem. Alex. Anselm. Damascenus, alique Patres apud nostrum Didacum Ruiz de scient. Dei disp. 22. sect. 3. Quin etiam ipsis ethnicis huius rei lux affulsit aliqua, quamuis crepera, ac tenuis, ut constat ex illo Pacuij apud Aul. Gellium lib. 14. notitium atticar. cap. 1. *nam si quæ euentura sunt prævideant, æquiparent Ioui.* Hæc cum ita sint, argumenti porro sequela probatur, quia, si quis hanc propositionem, *Petrus cras peccabit*, temerè, & inconsultè proferret, Angelus eam comprehendere posset. Demus autem, eam esse veram: Angelus ergo veritatem eam cognoscet, siquidem est essentialis actui, ac proinde comprehensionem

tionem actus præterire non potest, quam nullum prædicatum actus præterit, aliàs comprehensio futura non esset: ergo etiam crastinum peccatum i etri cum quo ea veritas essentialiter coniuncta est, Angelus dignoscet.

46 Obiicies secundo; si veritas aliqua esset essentialis actui, & in eo, atque obiecto simul non consistens, Deus determinaret ad errorem, quod tamen impium est, ac sacrilegum. Sequela probatur, quia in opposita sententia possibilis est duplex propositio affirmans, Petrum currere, altera essentialiter vera, altera essentialiter falsa: intellectus autem est de se indifferens ad utramlibet, nec magis ad veram, quam ad falsam aut e converso se potest determinare, propterea, quod unam ab altera discernere nequeat, ut est experientia testatissimum: ergo si falsam eliciat, Petro nimirum non corrente, à Deo ad eam determinabitur.

47 Obiicies tertio: Hic actus, Petrus currit est incertus, & probabilis duntaxat, ergo est fallibilis: non igitur infallibilis: quod si veritas aliqua esset ei ex toto essentialis, & quod consequens est, falsitas illi repugnans, sane esset infallibilis: haud ergo est essentialiter, & per seipsum præcise verus.

48 Ad primum horum respondeo, non deberi Angelo concursum ad cognoscendum, & penetrandum, omnia prædicata essentialia, quæ in eo actu nobis obiecto latent, & per quæ ad futura refertur, cum illisque connectitur, haud secus, ac non debetur ei concursus ad cognoscendas omnes cognitiones, & actus naturales, qui in corde alterius Angeli, aut hominis deliteant, ut peritringitur 2. paralipom. 6. *tu solus nosti corda filiorum hominum*: nec video quæ utrinque disparitatis ratio queat afferri. Quod autem Angelus comprehendat eam propositionem, non obstat: siquidem ea comprehensio non est exacta, sed vulgaris, quam certè plura prædicata essentialia possunt, & solent subterfugere.

49 Ad secundum, In primis aliud est mentiri, vel decipere, aliud determinare ad errorem, cum species impressa, & apprehensiones præiisæ ad errorem, siue iudicium falsum determinant, quæ tamen, sicut non loquuntur, ita non decipiunt, nec mentiuntur: illud prius Deo repugnat, ac non fortassis posterius. Deinde argumentum in aduersarios efficaciter retorquetur, quia hic actus, *Deus homo factus, non est*, iuxta eos est de se indifferens, ut verus, falsusve sit, & quod aiunt, hic, & nunc constituitur falsus per hoc, quod Deus homo factus sit: at Deus determinat ad incarnationem suam, qua falsitas eius actus ultimum completur, & constituitur ergo determinat ad actum illum falsum, siue ad eius falsitatem: qua ratione, qui determinat ad unionem albedinis cum subiecto, ad denominationem etiam albi determinat.

50 Præterea ipse intellectus mediis speciebus impressis, & apprehensionibus præiis, aut si hæ ob nimiam obscuritatem non sufficiunt, medio aliquo imperio voluntatis ad propositionem affirmantem Petrum currere se determinat. Cum autem in his circumstantiis, in quibus Petrus non currit, propositio vera affirmans, Petrum currere, sit impossibilis, inde est, ut intellectus mediis speciebus impressis, aut expressis præiis, aut imperio voluntatis se ad errorem, siue iudicium falsum determinet, habente se obiecto velut conditione, siue qua non ita se determinaret: qua solutione etiam aduersariis est utendum. Quod autem intellectus inter duas propositiones affirmantes Petrum currere non discernat, &

quæ sit essentialiter vera, quæ essentialiter falsa minime dignoscatur, nihil obest: tum, quia intellectus non se determinat ad unam præ alia per modum obiecti, sed per modum actus: ad quod unam ab alia discernere non oportet: qua ratione voluntas ad amorem præ odio se determinat, quin alterum ab altero dilucidet neutrumve cognoscat, solumque obiectum utriusque ei proponatur. Quod attinet ad tertium argumentum contrarium, ei satis, cumulateque fiet satis in Metaphysica lib. 7. tract. 6. c. 4. ad eius initium.

CAPVT IV.

Distinctio & indistinctio veritatis ab actu vero ulterius explicata.

51 **A**fferendum est quartò, actibus metaphysicè certis, siue sint obiecti, ac fidei supernaturalis siue clari, & evidentes veritatem saltem aliquam esse reipso omnino identificatam, & ab eisve realiter inadaquate distinctam, vel in obiectis etiam ex obliquo sitam. Suadetur assertio primò, quia actibus incertis veritas aliqua identificatur, quantum dictum est, ut ad finem capitis superioris visum: ergo à fortiori, &c. Secundo, quoniam huic actui, *Petrus est homo*, & huic, *verbum caro factum est*, nè diuinitus potest, aut potuit subesse falsum: par est ratio aliorum actuum similium: eis ergo est omnino essentialis veritas falsitati opposita: qua ratione homini est essentialis rationalitas, quoniam ei diuinitus repugnat opposita irrationalitas.

52 Oppones tamen primo. Deus nulla vi aut potentia potest non esse absolute potens producere creaturas: & tamen hæc ei denominatio haud est essentialis, & eadem ex toto, sed consistens partim in eius entitate, partim in possibilitate, ac non repugnantia creaturarum; haud enim ad has refertur transcendentaliter, ut palam fiet in physica. Similiter ergo, quamuis actus aliquis noster possit diuinitus non esse verus, haud propterea censendus est essentialiter, ac per seipsum præcise talis. Oppones etiam secundo: nulla creatura potest non esse à Deo cognita per scientiam, simplicis saltem intelligentiæ: & tamen eiusmodi denominatio haud est creaturæ intrinseca, & essentialis, sed potius extrinseca. Similiter ergo in presenti, &c.

53 Respondeo ad primum admissio antecedenti, & negata consequentia. Nam, quod Deus nallatenus carere possit denominatione illa potentis producere creaturas, ideo est, quia hæc ne diuinitus possunt non esse possibiles: proinde non est cur id denominationis sit Deo essentialis. At, quod hic actus fidei, *verbum caro factum est*, nequeat non esse verus, haud oritur ex necessitate alterius extremi, ab eoque, quod verbum non potuerit non incarnari, sed potius ex prædicato aliquo intrinseco, & essentiali, videlicet supernaturaliter, & certitudine sua. Similiter hic actus, *homo est animal rationale*, non emendicat necessariam, ac ne diuinitus cū falsitate incommutabilem veritatem à necessitate obiecti, sed ab evidentia sua naturali. Non est, ergo, cur his, & aliis propositionibus veritas intrinsece, & essentialiter non conveniat. Ad secundum argumentum respondeo similiter, ideo nè diuinitus posse non esse cognitam creaturam, quamuis à creatore, quia cognitio diuina est necessaria: at, ut prædictum est, haud ideo actus falsitati repugnantes, & cum veritate necessario coniuncti tales

H h 4. sunt,

sunt, quia eorum obiecta sunt necessaria, sed, quia prout distinguntur ab obiectis sunt, aut naturaliter evidentes, aut supernaturaliter certi.

53 Afferendum est quintò, actibus falsitati repugnantibus merito, vel naturalis euidencia, vel supernaturalis certitudinis, vel fortasse specialis cuiusdam perfectionis cum incertitudine, & ineuidencia coniuncta præter veritatem omnino intrinsecam, & essentialem, aliam inesse, partim intrinsecam, partimque extrinsecam, ac sitam, tam in ipsis quam in illorum obiectis. Probatur assertio. Nam principio quatuor creatura duplicem terminat productionem, siue effectiorem etiam respectu eiusdem agentis, alteram scilicet actiuam, & positam in voluntate Dei, alteram passiuam consistentem in ipsa re producta. Item intellectus noster cognoscit obiectum quoduis per duplicem cognitionem imaginem scilicet, & eius productionem, siue expressionem. Præterea in Deo, quod plus est, duplex est duplex est intellectio cuiuslibet obiecti, alia absoluta, & communis tribus personis, alia relativa, & intentionalis, filij solius propria. Rursus anima nostra duplici pollet intellectu, quorum alter agens, & alter patiens solet nuncupari. Quid multa; paries v.g. est albus, haud per vnam albedinem, sed per plures, nec tantum vnus indiuisibilis maiori radicatione, quam plurium additamento: par ratio est aliarum qualitatum physicarum. Similiter ergo impræsentiarum haud est aliquid incommodi in eo, quod quiuis eorum actuum, de quibus est sermo, duplici sit veritate præditus.

54 Secundò: Omnis creatura duplici similitudine suum imitatur creatorem: est enim ei similis, partim intrinsecè, partim extrinsecè, & vel per vtrumque extremum, vel per modum vtrinque interiectum, vt omnibus est in confesso. Neque non ei etiam est similis per seipsam præcisè, & omninò essentialiter: quis enim neget creaturæ tam esse essentialē, quod sit imago qualis qualis Dei optimi maximi, eiusque quadam participatio, quam quod sit ens, non à se, sed ab alio. Pari ergo ratione actus noster erit intentionaliter similis, & conformis obiecto suo, non tantum per conformitatem, ac veritatem omninò essentialē, sed insuper per aliam, partim in se partim in obiecto positam.

55 Tertio, & à priori. Veritas est connexio actus cū obiecto ita se habente, sicut representatur, & non qualiscunque, sed in genere loquendo primaria, & aliam non supponens iuxta dicta superius cap. 2. talis autem connexio est duplex in iis actibus, de quibus est controuersia: nam ita connectuntur haud dubie per suam essentiam, vt certo certius: nec non per complexionem ipsorum, & rerum cognitarum: hæc enim complexio connectit eos cum obiectis, & quamuis pecificè sumpta supponat aliam connexionem, videlicet essentialē, at non vsurpatæ in genere, vt visere est in eis actibus, qui, aut modo, aut certè in alia rerum serie sunt falsitati obnoxij, & prædicta connexione destituti.

56 Enimvero argues primò aduersus postremam hanc assertionem nostram. Hoc ipso, quod materia existat per seipsam, nequit simul existere per existentiam formæ, quantumlibet sibi vnitam, & in se receptam. vbi ergo actus aliquis intellectus nostri sit per seipsum essentialiter verus, haud poterit denominari postea verus per aliam formam, aut relationem ex parte extrinsecam, & accidentariam.

57 Argues secundò, sicut propositio causalis affirmat v.g. diem existere quia sol est, ita, vt ob aliam causam, vel, quia aliud quiddam est eius existentiam

diuinitus affirmare nequeat, ita similiter actus fidei circa aduentum Anti-christi v. g. ita eum representat sicut est, vt diuinitus nequeat eum representare aliter, quam est. At propositio causalis non constituitur vllatenus in ratione causalis per obiectum supra quod particula, quia, appellat, sed omnis denominatio causalis, ei est prorsus essentialis, vt nemini non est exploratum. Igitur nec actus fidei necessario verus constituitur vllatenus in ratione veri per obiectum, supra quod particula, sicut, appellat sed quod sit verus nisi essentialiter, & per seipsum ei non conueniet. Haud video certè quæ vtrinque disparitatis ratio queat afferri.

Idem argumentum fieri potest in propositione conditionali, quæ non, nisi essentialiter talis est, & denuo non constituitur in ratione conditionalis per obiectum, supra quod particula, si, appellat. Idemque fieri etiam potest in intentione salutis v.g. siue amore illius, quia salus est: qui certe actus essentialiter intentio salutis est, & non constituitur iterum in ratione talis per salutem, quam habet pro obiecto, & supra quam particula, quia, appellat. Argues tertio admissa semel nostra de veritate sententia fas esse cuius comminici in omnibus, & singulis actibus nostris euidentiibus, ac certis duplicem certitudinem, & euidenciam, alteram omninò intrinsecam, & essentialē, alteram accidentariam, & ex parte extrinsecam, atque in obiecto sitam.

Ad primum argumentum horum responderi debet, essentialē, & existentiam non posse realiter distinguui, alteramque, vt denominet alteram existentem, egere vnione, non quacunque, sed summa, & identifica: quid mirum ergo, si materiam prius existentem non denominet denuo, & iteratò existentem forma? hæc enim eiusve existentia haud vnitur materiæ per identitatem, sed per informationem. Cæterum veritas, vt denominet actum verum, haud postulat vnionem identitatis vtiue adæquatæ, de qua sermo, sed etiam si ab eo distinguatur realiter inadæquatè, poterit eum afficere, vt cernere est in actibus veris falsitati obnoxij. Poterit ergò huiusmodi veritas aliam essentialē subsequens actū denuo reddere verum. Quod si quis, vt responsionem hanc eleuet, inficias eat existentiam, & existentiam identificari, potiusque realiter eas distinguui contendat, adhuc commodius respondere possumus, ita quidem non denominari materiam existentem per existentiam formæ, quia existentia formæ, huic soli, & non materiæ vnitur intrinsecè: quæ ratio non procedit in nostra sententia duplicem adstruente veritatem: alterutra enim actum immediate afficit.

Ad secundum responderi debet, actum representantem necessariò obiectum sicuti est, ei esse similem, & conformem intentionaliter: proinde haud mirum esse, si more similitudinis physice talis similitudo intentionalis, adeoque veritas, sit, partim intrinseca, partim extrinseca, & in actu ipso, & obiecto sita; quantumlibet sit necessaria, & ne diuinitus cum opposita falsitate commutabilis. Cæterū actus intellectus causalis representans necessaria ratione aliquid esse, quia aliud est, haud est similis obiecto, supra quod particula, quia, appellat; haud enim ea denotat similitudinem actus cū obiecto, aliumve eorum ordinem, sed causalitatem duntaxat vnus obiecti respectu alterius. Quorum ergo actus noster causalis fiet talis, tum per seipsum, tum secundò extrinsecè, ac per obiectum: Atque hinc liquet ad id, quod opponebatur de actu intellectus conditionali, nec non intentione nostræ voluntatis.

Ad

61 Ad tertium respondendum est, inprimis, iuxta iam iam disputata, veritatem esse similitudinem, & conformitatem, siue conuenientiam actus cum obiecto, adeoque aliquam in alterutro, & non in vno solo sitam esse, vt in propria, & physica similitudine duum quorumuis extremorum vsuuenit. At certitudo haud est similitudine etiam intentionalis, sed formalitas quaedam eam supponens: par ratio est euidentiæ: eodem enim modo actus est similis intentionaliter obiecto, siue sit certus, siue incertus, & siue clarus, siue obscurus, & ineuidens, dummodo sit cognitio obiecti praesertim vera. Secundo vti lux isthac solaris, quæ oculos nostros recreat, reficitque, est per se ipsam præcisè clara, & perspicua, quidni etiam actus intellectus nostri sit omnino quidditatiue clarus, & euidens? item actus intellectus nostri certus, & non euidens habet, quod talis sit à supernaturalitate sua duntaxat, adeoque ab aliquo prædicato omnino essentiali, & intrinseco. Nullæ autem similes rationes conuincunt veritatem omnem esse omnino essentialem actibus nostris. Vide dicenda in metaph. lib. 7. tract. 6. c. 4.

C A P V T V.

Quatenus alij de distinctione, & indistinctione veritatis ab actu vero sentiant?

62 Prima sententia est eorum, qui statuunt omnem nostrorum actuum veritatem esse ipsi prorsus essentialem, & eandem. Ita Theodorus Smilingus tract. 3. de Deo disp. 31. num. 1. & alij quidam Scotistæ, Petrus Hurtadus disput. 9. de anima sect. 3. & nostrorum Recentiorum non pauci. Secunda sententia est, veritatem omnem esse denominationem quadantenus extrinsecam actibus nostris, ac tum in eis, tum in eorum obiectis realiter sitam. Ita Suarez, Vasquez, Molina, Ouedus, Bartholomæus Amicus, Rodericus de Arriaga, Compton, & Nominales omnes. Caterum vtraque opinio satis est profligata à nobis cap. 3. & 4. huius tractatus: ibi enim visum est contra priorem, quibusdam actibus nostris nullam inesse veritatem omnino essentialem, & si forte aliqua ita eis conuenit, aliam insuper eis competere, partim extrinsecam, & in obiecto sitam: contra posteriorem verò, aliquibus actibus veris, & fortassis etiam omnibus veritatem saltem aliquam esse omnino essentialem, & in ipsis, non vero in eorum obiectis consistentem. Quæ autem in contrarium obici solent, ibidem abundè soluta.

63 Tertia opinio est eorum, qui veritatem ab obiecto, & actu simul sumptis realiter inadæquatè distinguunt, eamque putant vltèrius importare actum aliquem diuinæ scientiæ. Cuius fundamentum, alterum est, veritatem esse conformitatem actus cum diuina scientia; alterum verò, omnem relationem prædicamentalem coalescere ex extremis, & actu aliquo diuini intellectus ambo conferentis. Caterum prius fundamentum falso statuit, veritatem esse conformitatem cum diuina scientia, vt constat ex dictis cap. primo. Deinde eo, quod supponitur admissio, vel potius permissio, quid inde: an non qui conformitatem cum obiecto essentialem actui adstruimus, id ipsum de eius conformitate cum diuina scientia asseremus? Posterius fundamentum latè & ex professo demolimur in metaph. lib. 3. tract. 6. c. 21.

64 Quarta opinio est quorundam Thomistarum,

quos suppressis nominibus refert Arriaga disp. 14. log. sect. 1. subsect. 1. concl. 1. & quos voce sola tenus sequitur Vasquez 1. disput. 76. cap. 2. veritatem esse relationem rationis, & fictionem quandam intellectus actum cum obiecto comparantis, adeoque ab actu vero distingui tanquam non ens ab ente, quæ distinctione haud facile excogitari potest alia maior. Verum quis dicat haud posse nos sine fictione veritatem vllam vt talem assequi? Rursum, cum Deus verè cognoscit, aut se, aut creaturas (semper autem id facit) an aliquid fingit, aut comminiscitur? Præterea, ecquid est fictionem actui, & obiecto superuenientem complere vtriusque conformitatem, & vnus, alteriusve constituere veritatem, quam contraria ex contrariis suis coalescere, & posse parietem v. g. additione nigredinis albicare, aut albedinis nigricare? Equidem adeo falsam arbitror hanc opinionem, vt nulla putem impugnatione magis eam improbabilem reddi posse, quam sit per se, ac sponte sua.

65 Quinta sententia est, veritatem distingui realiter ab actu vero tanquam modum quandam ei superuenientem, haud secus, ac vnio se habet respectu suorum extremorum, & vbicatio fortasse intuitu rei locatæ, ac duratio contemplatione rei temporatæ, vt sic dixerim. Ita Salas 1. 2. tract. 3. d. 2. At inprimis similitudo, & conformitas physica nequit esse modus: ergo nec intentionalis Antecedens latè à nobis demonstrandum est in Metaph. lib. 3. tract. 6. cap. 17. 18. & 19. Consequentia liquet: tum ob æquitatem rationis, tum, quia argumenta, quibus loco nuper memorato relationem haud esse modum ostendimus, per quam facile possunt applicari ad probandum veritatem haud esse modalem: tum denique, quia probabilius est veritatem comprehendendi inter relationes prædicamentales, & esse vnā ex illis, tamen si oppositum sentiat Hurtadus disput. 9. de an. sect. 3. §. 12. & 13.

66 Rursum pro priori ad modum omnem cognitio nostra repræsentat, v. g. Petrum currere, & Petrus re ipsa currit: quid ergo ei actui deesse potest ad veritatem, pro anteriori illo signo? nihil certè: superfluit ergo modus subsequens. Tandem, quæso, an Deus, cum verè cognoscit, munere alicuius modi in se recepti, & se immutantis id facit? minimè profectò: quæ ergo formæ modalis necessitas in nobis vt verè cognoscamus? Quapropter quod veritas haud sit modus, vt per se notum statuitur à Durando in 2. distinct. 40. quæst. 3. num. 4. idque ipsum omnino certum existimat Suarez disput. 8. metaph. sect. 2. num. 5.

67 Sexta, ac postrema sententia est, veritatem non distingui realiter adæquatè, vel inadæquatè ab actu vero, haud tamen ei esse necessariam, sed variabilem, eamque, quæ manente actus entitate tota, possit nihilominus deficere, propter obiecti, quod de obliquo connotatur, defectum, ac mutationem. Ita Theophilus Rainaudus in disciplina morali distinct. 4. quæst. 1. art. 2. num. 20. Caterum hæc sententia in Met. confutanda à nobis est in simili, inter disputandum aduersus connotatores, hoc est eos, qui relationem prædicamentalem, ac physicam à fundamento separabilem, & tamen in eo præcisè sitam existimant: quorum certe opinionem conceptis, & expressis verbis supponit noster Theophilus vbi paulo supra.

TRACTATUS II.

De Impossibilitate veritatis
cum falsitate.

CAPVT I.

*An veritas eo vsque sit impossibilis cum
falsitate, ut eadem propositio ne successi-
ue possit esse vera, & falsa.*

MHI semper probabilis visum est, nullam propositionem mentalem, de qua sola sermo, esse posse veram in vno instanti, & in alio falsam, seu veritatem cum falsitate commutare. Ita Hurtadus disput. 9. de anima sect. 4. Arriaga disput. 14. log. sect. 2. Compton. disput. 45. sect. 1. & communiter nostri Recentiores in manuscriptis. Probatur autem hoc vnico argumento, quod tamen plurimorum instar existimo. Si qua propositio de vera in falsam migrare posset, maximè hæc abstractiua, & contingens, *Petrus currit*, aliavè eiusmodi: etenim, quæ intuitivæ sunt, aut nō contingentes, sed necessario veræ ea necessitate, quæ, vel ex obiecto, vel ex modo tendendi proficiscitur, in vno instanti veræ, & in alio falsæ procul dubio esse non sultinent. At ea propositio de vera in falsam ire nequit: ergo, &c. Minor probatur; haud enim maior est in ambiguo: ea propositio, vel affirmat, Petrum currere in duratione A. v.g. aut in duratione A, & B; & C. accateris vnus horæ, v. g. aut in duratione A, vel B. vel C. vel reliquis vnus etiam horæ, seu, quod perindè est aut in vna duratione, aut in pluribus determinatè, vel indeterminatè id necessario affirmat. Si in duratione A; aut Petrus in ea currit, aut non currit: si primum; propositio semper vera est, estò Petrus non currat antea, vel postea, cum profertur iudicium, haud secus ac diuina propositio circa idem obiectum vera est: si secundum, ea semper est falsa, vt luce clarius. Rursus si in duratione A, & B. & reliquis vnus horæ; aut in omnibus currit, aut in aliquo non currit: si primum; propositio semper vera erit: si secundum, semper falsa, ed quod veritas propositionis copulatiuæ non, nisi in collectione plurium possit salua persistere. Si demum in duratione A, vel B. vel C. vel aliis indeterminatè: aut in aliqua earum currit, aut in nulla: si secundum; propositio semper falsa erit; si primum; semper vera, propterea quod veritas ppositionis disiunctiuæ in vno solo facta, atque tecta possit conseruari.

Respondent primò nonnulli, eam propositionem ab omni præscindere duratione, & nullam respicere. Verum hæc solutio inutili, & falso principio innititur. Inutili, quia, licet propositio illa nullam respiciat durationem, adhuc in ea idem procedit argumentum. Si quidem aut Petrus currit secundum se, aut non: si primum; ergo propositio illa affirmans, Petrum currere secundum se præscindendo ab omni duratione, semper erit vera: sicut enim, si affirmaret cursum in instanti A, cessatio à cursu in instanti B, eam postea non valeret falsificare, ita à fortiori, vt aiunt, hoc ipso, quod adstruat cursum secundum se circumscripto quouis instanti, cessatio

cursum in instanti B. aut alio quouis eam haud poterit reddere falsam, quantumcunque in eo propositio cursum affirmans perseueret. Si secundum; ergo ei propositioni semper falsum suberit, cum cursum secundum se adstruat, & is nequitiam detur.

Dices, licet ea propositio nullam durationem respiciat, habere tamen eum tendendi modum, ratione cuius ad sui veritatem postulet, Petrum currere in eo instanti, quo editur propositio: cum autem in primo instanti cursum propositioni coexistat, non verò in sequenti, in quo propositio durat, mirum non est, si ea in primo instanti sit vera, & deinceps falsa. Contra tamen sic arguo. Propositio ad sui veritatem postulat duntaxat, vt cursum existat eo modo, quo per ipsam representatur, cum veritas sit conformitas actus cum obiecto: sed propositio non representat cursum Petri sibi coexistere, siue existere, quando ipsa profertur: nequaquam ergo ad sui veritatem eiusmodi poscit coexistentiam.

Falso etiam principio tibicinatur ea solutio, vt dictum est. Namque in primis illa propositio, *Petrus currit*, significat actionem successiuam Petri, scilicet eius cursum, ac motum localem: at omnis successio essentialiter cum tempore coniuncta est, vt certo certius: ea igitur propositio tempus representat, & cum illo significat. Item secundò: Aristoteles lib. 1. de interpret. cap. 3. verbum definit, *quod significat cum tempore*, &c. cui eodè loci lect. 14. B. Thomas ad stipulatur, *anima*, inquit, *in componendo, aut diuidendo necesse habet adiungere tempus*: at ea propositio verbo constat, & more reliquarum affirmationum componit. Tertio denique ad homines: ea propositio significat saltem existentiam cursum secundum se: sed omnis existentia secundum se est duratio quædam iuxta P. Suarez disput. 50. metaph. sect. 8. & alios non paucos eorum, quibuscum diceptamus: aut enim, inquit, existentia rei est omnino indefectibilis, & immutabilis, qualis est ea, per quam existit Deus optimus maximus; & est æternitas: aut est naturaliter indefectibilis, & supernaturaliter defectui obnoxia, qualis est existentia Angeli; & est æuum: aut est naturaliter defectibilis, & tamen permanens, & in suo esse successionis expers, cuiusmodi est existentia hominis secundum se, & ita est instans permanens, quo eam nomine appellat Durandus in 2. dist. 2. q. 6. aut demum est naturaliter defectibilis, & in suo esse successiuæ, ac diuisibilis, cuiusmodi est duratio, qua quis temporali labenti coexistit; & ita instans successiuum vnum aut multiplex nuncupari consuevit.

Secundo alij respondent, eam propositionem nullam esse ex tribus, quarum fit in argumento mentio, sed esse hanc, *Petrus currit in instanti*: quæ quid est, inquit, quapropter de vera transire non possit in falsam? Contra etiam arguo hunc in modum. Propositio indefinita in materia contingenti æquiualeat particulari, vt visum est supra lib. 4. tr. 3. cap. 2. parum ab initio: hæc igitur propositio, *Petrus currit in instanti*, æquipollet huic, *Petrus currit in aliquo instanti*, quæ profectò veritatem cum falsitate nequit commutare, vt largiuntur aduersarij.

Quorum propterea alij tertio respondent, propositionem illam, *Petrus currit*, æquiualeat huic, *Petrus currit in instanti mihi coexistenti*, quæ citrà dubium, inquit, de vera mutari potest in falsam. Contrà quoque sic argumentor. Hæc propositio, *Petrus currit*, supra se minime reflectit: quæ enim eius reflexionis necessitas? haud igitur affirmat Petrum currere in instanti, quod sibi coexistit. Deinde, vel asserit Petrum currere in omni instanti sibi coexistenti,

stenti, aut in aliquo instanti sibi coexistenti, aut in instanti A, v.g. sibi coexistenti; & ita vim principalis argumenti non effugit, sed in eam relabitur. Alias solutiones nostri argumenti, inter contraria solvendum, diluimus.

C A P V T I I.

Contraria solvuntur argumenta.

- 7 Propositionem mentalem mutari posse de vera in falsam, & e converso in diversis instantibus censent B. Thomas 1. p. q. 14. art. 15. ad 3. & clarissime q. 1. de verit. a. 6. Capreolus, Caietanus, Medina, Palacios, Gregorius, Okamus, & Durandus. Ex nostris Suarez disp. 8. metaph. sect. 2. Salas 1. 2. tract. 3. dist. 2. Bartholomaeus Amicus tract. 21. log. disp. 4. dubit. & conclus. 2. item Valentia, Conimbricenses, Rubius, Cæsius, & alij. Pro quorum sententia primum argumentum est huiusmodi.
- 8 Hæc propositio, *instans A existit*, prolata ante eius existentiam est falsa: sed non alia ratione, nisi, quia tunc absolute non existit: quandoquidem igitur postea absolute existit, si perseveret ea propositio vera erit, atque adeo veritatem cum falsitate poterit commutare. Respondeo: ea propositio dupliciter in instans A ferri potest: primo determinate, ac distincte, nimirum illud secernendo ab omni alio, hunc in modum: *instans A existit eo modo, quo existere potest*; & ita ea propositio semper vera fuit, & erit. Secundo ea propositio ferri potest in instans A indistincte, & confuse, videlicet non distinguendo illud ab omni alio instanti, a quo distinguitur, sed potius affirmando illud nunc existere, & esse instans præsens, videlicet Beo, quod hoc etiam indistincte, & confuse cognoscatur, ad modum, quo viso eminus Paulo eum esse Petrum adstruimus hanc in modum; *hic homo à me visus est Petrus*: & in hoc sensu allata propositio est falsa, & adveniendi alio instanti vera esse non potest, cum falsitas ei sit essentialis.
- 9 Secundum argumentum. *Conversio Petri futura est*, modò propositio vera est: at existente conversione, si perseveret, falsa non esse nequit, cum tunc conversio non futura sit, sed præsens potius. Respondeo: propositio mentalis conversionem Petri futuram affirmans, in hanc recidit: *carentia conversionis Petri existit in instanti A*, & conversio existit in aliquo alio posteriori; iuxta disputanda inferius tract. 4. c. 3. at hæc propositio etiam existente conversione vera est, ut intuitu perspicuum: quare propositio mentalis conversionem Petri futuram asserens, etiam ea præsentem, est vera. Cæterum hæc propositio vocalis *conversio Petri est futura*, sicut communiter proferri solet, & sicut ex parte rei proferri debet, existente conversione, vera esse nequit eo, quod voces de futuro futurationem rerum solam quando non existunt, & actu futurae sunt non verò quando existunt, & duntaxat olim erant futurae significare communiter soleant, & debeant: quod autem hinc sequatur, propositionem vocalem transire posse de vera in falsam, parum interest: eiusmodi enim consequens haud esse absurdum, sed potius rationi valde consentaneum cap. venturo liquebit.
- 10 Tertium argumentum. Hæc propositio, *Petrus currit*, existens in instanti A significat, Petrum currere in instanti A, & existens in instanti B, significat, Petrum currere in solo instanti B, & sic de cæteris: potest igitur transire de vera in falsam. Consequen-

tia est perspicua: quoniam si non posset transire de vera in falsam, maxime, quia significationem, & præsentationem variare non potest: at eam sustinet variare, si verum est assumptum in antecedenti. Quod probatur primo: quia hæc propositio, *homo currens in foro loquitur*, significat Petrum, si is sit, qui in foro currit, & loquitur: quod si non Petrus, sed Paulus in foro simul currat, & loquatur, eum proculdubio propositio illa postea significabit: eadem igitur propositio est indifferens ad significandum, modò hoc modò illud obiectum, ac proinde, nunc instans A, & postea solum instans B, poterit significare, sicut opus est, ut de vera in falsam transeat. Proximum antecedens suadet, quoniam ea propositio illud obiectum significat, ratione cuius verificatur, cum à solo obiecto sibi proposito vera reddatur omnis propositio: sed illa, qua de agimus, modò verificatur manere solius Petri in foro currentis, & loquentis, & postea beneficio solius Pauli in foro currentis, & loquentis: eadem igitur propositio est indifferens, & c.

Respondeo: Hæc propositio mentalis, *Petrus currit*, modo vnum instans, modo aliud repræsentare nequit: eademque ratione hæc propositio, *homo currens in foro simul loquitur*, non est indifferens ad repræsentandum modò Petrum, modò Paulum, sed ex essentia sua vnum, idemque obiectum, nimirum omnes homines indeterminatè semper significat, & repræsentat. Quod autem communiter dici consuevit, eam propositionem modò ab vno obiecto, modò ab alio verificari, id intelligendum est fuscè, & improprie, cum interim proprie, & rigorosè ab vno, eodemque obiecto semper verificetur, nimirum ab existentia indeterminata curius, & loquela alicuius hominis in foro: quæ, quia ratione solius Petri in foro currentis, & loquentis, & postea ratione solius Pauli à parte rei reperitur, ideo modò ratione vnius, modò ratione alterius, ea propositio latè verificari dicitur: ad modum, quo hæc propositio, *quantitas panis existit*, modò per actionem eductivam, modò per creativam ante, & post consecrationem dicitur, ac censetur verificari: non, quod actio aliqua eam propositionem verificet proprie, cum nulla eius obiectum sit, sed quod improprie tantum, videlicet, quia modò vna actio, modò alia facit, ut eius existat obiectum, sicut per ipsam affirmatur.

Dices: ea propositio verificatur à suo obiecto, propterea à parte rei existit: at à parte rei nihil indeterminatū existit: ergo, & c. Respondeo, distincta minori: nihil existit à parte rei indeterminatum indeterminatione, quæ omnem indeterminationem excludit: secus vero ea indeterminatio, quæ determinationem aliquam includit; de quo fuscè in Physica, ubi communem hac in re æquivocationem tollemus. Vide P. Compton. disp. 44. log. sect. 6. ubi benè defendit, actus nostri intellectus obiecta sua non posse mutare, pro eo, ac hucusque statuimus.

Quartum argumentum. Hæc propositio mentalis, *Petrus currit*, significat eum currere in instanti A, si præsens sit, & B, si præsens sit, & sic de cæteris: existente ergo instanti A illud absolute significat, & instanti B, non illud, sed hoc absolute significat: siquidem actus conditionatus purificata conditione in absolutum transit, absolutum inquam formaliter, aut æquivalenter, ac virtualiter: ea igitur propositio, modo vnum, modo aliud instans repræsentat, ac proinde de vera in falsam poterit migrare. Declaratur, & confirmatur, exemplo actuum voluntatis: nam contritio, siue amor Dei super omnia eo ipso, quod sit voluntas faciendi omnia ad salutem necessaria, virtualiter vult confessionem eo, quod

quod ad salutem necessaria sit: quod si Deus præceptum confessionis tolleretur, & in alicuius elemosynæ præceptum illud comutaretur, contritio in sequenti instanti, non confessionem, sed elemosynam virtualiter, siue æquialenter vellet, & amaret: similiter ergo actus intellectus in vno instanti vnum obiectum, & in alio aliud virtualiter significare, ac representare poterit, quod satis est, ut modo ratione vnus, & postea ratione alterius falsus sit, sicut actus voluntatis gratia obiecti solum virtualiter voliti frustrari, ut sic dixerim, aut efficax reddi potest. Idem cernere est in lege aliqua obligante ciues Galuenses, quæ modò obligat Petrum, si cuius Galuensis sit, & postea, non Petrum, sed Paulum, si forte Paulus ciuitate donetur, & Petrus ei nuncium remittat.

14 Respondeo: hæc propositio, *Petrus currit*, in mente conditionata non est: aliàs omnis omnino propositio foret conditionata, cum nulla possit absolutio excogitari, quam, quæ Petrum currere affirmat. Deinde, esto in mente conditionata sit, idque largiamur aduersariis, adhuc de vera in falsam transire non poterit: aut enim affirmat, Petrum currere in instanti A, si existat, seu præsens sit, aut in aliquo instanti indeterminatè, si existat, aut in pluribus collectiue, si existant: & quodcunque asseratur, aut semper vera, aut semper falsa erit: ut ex discursu principali perspicuum. Fateor tamen, eam propositionem, *Petrus currit in instanti A, si existit, & B, si existit* &c. eam, inquam, coniunctam cum actu affirmante instans A esse præsens, virtualiter representare Petrum currere in instanti A, & postea coniunctam cum actu affirmante instans B existere, siue præsens esse, virtualiter affirmare Petrum currere in instanti B. Cæterum hæc virtualis representatio, quam mutat, est denominatio extrinseca ei proueniens à diuersis actibus, videlicet his, *Petrus currit in instanti A, Petrus currit in instanti B*, quos successiue infert: quare virtualiter, & per denominationem omnino extrinsecam ea propositio in vno instanti vera, & in alio falsa erit, sicut propositio vocalis virtualiter, & per denominationem ab actu interiori, qui diuersus successiue esse potest successiue vera, & falsa esse potest: At formaliter, & per denominationem partialiter, aut totaliter intrinsecam ea propositio mentalis nobis obiecta successiue vera, & falsa esse nequit.

15 Quod autem de actibus voluntatis adducitur, doctrinam hanc potius confirmat, quam labefactat: siquidem actus conditionatus voluntatis intrinsecè, & formaliter idè semper vult, estò virtualiter, ac per denominationem adæquatè extrinsecam ab actibus absolutis, quos purificata conditione successiue inferre potest, modò vnum, modò aliud velle queat: quæ ratione amor Dei super omnia, & consequenter eius, quod ad salutem necessariū fuerit posito præcepto confessionis, voluntatem absolutam confitendi infert, & in instanti sequenti eo sublato, & præcepta elemosynæ huius absolutam efficit voluntatem, ac proinde in vno instanti confessionem, & in alio elemosynam virtualiter, & per denominationem extrinsecam vult, & adamat. Hinc etiam liquet ad exemplum legis, modò hos, modò alios obligantis.

16 Quintum argumentum duobus superioribus sat affine. Hæc propositio, *Petrus currit*, in instanti A est vera, quia tunc currit Petrus: deinde in instanti B non est vera, quoniam nec est vera, eò quod Petrus currat in instanti B. in eo enim non currit, ut supponimus, nec etiam, eò quod currat in instanti

A, nam eo transacto non representatur tale instans sed potius B, in quo, cum non currat, manifestum videtur, actum de vero migrare in falsum. Porro, quod variet hoc modo suam representationem, suadetur primò; quia actus ille solum representat, cursum Petri existere in instanti præsentis: sed instans præsens est B. hoc ergò solum postea respicit. Secundo, & fermè redit in idem: ideo primò representat instans A, quia sibi coexistit, & præsens est: sed postea instans B ei coexistit, ac præsens est: ergo &c. Tertio: illi actui essentialè est, quod non representet cursum, nisi de præsentis, non verò de præterito, aut futuro. At, si postea representaret, sicut à principio, instans A, tanè representaret cursum de præterito, & non de præsentis. Quarto: imago Petri eum nunc representat, quia his lineamentis præditus est: quod si ea mutaret, & in alio reperirentur homine, profecto non Petrum, sed alium exprimeret hominem eiusmodi imago, siue pictura. Similiter ergo actus intellectus nunc vnum obiectum, nunc aliud, instans scilicet A, & B, poterit representare.

17 Authores, tum huius argumenti, tum etiam duorum antecedentium à quæstionis scopo aberrare, eiusque statum omnino euertere mihi videntur. Etenim in præsentiarum illud à præcis, & melioribus scolasticis supponitur dissentandi causa, propositionem mentalem, quidquid semel exprimit, id semper exprimere, suamque ei representationem essentialè esse, atque inuariabilem. Hoc autem supposito quæri solet, an actus possit migrare de vero in falsum manens idem intentionaliter, & in representando, ob solam mutationem physicam, quæ in eius obiecto contingere potest: sunt enim qui nobiscum sentiant, immutata representatione actus, hoc ipso eius veritatem non posse mutari, aut vlli esse vicissitudini obnoxiam: & sunt contra qui veritatem cum falsitate commutari posse existiment, tametsi representatio eadem maneat, videlicet, quia veritas coalescit ex representatione actus, & esse physico, quod representatur: quare, inquiunt hoc solo mutationem subeunte veritas mutari, & in falsitatem abire potest, ac debet. Verum, ubi representatio non sit actui essentialis, sed accidentaria, nullus, ut dixi, iuxta antiquos, & graues scholasticos remanebit quæstioni locus, omnesque, nemine excepto, veritatem actus mutari posse, & in falsitatem transire concedent.

18 Confirmatur: quoniam si potest mutari representatio actus, eius etiam veritatem cum representatione identificatam, aut certe eam instar passionis subsequenter mutari posse in alio instanti, euident, & inter omnes certum, & exploratum est: cur ergo disputatur in præsentis, an veritas possit in alio instanti sequenti desinere atque in falsitatem facessere, & non potius, an representatio actus mutari possit in diuersis temporis momentis, si in sensu ab his neotericis tradito quæstio procedit: haud enim quæ apud omnes comperta sunt, sed potius quæ incerta, in quæstionem solent reuocari: signum igitur est, præfatum sensum nulli præcorum, ac meliorum philosophorum in præsentiarum occurrisse.

19 Confirmatur iterum: quia qui disputant, an actus sit accidentaliter verus, sic, ut qui modo est verus, potuerit eodem instanti esse falsus in sensu diuiso prioris suppositionis, haudquaquam disputant, an representatio actus sit ei accidentaria, ita, ut quam modo habet, potuerit in instanti eodem non habere, sed aliam diuersam: quin potius omnes supponunt disputandi

disputandi causa, repræsentationem omnem actus ei esse essentialem: & hac suppositione facta vni docent, non potuisse actum vnquam esse falsum eo instanti, quo nunc est verus, videlicet ob peculiarem eius perfectionem: alij verò docent, illum in hoc eodem instanti potuisse esse falsum, nimirum quia, etsi repræsentatio eius non potuerit nunc non esse eadem, tamen eius obiectum à repræsentatione distinctum, & simul cum ea veritatem constituens potuit se habere aliter, sicut ad veritatem mutandam oportet. Similiter ergo in præsentem, vbi agitur de mutatione veritatis, non in vno instanti solo, sed in diuersis, & successiue labentibus repræsentationem esse essentialem supponi debet, & quidquid hoc non supposito adducatur, erit omnino impertinens & extraneum.

20 Confirmatur vltius: præsens quæstio est, an idem actus possit in diuersis instantibus mutari de vero in falsum: at, vbi repræsentatio variatur, haud est idem actus intellectus, sed diuersus, cum actus intellectus siue cognitio definiatur per repræsentationem obiecti: quod ergo adstruitur, actum conuerti posse de vero in falsum, quia mutare valet repræsentationem, non magis facit ad rem, qua de agimus, quam, quod aiunt, vinum in Cereris factis. Egregie quidem B. Thomas cit. quæst. 1. de veritate art. 6. vt aliorum Scholasticorum testimonia prætermittam, postquam inquit, *utrum veritas creata sit immutabilis*, pro parte affirmatiua hoc proponit argumentum: *si veritas enunciationis mutatur, maxime ad mutationem rei, sed re mutata veritas propositionis manet: ergo &c.* & in corpore sic respondet: *cum veritas sit adequatio rei, & intellectus, si ab vno equalitè aliquid tollatur, & non à reliquo, vel si ab utroque inaequalia tollantur, necesse est inaequalitatem provenire, quæ se habet ad falsitatem sicut equalitas ad veritatem. Inde est, quod si in intellectu, vero existente mutetur res non mutat intellectum, vel è conuerso, erit mutatio de veritate in falsitatem.* Pende quod ait in prioribus verbis, *ad mutationem rei*, non vero repræsentationis. Pende etiam quod inquit in posterioribus, *non mutato intellectu, siue repræsentatione.*

21 Iam secundo longè probabilius est, repræsentationem actus intellectus nostri nullatenus variari, aliamve esse posse in alio instanti, tum propter rationes haud paucas, ac, nisi fallimur, haud inefficaces adducendas in metaphysica: vt enim dixi, locus omnino alienus est: tum etiam quia eorum, quibus cum disceptamus, plerique docent, huic actui abstractiuo *Petrus currit*, repræsentationem cursus esse essentialem, adeoque nulli varietati subiectam: quidni ergo ei sit essentialis, quidni inuariabilis repræsentatio instantis, in quo curritur? Rationes verò contrariæ sunt parum operosæ.

22 Ad primam dicendum est, actum, de quo sermo, non repræsentare cursum Petri in quocunque instanti præsentem: quare, tametsi instans B. postea sit præsens, haud propterea sequitur, illud præ instanti A. actui obici, eive in munere terminandi succedere. Ad secundam rationem contrariam dicendum est, propositionem causalem, à qua incipit esse falsam. Ad tertiam dicendum est, haud etiam esse magis veram illius maiorem. Huic enim actui, *Petrus currit*, tantum essentialiter est, quod repræsentet cursum Petri pro aliquo tempore determinatè, vel indeterminatè. Quod autem cursus ille sit præsens, præteritus, aut futurus, nequaquam postulat essentialiter, sed ad vtrumlibet horum est indifferens: qua ratione scientia visionis Dei cognoscens, Antichristum v.g. extitum in instanti A. est de futuro ante existentiam

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

talis instantis, eademque erit de præsentem, quam primum illud extiterit, ac de præterito post eius existentiam.

23 Vel secundo dici potest, si sermo sit de præsentem, præteritione, ac futuritione non absoluta ab omni tempore, quæ quidem est chimærica, & commentitia, sed de respiciente durationem aliquam; actum illum *Petrus currit*, etiam si, sicut à principio, repræsentet cursum Petri pro instanti A. iam transacto, tamen eum exprimere talem cursum, vt præsentem instanti A. adeoque de præsentem sicut antea. Dices: ergo nulla propositio mentalis non est de præsentem, nulla de futuro, aut præterito: siquidem quævis intuetur obiectum vt præsens alicui instanti, saltem exituro, siue existentia functo. Respondeo, concessa sequela quoad priorem eius partem. & negata quoad posteriorem. Illam concedo, propter rationem in obiectione adductam: hanc verò, in qua sola potest esse aliquid incommodi; inficias eo: quia actus aliqui exprimunt carentiam rei ante eius esse, & alij post esse rei, eius carentiam: constat autem, utrosque horum, licet sint quodammodo de præsentem, esse tamen de præterito, ac futuro.

24 Ad quartam rationem contrariam dicendum est, repræsentationem imaginis, siue picturæ propriam esse similitudinem physicam quoad exteriora accidentia: hæc autem relatio more aliarum prædicamentaliū coalescit ex fundamento, & termino: vnde non est, cur mutato termino, ea mutari nequeat, & in vno instanti reperiri, secus vero in alio. Ac proinde repræsentatio artificialis in ea sita eadem potest, ac debet subire mutationem. Caterum repræsentatio cognitionis nostræ propria haud est similitudo physica, & vniuoca, sed analogica, & intentionalis, magisque nomen habet, quam vim similitudinis. Quamobrem haud est, quapropter sit in diuersis instantibus variationi vlli obnoxia.

CAPVT III.

Alia aduersus nostram sententiam diluuntur argumenta.

25 Sextum, quod mihi olim vim intulit, quod aliis postea placuisse comperio, sic habet. Propositio mentalis potest mutari de simili prædicamentaliter suo obiecto in non similem: potest igitur mutari de vera in falsam. Consequentia, quæ sola eget probamento, ostenditur, tum æquitate rationis; sicut enim similitudo prædicamentalis propositionis est conformitas illius in esse physico cum obiecto, ita veritas illius est conformitas eius in esse intentionali cum obiecto: rectè igitur à similitudine ad veritatem deducitur argumentum in præsentem: tum etiam quia propositio vera per idem constitui potest in ratione similis prædicamentaliter respectu sui obiecti, & in ratione veræ: vbi ergo valeat mutari de simili in non similem obiecto, & sustinebit mutari de vera in non veram. Probatur hæc vltima consequentia primò, quia quæ sunt identificata realiter, æque subiacent, vel non subiacent mutationi in tempore, sed similitudo propositionis est quandoque indistincta ab illius veritate: altera ergo si potest mutari in tempore, & poterit similiter altera: secundo, quia hoc ipso, quod veritas sit indistincta à conformitate cum obiecto, non poterit veritas mutari in tempore non mutata conformitate: hoc igitur ipso, quod veritas haud distinguatur à similitudine

I i tudine

tudine prædicamentali, quam nequit vna, eandem etiam nequit alia mutationem in tempore subire. Modo suadetur vltimum antecedens consequentia bifariam probata. Propositio repræsentans cursum Petri sibi coexistere constituitur in ratione similis prædicamentali cursum, partim per suam entitatem, partim per cursum Petri sibi coexistentem: atqui per hæc eadem constituitur in ratione veræ; negari ergo nequit, quin illa propositione sit indistincta veritas à similitudine prædicamentali: maior liquebit ex dicendis in Metaph. lib. 3. tract. 6. minor ostenditur, quoniam illa propositio constituitur vera, partim per suam entitatem, partim per obiectum ita se habens sicut repræsentatur per ipsam: cursum autem se habere uti repræsentatur per actum, est eum actui illi coexistere: actum igitur esse verum coalescit, tum ex entitate actus, tum ex cursu ei coexistente non minus, quam similitudo prædicamentalis.

26 Confirmatur: aliqua propositio potest repræsentare existentiam obiecti eo in statu, & sub iis circumstantiis, quæ requirantur, & sufficiant, ut ea sit prædicamentali similis obiecto; alii in illa propositione, & aliis id genus non poterunt non recidere in idem veritas, & similitudo prædicamentalis: nonnullis igitur in propositionibus est indistincta realiter veritas à similitudine prædicamentalis: igitur in eis potest mutari temporaliter similitudo, ita & veritas. Nec valet, si quis respondeat, veritatem, & similitudinem physicam, saltem virtualiter, debere esse distinctas, ut nequeant realiter distingui: virtuale autem distinctionem satis esse, ut altera possit esse mutationi obnoxia sine altera. Haud enim satis est, ut supponitur: siquidem mutari in tempore vnum extremum sine alio, est vnum esse, & aliud non esse: esse autem, & non esse distinctionem exigunt realem, nec sunt virtuali contenta: aliquid ergo mutari, & aliud non, eorum realem distinctionem petit, & virtuale respuit.

27 Respondeo ergo ad argumentum propositum, concessio antecedenti, & negata consequentia: nam similitudo physica actus cum obiecto, aliqua saltem, haud per ea duntaxat constituitur, verum ulterius per vtriusque absolutam simultatem iuxta dicenda in Met. lib. 3. tract. 6. c. 11. & 12. cum ergo terminus modò possit esse simul cum fundamento, modò verò non esse; quid mirum, si fundamentum nunc ei possit esse simile, nunc non simile, sed dissimile potius? Atqui veritas actus eo solo, illiusque obiecto, non verò vtriusque simultate absolute sumpta constituitur; & quin obiectum in sequente instanti sicut in præcedente coexistat actui, hic tamen ex æquo esse potest in vtroque verus: ac proinde haud est, cur veritatem possit, debeat vè cum falsitate commutare. En quatenus perperam arguitur à similitudine physica ad veritatem.

28 Ad primam probationem contrariam dicendum est, tamen in pluribus proportionem seruent veritas, & similitudo, siue conformitas physica, & intentionalis, non tamen in mutabilitate, & vicissitudine illa, de qua quæstio impræsentiarum; videlicet ob rationem discriminationis iamiam traditam. Ad secundam probationem contrariam dicendum est, etsi actus aliquis affirmet, Petri cursum sibi coexistere, tamen esse similem, tum per vtrumque extremum, tum etiam per absolutam vtriusque simultatem eo in instanti, quo est similitudo physica: at veritatem eius actus esse vtrumque extremum, & non simultatem eorum absolutam, sed ad summum se-

cundum quid, & aliqua cum moderatione: haud enim actum esse verum est absolute coexistere ei cursum pro quouis instanti, in quo existit actus, sed tantum pro eo, qui destinatus repræsentatur, siue tunc existat actus, siue postea, vel antea.

Ad confirmationem argumenti respondeo, propositionem mentalem non posse repræsentare obiectum in eo statu, & sub iis circumstantiis, quæ sufficiant, ut quotiescunque actus est verus, tum sit similis rei cognita, & è conuerso; sed tantum sub iis, quæ satis sint, ut propositio in aliquo instanti, quo est vera, sit itidem similis prædicamentali obiecto. Cuius ratio est ex dictis proliis, nam veritas simultatem absolutam haud exigit, uti similitudo. Quamobrem nulla repræsentatio specialis efficere potest, ut veritas actus, & eius similitudo physica, seu conuenientia cum obiecto in idem omnino recidant: illa enim, ut sapissime monitum, constituitur per obiectum, siue sit existens, & simul cum actu, siue secus saltem in quodam instanti, imò in plerisque, secus verò hæc.

Septimum argumentum esto. Appetitus innatus potest in vno instanti satiari, & in altero sequenti non satiari, in vno violentiam pati, & in alio nullam. Mentalis ergo propositio poterit in vno temporis articulo verificari, & in alio non esse vera, sed falsitati subiacere potius. Consequentiam probo, quia nostrum argumentum, si quid probat, eodem, ac proportionali modo ostendit, non posse naturalem inclinationem materiæ ex. g. ad formam substantialem expleri in vno instanti, & in alio vim pati: etenim materia, ut his instructa dispositionibus appetit formam pro omni instanti, vel pro aliquo instanti, vel pro hoc destinatus A. v. g. vel præscindendo potius ab instantibus eum amat secundum se: quodcumque dicatur, vel semper, vel nunquam frustratur eius appetitus ingenuus, ut consideranti clarebit: si quid ergo valet discursus à nobis factus, tam procedit in propensione innata, quam in propositione mentali. Iam probo antecedens argumenti. Materia, si in primo instanti formam recipiat substantialem, quiescit appetitus illius, ut potè substantialiter completus: sin autem conseruetur diuinitus in sequenti instanti sine forma omni, certè insatiata manebit, atque, ut sic dixerim, violentata ob defectum complementi debiti: apertissimum igitur, ac luce clarius videtur, appetitum naturalem vno in instanti posse satiari, & in alio violentiam pati.

31 Confirmatur argumentum. Actus voluntatis potest transire de libero in necessarium, & de bono moraliter in malum: quidni ergo, & actus intellectus de vero in falsum? Antecedens alibi probandum est à nobis, & certe est plurimum, & grauium authorum. Consequentia liquet: ea siquidem ratione actus voluntatis potest libertatem cum necessitate, & bonitatem moralem cum malitia commutare, quia huiusmodi denominationes ultra entitatem actus important aliquid ei extrinsecum, & mutabile: sed veritas etiam, & falsitas præter entitatem actus concernunt aliud quidpiam ei extrinsecum, ac variabile: huius igitur extrinseci variatio potest, ac debet redundare in veritatem, & falsitatem, ac facere, ut vna succedat alteri.

3 Respondeo ad argumentum, sicut ad propositum paulò supra, satietatem appetitus innati esse relationem quandam physicam, & simultatem boni quod amatur, eiusque absolutam possessionem petere. Cum ergo bonum eiusmodi possit nunc existere, & possideri, & postea nequaquam, haud mirum esse, si modo satiari

tiari possit, & expleri appetitus ingenuus, deinde verò frustrari. Hæc autem ratio non procedit in veritate, quippe quæ simultatem, & existentiam obiecti non depolcit. Hinc seruata proportionem ad confirmationem.

33 Octauum argumentum esto. Si veritas propositione huius, *Petrus existit*, haud posset mutari in vltimo instanti sequenti, certè in nullo posset destrui Petrus. Consequens est absurdum, absonumque. Ergo & illud, vnde sequitur. Sequela probatur. Ex suppositione quod Petrus existat, & propositio hoc affirmans sit vera, nequit actui deficere veritas, potiusque necessario verum est in quouis instanti sequenti Petrum existere. Atqui existere, ac destrui haud coherent, morantur vè inuicem. Nequit igitur in nostris principiis destrui Petrus, vbi semel existat. Hæc ratione Deus optimus maximus nulli subiicitur destructioni, quoniam eius existentia semel posita nequit deesse, & in quouis postea momento temporis, aut æternitatis necessario verum est eum absolute existere.

34 Respondeo, & perquam facile ad argumentum, totum illud laborare in equiuoco. Siquidem aliud est, in quouis instanti verum esse Petrum absolute existere, aliud, quod verum sit pro quouis. Prius illud ex nostra sequitur sententia, secus verò posterius. Ex priori autem haud fit, rem aliquam creatam non esse destructioni obnoxiam: quid enim obstat sempiterna veritas meæ propositionis obiecto, quod considero, extrinseca, ne sit temporale, & interitui subiectum? Ex posteriori verò (nimirum ex eo, quod verum esset, Petrum v.g. pro quouis instanti absolute existere, idque necessario) fateor inferri necessitatem Petri in existendo, & quod non posset destrui: at posterius illud omnino falsum est, & cum nostra sententia nihil habet commercij, vt dictum est. Exemplum autem Dei parum aduersariis prodest: haud enim ideo est destrui nescius, quia ex suppositione, quod sit, eum existere necessario verum est in quouis instanti, sed etiam, quia pro quouis.

35 Nonum, ac postremum argumentum. Propositio vocalis, siue iuxta aliorum phrasim mentalis in mente non vltimata potest mutari de vera in falsam, vt est per se conspicuum, & omnibus in confesso: at non, nisi, quia eius mutatur obiectum quoad esse physicum, non verò, quod illius significatio mutationem subeat illam: similiter ergo propter eandem mutationem obiecti propositio mentalis in mente, vt aiunt, vltimata poterit obire de vera in falsam.

36 Respondeo: propositio vocalis ita significat rem, vt quod, vt significet conceptum formalem rei, vt quo: proinde eius rei est signum, cuius conceptum formalem indigitat: cum autem eius conceptus formalis sit signum, ex quo oritur, oriri vero possit, modo ex hoc conceptu formali, modo ex illo, fit certe, vt nunc rem vnā, nunc aliam significet. Vnde falso assumitur, propositionem vocalem semper idem omnino significare: hæc enim propositio, *Petrus currit*, vtunque semper significet, Petrum currere, si tamen præsupponat in mente loquentis conceptum representantem cursum Petri pro instanti A, significabit cursum Petri pro instanti A: quod si postea præsupponat in intellectu fantis, non illum conceptum, sed alium, quo representetur, Petrum currere pro instanti B, sanè affirmabit, ac significabit cursum Petri pro instanti B. At mutata significatione saltem ex parte nil mirum variari veritatem, & falsitatem cum significatione coniunctam: quando autem præsupponit hunc con-

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

ceptum quando aliud ex circumstantiis est colligendum. In propositione mentali aliter se res habet, vt potè quæ, nec ex toto, nec ex parte representationem, aut significationem mutare potest, ac per consequens, nec veritatem, aut falsitatem.

37 Aliter etiam responderi potest. Propositio vocalis significationem habet ex placito, & libito hominum volentium, vt his vocibus tale obiectum, vt representatum per talem conceptum significetur. At hominum placita varia sunt, & mutari possunt, & solent, atque adeo ex eorum mutatione mutari potest significatio propositionis vocalis: veritas autem propositionis vocalis in eius fundatur significatione: vocalis igitur propositio variari potest de vera in falsam, ac tam oppositas, distantesque denominationes ex intervallo subire: quamuis autem de facto, vt aiunt, haud contingat expressam significationem vocum mutari, & seorsim à quibusvis circumstantiis vi nouæ impositionis eas aliter, quam antea representare; ceterum casus adductus utilis est ad præsentem controuersiam, quippe in qua disputatur de possibilitate huius mutationis in ordine ad omnipotentiam Dei, etiam extraordinariam, & absolutam.

38 Enimuero P. Hurtadus in auctiori Philosophiæ editione superiori respondet argumento, propositionem vocalem non esse simpliciter veram, & falsam, sed secundum quid, nimirum quatenus mouet ad verum, aut falsum conceptum in mente audientis: quando igitur, modò potest ducere audientem ad verum rei conceptum, & modò ad falsum, nil mirum esse, si nunc possit vera esse, & postea falsa.

39 Displicet tamen hæc solutio, & non parum. Atque inprimis, contrà quam ea supponit, probabile est iuxta disputata superius lib. 6. propositionem vocalem, & externam esse simpliciter, proprièque veram, & falsam: quod enim sit vera per denominationem à conceptu interno, quem excitat in audiente fortassis non obest veritati eius propriè, ac simpliciter sumptæ: quo pacto qualibet res dicitur ab aliquo intellectu propriè cognita, & tamen haud cognoscitur, nisi per denominationem extrinsecam. Et quidem, vt propositio externa, & vocalis propriè significat, haud est forsitan, cur non obtineat propriam veritatem ac falsitatem cum ratione signi recurrentem. Sed de his sufficiant dicta suo loco.

40 Præterea: non ideo propositio vocalis est vera, quia mouet ad conceptum verum in mente eam auctulantis: quod igitur hæc ferri possit, modò ad conceptum verum, modò ad falsum, non propterea poterit enuntiatio vocalis cum falsitate veritatem commutare, Consequentia est in aperto. Suadetur antecedens: nam propositio vocalis est vera, aut falsa comparatione illius, quod significat, vt quod, vel vt quod: aut potius vtriusque gratia: sed propositio vocalis non significat conceptum audientis, vt quod vt per se, ac sponte sua patet, nec vt quod, quia voces sunt signa, quibus animi nostri, non alterius sensa exprimimus: exprimere autem est significare. Vnde propositio vocalis non significat, vt quod conceptum audientis, sed ipsius loquentis potius. Declaratur: significare est manifestare: vocalis autem propositio non manifestat alium conceptum, quam qui præsupponitur in loquentis intellectu.

41 Confirmatur primo. Reuelatio, & locutio Dei est vera essentialiter: & tamen non semper mouet ad conceptum verum in audiente: hic enim sæpè dissentit locutioni Dei euidenter credibili, vt cernere est in A catholicis omnibus: haud igitur eo locutio Dei, aut nostra est vera, quia elicit in audiente conceptum

ceptum verum; quamvis igitur possit, modò elicere hunc assensum in audiente, modò verò alium, non propterea eius veritas erit mutationi, aut vicissitudini subiecta.

42 Confirmatur secundò. Antea, quam propositio vocalis mediis speciebus, aut eis sine causet conceptum verum, aut falsum in audiente, est vera, aut falsa: eius igitur veritas, & falsitas non dependet à conceptu illo, in quem impellit audientem, atque adeò ex hoc capite colligi nequit mutatio veritatis in oppositam falsitatem. Suadetur antecedens, haud enim eget probamento consequentia: ideo vocalis propositio in hunc conceptum prae alio ducit audientem, quia ex libito, & instituto hominum hanc destinatam habet significationem: significat ergò pro supradicto priori, atque adeo tum est vera, vel falsa.

43 Confirmatur tertio. Præmissa falsa ex coniunctione cum vera inducit, & causat quodammodo conclusionem veram. Id visere est in hoc syllogismo: omnis lapis est substantia, Petrus est lapis: ergo substantia. Mentalis ergò propositio falsa manens, nihilominus mouet ad conceptum verum: haud igitur dicenda est falsa, quia mouet ad conceptum falsum, haud vera quia ad verum: similiter ergò propositio vocalis, & externa dici potest falsa, & non à motione ad cognitionem falsam, & vera independentem ab eo, quod moueat, alliciatque ad veram.

44 At dices. Quando quis decipit alium, propositio vocalis, qua alteri imponit, est falsa, cum sit mendax: sed non est falsa, aut cum mendacio coniuncta, ratione alicuius conceptus falsi, quem in mente loquentis præsupponat: falsa igitur est, eò quod moueat, impellatque audientem in errorem, & conceptum aliquem falsum: atque adeo hoc ex capite explicari potest mutatio illa, quæ cadit in veritatem externam, & vocalem. Maior, & consequentia sunt perspicuæ. Minor probatur: sæpe decipiens alterum non habet conceptum aliquem falsum rei, qua de loquitur: imo de ea scit aliter se habere, ac ipse per verba significat externa: non igitur id eò falsum ei subest, quia præsupponit in mente loquentis conceptum falsum, & erroneum.

45 Respondeo: ea propositio vocalis non est falsa, quod moueat, & impellat audientem ad conceptum falsum, quo res aliter ac est concipiatur, quando quidem antecederet ad hunc impulsus, & motionem est falsa, vt paulò suprà demonstraui, nec, quia præsupponit in mente loquentis conceptum falsum rei, vt probat instantia facta, sed, quia significat conceptum rei adesse in mente loquentis, qui tamen non adest, sed oppositus. Itaque dupliciter propositio vocalis potest esse falsa: vno modo, quia præsupponit in mente loquentis conceptum falsum, quem, vt quò significat, vt cernere est in hac propositione vocali, à Gentili aliquo prolata, *Deus non est*: alio verò modo, quia significat conceptum rei adesse, qui rei ipsa non adest: sicut enim propositio mentalis, & interna est falsa, eo ipso quod repræsentet obiectum existere, quod tamen non existit, ita propositio vocalis, & externa potest esse falsa, vbi significet præsentiam alicuius conceptus formalis, qui tamen non est præsens.

46 Secundo respondeo, ac ferme redit eodem. Aliud est præsupponere conceptum formalem, aliud illum significare; & alterum sine altero potest reperiri. Quando igitur decipit quis alium, eumque in falsam æstimationem, quam ipse non habet, inducit, voces quid em non præsupponunt rei ipsa conceptum falsum in loquente, at eiusmodi significant concep-

tum: bene siquidem potest conceptus non existens significare, sicut obiectum, quod non existat, haud raro tamen significatur existere in rebus.

CAPVT IV.

An ita sit impossibilis veritas cum falsitate, vt eadem propositio nequeat esse simul vera, & falsa respectu eiusdem obiecti.

47 Inter antiquos, & neotericos celebre est id genus propositionum, quas alij insolubiles, alij falsificantes, alij reflexiuas, alij demum inextricabiles appellant. Talis est hæc, *aliqua propositio falsa existit in instanti A*, de qua, an simul vera, & falsa sit, in præsentem controuertitur. Ratio dubitandi est, quia in euentu, quo in instanti A nulla alia propositio creata præter dictam existit (quod nullo iure possibile negari potest) vel ea propositio est vera; & ita simul falsa erit: siquidem ad eius veritatem requiritur, vt aliqua propositio in instanti A falsa existat, cum hoc affirmet: at nulla alia præter ipsam existit, atque adeo, nec falsa aliqua præter ipsam existit: igitur ad eius veritatem opus est, vt ipsa in instanti A falsa existat, vnde, vbi vera sit, simul falsa non esse nequit: vel eo in euentu eiusmodi propositio falsa est: & negari nequit, quin simul sit vera: etenim ad veritatem eius aliud opus non est, quam, vt aliqua propositio falsa in instanti A existat; at aliqua ita existit, nimirum ipsa.

48 En labyrinthum illum sophisticum per innumeras ambages, per infinitos flexus, & Mæandros ductum, atque reductum; mille viis imperuium, mille itineribus lectum, mille fallaciis irremediabile: vbi mēs sui nescia se fugit, ac sequitur, eoque fertur, quo minime fertur: vbi millies ire, & bis millies redire cogitur, ac perpetuis erroribus irrequieta circumagitur: quò semel illapsa ne Theseio filio duce, & auspice elabi, aut cæca regere vestigia possit: tot nugis nugacissimi sophistæ hic sicubi alias ineptiunt, tot captiunculis tyrōnum animos obcæcant, tot trices propositiones inextricabiles intricant, tot nodis propositiones insolubiles magis irresolutas efficiunt: & quasi quæ in præsentem lucem merentur sine tenebris extenebrari non possent, à luce lucem abigunt, ac tenebris tenebras plus, quam Pharias, plusquam Cimmerias offundunt.

49 Respondent nonnulli apud Sotum opusc. de insolub. not. 3. eam propositionem reflexiuam non esse simpliciter propositionem, eò quod quiescenter non significet, & ad eius veritatem falsitas, & falsitatem sequatur veritas. Contra tamen sic arguo: ille actus vbi semel admittatur, manifeste aliquid affirmat: ergo est propositio. Deinde is actus, siue propositio sit, siue non, simpliciter verus, & falsus simul est, vt, & ratio dubitandi conuincit, & hi authores non negant, sed insinuant: difficultatem ergò non declinant, sed sub aliis terminis eam deglutunt.

50 Secundo alij apud Cicer. lib. 4. academic. quæst. & alibi sæpe censent eam propositionem reflexiuam, & quamvis aliam similem, nec veram, nec falsam, eo quod ex veritate eius, illius etiam falsitas, & ex falsitate sequatur veritas: quare altera alteram destruit, & neutra propositioni conuenit. Verum contra sic argumentor: ea propositio aliquid affirmat: aut ergo ita se habet obiectum, sicut affirmatur, aut non: hæc enim opponuntur immediatè: si primum; propositio erit vera: sin autem secundum; falsa. Deinde

Deinde contradictoria illius propositionis, videlicet, nulla propositio falsa existit in instanti A, ut vera, ut his Sophistis est in confesso: non est ergo, cur ei etiam propositioni, de qua potissimè sermo, veritas, aut falsitas non conveniat, cum à sua contradictoria hoc solo differat, quod hæc negatiua, illa verò sit affirmatiua: quod certè impertinens est, ut alteri potius, quam alteri veritas, aut falsitas debeat necessarid conuenire.

51 Tandem, propositio est oratio verum, vel falsum significans, Aristotele teste, quem reliqui sequuntur. At is actus est propositio. Pulchrè Cicero lib. 2. Academ. quæst. fundamentum dialecticæ est, quicquid enuntietur (id autem appellatur axioma, quod est quasi effectum) aut verum esse, aut falsum: quid igitur hæc vera an falsa sunt? si te mentiri dicis, idque verum dicis. Et lib. de fato non multum ab initio: nisi forte volumus Epicureorum opinionem sequi, qui tales enuntiationes, nec veras, nec falsas esse dicunt, aut cum id pudent, illud tamen dicunt, quod est impudentius, veras esse ex contrariis disunctionibus: sed quæ in eis enuntiatæ essent, eorum neutrum esse verum. O admirabilem licentiam, & miserabilem inscitiam differendi: si enim aliquid in loquendo, nec verum, nec falsum est, certè id verum non est, quod autè verum non est, qui potest falsum non esse? aut quod falsum non est, qui potest non verum esse.

52 Tertiò alij respondent, eam propositionem esse simul veram, & falsam, eo quod eius veritatem falsitas sequatur, & è conuerso, ut ratio dubitandi conuincit. At ne hæc solutio probabilis est, aut superioribus verisimilior. Namque impossibile est, idem realiter, & virtualiter tale simul esse, & non esse: quod principium adeo est euidens, ut à nemine possit negari: sed propositionem illam esse veram, est obiectum eius esse sicut affirmatur, & eam simul esse falsam, est idem obiectum, idem inquam, realiter, & virtualiter simul non esse sicut affirmatur: impossibile igitur est, eam propositionem simul veram, ac simul falsam esse.

53 Quartò respondent Petrus Hispanus, Sotus, & alij plures, eam propositionem esse solum falsam: quia, cum veritas eius, eius etià falsitatem, & è conuerso inferat, & ad utramque apparentiam habeat, utraque autem ei simul conuenire nequeat; potior ratio est, ut falsa sit, quam vera: tum, quia asserit se esse falsam, & non veram: tum, quia cæteris paribus denominatio partem sequitur debiliorem, falsitas autem debilior pars est in presenti.

54 Enimuero falsò supponunt hi authores, veritatem & falsitatem simul, & semel actui illi competere non posse, admissio etiam argumenti casu, quem certè admittere non grauantur: ratio enim dubitandi oppositum manifestè conuincit. Deinde vbi ea propositio falsa sit, eius etiam contradictoria, videlicet hæc: nulla propositio creata falsa existit in instanti A, simul erit falsa, quod & aduersarij concedunt, & intuenti manifestè constabit. Consequens autem ab aduersariis vltro concedi solitum euidenter refelli potest. Primò, quia contradictoria ab Aristotele definiuntur, quæ simul veræ, & falsæ esse nequeunt. Secundò, quia aliàs notissimum illud principium, quodlibet est, vel non est, manifestè rueret: siquidem contradictoriam affirmatiuam esse falsam, est obiectum non esse, sicut affirmatur, & contradictoriam negatiuam etiam esse falsam, est nò dari hoc, quod est obiectum non esse sicut affirmatur: aliquid ergo obiectum, nec est, nec non est sicut affirmatur: ex quo rursus infertur, aliquid simul esse, & non esse: cum enim dicitur res simul non esse, nec non esse, illud, nec non esse, perinde est, ac esse, eo

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

quod duæ negationes vnā efficiant affirmationem. Tertiò: Deus alicui ex iis contradictoriis assensum exhibet: ambæ ergo, si falsæ sunt, Deus falsum assensum feret. Quamuis autem non pauci dialectici præsertim antiqui concedant Deum per reflexionem decipi, & falli, id tamen à me nunquam impetrare poterunt, utpote quod impium, & sacrilegum arbitror. Quartò: eæ propositiones non essent contradictoriæ, sed contrariæ, quod tamen aduersarij negant. Sequela probatur: quoniam iis definitio contrariarum conueniret, nimirum haud posse esse simul veras, esse tamen posse simul falsas. Quintò: nulla contradictoria iuxta hos, quibus cum disceptamus, esse queunt simul veræ: ergo nec simul falsæ. Sextò: quando pars debilior essentialiter est connexa cum minus debili, denominatio non sequitur partem debiliorem, sed utramque: atqui veritas cum falsitate, & è conuerso eo in actu essentialiter coheret, & altera ex altera inuitabiliter infertur, admissa semel hypothese argumenti: iuxta eam ergo actus haud erit solum falsus, sed simul verus, ac falsus.

55 Quintò: Thomas Bricot, & cum eo non pauci dialectici respondent, affirmatiuam à nobis positam esse falsam: ob rationem initio numeri præcedentis traditam: cæterum negatiuam ei contradicentem esse veram, quia licet res non ita se habeat, sicut affirmatur, ac significatur per illam: at ad veritatem eius sufficit, ut affirmatiuæ se falsificanti contradicat: cum enim duæ contradictoriæ simul falsæ, aut veræ esse nequeant; vbi altera sit falsa suapte natura, eo ipso altera vera non esse non poterit. Alij sextò respondent, contrā affirmatiuam esse veram, quia se verificat, & negatiuam esse falsam præcisè, quia ei contradicit.

56 Verum utrique displicent: tum, quia quid improbabilius, quam negare propositionem veram esse, quæ significat rem sicuti est, & falsam, quæ significat rem aliter, ac est? quorum tamen alterum hi, alterum illi negant. Insuper, utraque solutio supponit eandem propositionem simul veram, & falsam esse non posse, ac per consequens duas contradictorias simul veras, & simul falsas esse non posse. Cæterum hoc quod supponunt, neutiquam capere possumus admissio argumenti casu, quem quidem non reiciunt.

57 Septimò, Okamus, Alliaccensis, & plerique Nominales respondent, ppositionem illam controuersam non reflectere supra se, & in alias à se distinctas solum ferri, hunc in modum: aliqua propositio falsa à me distincta existit in instanti A: quæ inuentu argumenti omnino falsa est: eius autem contradictoria est prorsus vera, cum non significet, nullam propositionem falsam absolute existere eo in instanti, sed nullam à priori distinctam; quod verissimum est. Assumptum autem probatur: quia nullus actus intellectus supra seipsum reflectere potest, aliàs suipsius imago, & similitudo exitura: ergo nec ea propositio.

58 Hi quidem admissio eo principio, quod assumunt difficultatem omnino exhauriunt. Cæterum principium illud omnino falsum est. Siquidem tendentia physica longè operosior, & difficilior est, quam intentionalis, & ratione suæ imperfectionis plus postulat illa, quam hæc: quo pacto per actionem physicam tendere nequit agens in passum, nisi sit existens alicubi, nisi etiam sit præsens, nisi denique prius operetur in medio, cum tamen per actionem intentionalem, siue cognitionem ferri possimus in obiectum, quin sit existens in rebus, quin præsens,

I i 3 sed

sed absens quantumlibet, & tandem absque eo, quod prius cognoscamus in medio posita. At plures modi physici in seiplos physica ratione tendere, siue supra seiplos physice reflectere possunt, ut conspiciere est in actione ignis, v.g. productiua, ac simul per seipiam producta, nec non in vnione per semetipsam vnita, atque aliter res extremas, quas interiacet, neutiquam vnitura. A fortiori ergo cognitiones haud paucae in se intentionaliter reflectere, ac se cognoscere valebunt. Vide in Metaph. lib. 7. tract. 11. cap. 2. pauld post medium, tum hanc rationem latius propositam, tum alias quasdam aduersus Nominalium sententiam.

59 Octauo alij respondent, propositionem illam omnino repugnare: non, quia nulla propositio supra se reflectere potest: sed, quia nulla propositio capax est eius reflexionis, qua seipsam falsam esse affirmet: siquidem nulla propositio potest affirmare duo contradictoria: at propositio se esse falsam affirmans duo contradictoria affirmaret, videlicet obiectum suum esse, & simul non esse: ergo, &c. Minor probatur, quia in primis affirmaret obiectum suum esse, quod omni propositioni affirmatiuae commune est. Deinde affirmaret, obiectum suum non esse: siquidem propositionem falsam esse, est eius obiectum non esse: at ea propositio seipsam falsam esse affirmat, vti supponitur.

60 Verum actus intellectus, esto duo contradictoria explicite, & clare posita ut talia simul affirmare nequeat, saltem ex natura rei, & citra miraculum (de quo vide, si lubet dicenda à nobis in Metaph. lib. 7. tract. 4. cap. 8.) implicitum tamen, & confusum eis consensum exhibere potest: at propositio seipsam falsam esse affirmans, implicitè tantum, & confusè duo contradictoria affirmat; nec explicite, & clare contradictoria affirmare potest absque eo, quod se esse falsam, & se non esse falsam, affirmet, quod tamen non affirmat: quamobrem ex hoc capite ea propositio minime repugnat.

61 Assumptum constat primo: quia quoties intellectus concessis praemissis negat consequentiam, duo contradictoria implicite, & confusè adstruit, cum negatio conclusionis, seu conclusio negata praemissis contradicat, & negata identitate immediata extremorum, eorum mediatam identitatem virtualiter, & implicite neget, quam tamen praemissae simul affirmant. Secundo: cum rusticus credit, se peccare, si audiat sacrum, quia excommunicatus est, & peccare etiam, si sacrum non audiat, quia dies festus est, duo contradictoria confusè, & implicite asserit, videlicet se peccare, si audiat sacrum, & etiam se non peccare, si audiat sacrum: prius expressè, ut supponimus: posterius implicite, quia idem reipsa est eum peccare, si sacrum non audiat, ac non peccare, si illud audiat: quare altero explicite concessio alterum etiam implicite conceditur. Tertiò ex Aristotele 4. metaph. text. 19. hic actus, *omnis propositio est vera*, duo contradictoria implicite affirmat, videlicet se esse veram, & etiam se esse falsam. Cum enim affirmet, contradictoriam suam esse veram & hoc idem sit, ac ipsam esse falsam, sanè se esse falsam affirmat. Rursus eadem ratione hic actus, *omnis propositio est falsa*, se etiam esse veram, atque adeo duo contradictoria implicite affirmat, ut ex Aristotele constat ibidem: non igitur est cur ex titulo ab aduersariis allegato controuersa propositio repugnet.

62 Tandem alij respondent, eam propositionem, in euentu argumenti, esse omnino falsam: non ob ra-

tiones, quibus Sotus, & alij nituntur: sed, quia ea affirmat, se esse veram, quod omni propositioni commune esse censent, & simul affirmat se esse falsam: quo fit, ut duo contradictoria adstruat, atque adeo sit essentialiter falsa. Contra tamen sic argumtor primo: non omnis propositio de se esse veram, aut aliud quidpiam formaliter affirmat, ut ostendam Metaph. lib. 7. tract. 11. cap. 2. Deinde ea propositio determinate affirmat, se esse veram, si se esse veram vllatenus affirmat, & indeterminate tantum, & in disuncto cum aliis propositionibus se esse falsam adstruit: in quo quæ repugnantia est? nulla certè, cum aliud non sit, quam ipsam esse veram, & ipsam, vel aliam esse falsam. Præterea, esto ea propositio duo contradictoria affirmet, non est quapropter ea copulatiuè affirmet, & non potius præcisiuè, siue dispartè: non igitur est, cur illa propositio sit omnino falsa, & non potius simul vera, & falsa respectu diuersorum, ad modum, quo hic actus, *Petrus currit, Petrus non currit*, si possibilis sit, non omnino falsus est, sed simul verus, & falsus intuitu plurium.

Denique, darentur simul duæ contradictoriae falsæ iuxta hunc sentiendi modum: siquidem hæc propositio, *aliqua propositio falsa existit in instanti A*, est falsa, ut ipsi quibus cum disceptamus supponunt, & hæc etiam, *nulla propositio falsa existit in instanti A*, falsa est, ut intuitu clarebit, cum tamen priori contradicat. Dicunt nonnulli aduersariorum, haud posse dari simul, & semel contradictoriam propositionis positæ, eò quod supponatur casus, in quo sola falsificans existat. Contra tamen, quia licet sola illa propositio reflexiua in instanti A supponatur existens, non est tamen, cur in instanti sequenti eius contradictoria, nimirum hæc, *nulla propositio falsa existit in instanti A* à Petro non proferatur: si ergo propositio reflexiua conferuetur à Paulo, quin prius eam protulit, sanè duæ contradictoriae simul falsæ à Petro, & Paulo in instanti B. proferentur. Contra secundò, quia duæ contradictoriae, neque successiue possunt esse falsæ respectu eiusdem obiecti, ut cernere est in his propositionibus; *Petrus currit in instanti A: Petrus non currit in instanti A*, quæ etiam si successiue proferantur, haud possunt esse ambæ falsæ, haud etiam ambæ veræ: vbi ergò propositioni reflexiuae eius contradictoria in alio succedat instanti, quod certè contrà hypothesim argumenti non est, iam duæ contradictoriae erunt successiue falsæ. Contra tertiò, quia contradictoria propositionis reflexiuae in mente diuina est: erit ergò in Deo simul falsa, atque adeo absurdum non euitatur, sed cumulat.

Quamobrem planius, ac facilius respondetur, propositionem illam insolubilem, siue inextricabilem, in euentu argumenti omnino impossibilem esse interius, ac mentaliter, iisque vocibus, *aliqua propositio falsa existit in instanti A*, tantum subici in mente hunc conceptum; *aliqua propositio à me distincta existit falsa in instanti A*, cuius contradictoria est falsa, & ipsa vera: in quo cum septima, & octaua sententia conuenimus, & à reliquis dissidemus. Cæterum in alio euentu, quo aliqua alia propositio falsa existit in instanti A sanè propositio controuersa quoad totam suam entitatem, ac representationem sibi essentialem existere potest, eo quod tum se non falsificet: in quo cum reliquis sententiis consentimus, & ab octaua, & septima dissentimus.

Decisionis nostræ inter extrema aliorum mediæ posterior pars est perspicua: tum, quia in eo, quod asserit,

asserit, nulla videtur contradictio: propter dicta paulo supra, & alibi aduersus Nominalia sententiam, & sequentem proximè. Prior pars suadetur, quoniam id est impossibile, ex quo sequuntur contradictoria: sed ex propositione reflexiua in argumenti sequuntur euentum: tum ergo ea repugnat. Minor suadetur primò, quoniam sequitur simultanea veritas, & falsitas eiusdem propositionis, vt in ratione dubitandi apertè demonstratum. Secundò, quia sequitur subalternantè esse veram, & subalternatè esse falsam: hæc enim, propositio in instanti A solitariè, prolata, aliqua propositio particularis existens in instanti A, est falsa, haud dubie falsa est, quia se falsificat, & hæc, omnis propositio particularis existens in instanti A est falsa, hæc, inquam, est vera, cum se non falsificet, nec supra se reflectat, eo quod non sit particularis, sed vniuersalis: at prior est subalternata, & posterior subalternans. Tertiò demum, quia sequitur præmissas esse veras, & conclusionem esse falsam: siquidem in hoc syllogismo, omnis conclusio existens in instanti A est falsa, sed aliqua conclusio est existens in instanti A: ea ergo, quacunque sit, est falsa in instanti A, in hoc inquam, syllogismo, casu quo præter eum nullus alius syllogismus, aut actus intellectus existat, præmissæ sunt veræ, quia se non falsificant, nec sunt reflexiue, & conclusio est falsa, quia in se reflectendo se falsificat, cum tamen ex præmissis recte deducatur.

66 Et quidem vti assensus in sensu composito dissensus circa idem obiectum in eodem intellectu impossibilis est, secus vero in sensu diuiso, non video cur è contrario propositio illa falsificans, de qua hactenus, impossibilis esse nequeat in sensu diuiso: alterius propositionis falsæ existens in instanti A; secus vero in sensu composito, cum ex illo priori, non verò ex hoc posteriori contradictoria sequatur, vt huiusque ostensum. Quod si de hac falsificante, ego sum falsa, sermo sit, vt præcisè dialecticis esse solet, ea absolute, & in omni euentu impossibilis: siquidem simul vera, & falsa esset, & implicancia misceret. Qui plura velit de insolubilibus videat Nazianzenum oration. 3. de Theolog. Ciceronem locis superius citatis, Iulium Castellam aduersus academ. Ciceron. Antonium Cassilius, Dominicum Sotum, & Lemosium.

CAPVT V.

Simultas veritatis, & falsitatis in eodem actu respectu eiusdem obiecti discutitur ulterius.

67 EAndem propositionem intuitu eiusdem obiecti esse posse simul veram, & falsam probari potest, & solet hunc in modum. Ineat Deus hoc pactum cum Petro v.g. si prima propositio, quam protuleris, sit vera, gratiam tibi infundam, aliter eam non infusurus. Quo posito prima propositio à Petro elicta sit hæc, in gratia non sum. De qua vera, an falsa sit interrogatus. Si vera: Deus ergo, gratiam Petro statim infundit, aliàs pacto inito non statuimus: eo autem ipso, quod ei gratiam illicò infundat, propositio illa simul falsa esse debet, siquidem gratiam infusam esse negat. Si autem ea propositio falsa sit, simul etiam vera esse debet: aut enim Deus gratiam Petro infundit, aut non? si secundum, ea propositio manifestè vera erit, vt potè quæ gratiam negat infusam: si primum, etiam vera non esse nequit, nisi

enim vera esset, Deus Petro gratiam non infunderet: id enim pactus est, vt supponimus.

68 Repondeo, ea propositio omnino vera est: ex quo neutiquam sequitur, quod Deus Petro gratiam infundat, sicut ad simultaneam falsitatem eiusdem propositionis oportet: nam, cum Deus pacificetur Petro gratiam infusurum, si prima propositio ab eo prolata vera sit, id intelligendum est, si veritas ea cum infusione gratiæ compossibilis sit, secus verò, si impossibilis, aliàs promissio Dei ad impossibile ferretur, qui enim pollicetur aliquid sub aliqua conditione, quod ipsi conditioni repugnat, & impossibile est, aliquid cum impossibile promittere, manifestum est. Cum ergo veritas eius propositionis, ego non sum in gratia, impossibilis sit cum infusione gratiæ, & conuerso, inde est, vt Deus sub conditione, quod ea propositio vera sit, gratiam se non promittat infusurum, sed tantum ex hypothesi, quod alia. Eiusmodi ergò propositione prolata à Petro, Deus ei gratiam in fundere minime tenetur.

69 Secundum argumentum pro simultate veritatis cum falsitate in eodem actu, & contemplatione eiusdem obiecti tale esto. Hoc ipso, quod duæ contradictoriæ sint simul veræ, alterutra earum est simul veræ, ac falsæ: vera, vt supponitur: falsa, quia qualibet aliam falsificat. Atqui duæ quædam contradictoriæ sunt simul veræ, scilicet hæc: omne inintelligibile non potest intelligi, seu cognosci, aliquid intelligibile potest intelligi. Quod ad priorem attinet, eam esse veram, probatur; siquidem idem est formalissime, rem esse inintelligibilem, ac non posse intelligi: enuntiatio ergò, quæ inintelligibile non posse intelligi adstruit, verissima est, cum idem de eodem enuntiet. Deinde suadetur, posteriorem esse veram: namque id, de quo aliquid affirmatur, est intelligibile, imò actu intelligitur, & cognoscitur: at de inintelligibili aliquid asserit secunda propositio; ergo est intelligibile: posterior ergo propositio, quæ illud esse intelligibile, siue posse intelligi affirmat, est vera, vt quæ maxime.

70 Respondeo: eæ propositiones obiectæ contradictoriæ sunt, & adhuc veræ: idem enim subiectum vtriusque chimericum, & impossibile est, quia de eo verificantur duæ contradictoriæ: quamobrem à communi regula contradictoriarum, qua statuitur, haud posse eas esse simul veras, quæ sunt de subiecto impossibili, sunt excipiendæ. Quod etiam communiter dici consuevit, contradictoriarum alteram falsificare alteram, id intelligendum est, quando non sunt de subiecto chimerico, nec possunt esse simul veræ. Proinde earum, quæ obiciuntur in præsentia, nulla reddit aliam falsam, sicut oportet ad alterutrius simultaneam veritatem & falsitatem.

71 Respondeo secundo, eas propositiones fortassis non esse contradictorias. Pro cuius luce animaduertito, cum dicuntur propositiones contradicentes, inuicem debere esse eiusdem de eodem, opus esse, vt subiectum non solum sit idem respectiue, & in ordine ad propositiones, ita, vt de eodem vtraque, quod enuntiatur, enunciet, verum etiam in se absolute, ita, vt subiectum sibi idem, & coherens sit, hoc est, vt plura inuicem repugnantia non sit. Cum ergò subiectum earum propositionum hoc posteriori intellectu idem non sit, & plura sibi minime eadem, & coherencia, sed potius opposita: & impossibilia, de more reliquorum entium rationis, inuoluat; inde est, vt eæ propositiones contradictoriæ non sint, aliòvè modo oppositæ. Quandoquidem ergò neutra opponitur alij, quid mirum, si neutra falsificetur

falsificetur ab alia, sed potius alterutra sit tantum vera, ac non simul falsa?

72 Tercio obiici consuevit: Hæc propositio, si daretur homo equus, esset rationalis, est simul vera, & falsa: ergo &c. Suadetur antecedens. Homo connectitur essentialiter cum rationalitate: sed, si daretur homo equus, esset homo; ergo, si daretur homo equus, esset rationalis, adeoque propositio modò hoc affirmans est vera. Pari ratione equus connexionem habet essentialem cum irrationalitate, siue carentia rationalitatis, at si daretur homo equus, esset equus: ergo esset irrationalis, aut, quod perinde est, non esset rationalis; ac proinde propositio nunc affirmans eum ex hypothesi illa futurum rationalem est plane falsa.

73 Prima solutio huius argumenti est, eam propositionem esse omnino falsam, & non veram: quia, homo equus, est tantum homo chimerice, & secundum quid: illud enim additum, equus, facit, ne sit simpliciter homo multò magis, quam, cum dicitur, homo pictus, particula, pictus, hominem diminuit, aut potius alienat: quare si daretur homo equus, haud esset absolute, & proprie homo: haud ergo tum esset rationalis: propositio ergò conditionalis id modò affirmans prius est falsa, & non vera. Verum nullo negotio refellitur hæc solutio. Namque idcirco, homo equus, est chimæra, quoniam in illo vera, & propria ratio, hominis cum equo, à quo reuera distinguitur, ratione tamen vnitur, atque identificatur: falso ergò supponitur, hominem equum haud esse, si detur absolute, & proprie hominem. Quod autem sit chimerice homo, hoc arguit, non esse tantum hominem verum, sed eum, & simul equum cum homine repugnantem. Atque hinc facile constat ad id, quod adducitur de homine picto.

74 Secundo alij succumbunt oneri, respondentque, eam propositionem esse simul veram, & falsam; videlicet, quia eius obiectum est, & non est, omnisque propositio ab eo, quod res est vel non est, dici debet vera, vel falsa. Caterum in primis obiectum eius propositionis, cum sit impossibile, mirandum non est, quod oppositas, & realiter contradictorias denominationes subeat, nimirum fore, & non fore rationale, si daretur. At propositio nostra haud est impossibilis, haud ens rationis, & chimericum, sed potius ens reale positivum: quorsum ergò, more sui obiecti, suscipiat prædicata realiter opposita, cuiusmodi sunt veritas, & falsitas. Hinc certe euidenter colligitur, nullum esse in præsentī argumentum ab obiecto ad actum, à quo tamen ad hunc argui posse insinuant aduersarij.

75 Ad hæc repugnat, eandem propositionem esse simul veram, & non veram, ut lumine naturæ claret, utque his Recentioribus, quibus cum cernimus, est in concessio: at ea propositio simul vera, & falsa, esset hoc ipso simul vera, & non vera: veritas eius supponitur. Non veritas suadetur, & perquam facile: nam primò eam esse falsam est esse non veram, uti esse irrationale iuxta omnes est esse non rationale: deinde uti ab eo, quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa, unde hi neoterici colligunt, eam propositionem conditionalem esse simul veram, & falsam; ita etiam ex eo, quod res est, vel non est, dicitur propositio vera, vel non vera: si namque res est, propositio est vera: quod si non est, ea erit non vera: quo ergò iure à contrariis propositio in controuersia posita censetur simul vera, & falsa; eodem censenda: & admittenda est simul vera, & non vera: quo tamen nihil fingi potest à veritate magis alienum.

Præterea: Deus etiam cognoscit, quid futurum esset, si daretur homo equus, eumque adeò fore rationalem, & etiam irrationalem, ut optime docet P. Theophilus Raynaudus in explicatione nouæ libertatis 2. parte cap. 6. n. 29. & in lib. qui inscribitur optimæ vitæ finis pessimus cap. 1. o. n. 16. utque hoc argumento demonstratur aperte: Deus modo cognoscit hanc propositionem nostram, si daretur homo equus, esset rationalis, eiusque affectionem omnem, cognoscit ergò eam esse simul veram, & falsam: re namque vera veritatem habet, & falsitatem iuxta aduersarios, sed eam esse veram, est, si daretur homo equus, fore rationalem; & eam esse falsam, est, si daretur homo equus, fore irrationalem, seu, quod iuxta est, non fore rationalem: Deus igitur modò affirmat, quod, si daretur homo equus, esset rationalis, & simul non esset rationalis: iam ergò diuina propositio erit simul falsa, & vera, ubi talis sit nostra: quo tamen nihil cogitari potest magis absurdum.

77 Dicendum ergo est, eam propositionem conditionalem de subiecto impossibili esse veram, & nullatenus falsam: id, quod manifestè conuincitur argumento posito ad finem numeri superioris. Ad probationem contrariam respondeo, non esse obiectum falsificare propositionem, cum non esse excludit eius esse: quandoquidem ergò non esse rationalem hominem equum non excludit ab eo, si detur, esse rationalem, eò quod sit chimæra quædam, adeoque utramlibet contradictionis amet partem, inde est, quod propositionem conditionalem affirmantem eum esse rationalem, illius irrationalitas non falsificet.

78 Instabis tamen primo: esse rationalem verificat propositionem illam, tametsi non excludat à subiecto chimerico, hominem scilicet equo, non esse rationalem: contra ergo non esse rationalem falsificat eam propositionem, estò non reiciat ab homine equo esse rationalem: Instabis secundo: non est potior ratio, cur dicatur ea propositio vera à rationalitate conditionata hominis equi, quam falsa à non rationalitate conditionata illius: quin magis est, ut falsa sit, quam vera, quia denominatio sequitur debiliorem partem. Instabis tertio: contradictoria eius propositionis, nimirum hæc, si daretur homo equus, non esset rationalis, siue esset non rationalis, est vera: ergò & falsa ea, cui contradicit: fieri enim nequit, ut sint simul veræ duæ propositiones contradicentes inuicem: Instabis quartò, implicari in adiecto, cum dicitur irrationalitatem, siue non rationalitatem haud excludere rationalitatem: ecquid enim est, quidpiam non esse rationale, siue esse irrationale, quam rationalitatem eliminare?

79 Harum instantiarum nulla magnopere vrget. Ad primam respondeo, ab eo, quod res est propositio nem affirmatiuam dici veram, non verò ab eo, quod suū non esse excludat pro quodā posteriori signo rationis: nil mirum ergò, si propositio, de qua sermo, sit vera, propter id, quod eius obiectum sit, & homo equus conditionatè sit rationalis, quantumlibet eum esse non rationalem haudquaquam excludatur. Caterum non esse obiectum falsificare propositionem affirmatiuam, si sit plenè non esse eius, illudque simul esse neutiquam compatiatur: quamobrem ea propositio, qua de loquimur, haud erit falsa, propterea, quod si daretur homo equus, non esset rationalis: simul enim foret rationalis. Ad secundam instantiam respondeo, esse potior rationem, cur propositio illa dicatur vera à rationalitate conditionata hominis equi, quam falsa ab eius irrationalitate conditionata, eam scilicet, quæ proximè tradita est.

Ad

80

Ad tertiam instantiam respondeo, propositionem illam conditionatam, si daretur homo equus, esset rationalis, nec non eam, si daretur homo equus, non esset rationalis, aut non esse contradictorias proprie, aut etiam si tales sint, esse simul veras iuxta dicta in solutione secundae difficultatis. Ad quartam instantiam respondeo, esse quidem repugnantiam, & implicationem manifestam, quod non esse rationale, siue exclusio rationalitatis non sit eius exclusio: verum hanc contradictionem intimè inuolui in conceptu hominis equi ac supponi ad praesentem questionem. Vide dicenda à nobis in Physica l. 4. tract. 2. cap. 8.

C A P V T VI.

An eousque impossibilis sit veritas cum falsitate, ut ne respectu diuersorum obiectorum eadem propositio possit esse simul vera, & falsa?

81

Propositio aliqua quadrifariam plura representare potest: primo copulatiue, ut Petrus, & Paulus currit: secundo disiunctiue, ut Petrus, vel Paulus currit: tertio indefinitè, ut homo currit: quarto disparatè ut Petrus currit, Paulus currit. Quibus positis, assero primò. Propositio copulatiua nequit esse simul vera, & falsa respectu diuersorum obiectorum. Probat in primis, quia propositio copulatiua tendit in omnia obiecta sua per modum vnius, & non in vnum seorsim ab alio, sed in vnum cum ordine ad aliud: eius igitur veritas sumi non potest ab vno obiecto seorsim ab alio, sed ab utroque instar vnius, atque adeo nequit esse simul vera ab vno obiecto, & ab alio falsa. Antecedens est perspicuum. Consequètia probatur, quia ob id veritas propositionis vilius sumi nequit à subiecto seorsim à prædicato, aut è contrario, sed à subiecto, prædicato, & copula ritu vnius, quia subiectum, prædicatum, & copulam, non seorsim, aut cum præcisione vnius ab alio, sed per modum vnius, & cum relatione, & comparatione mutua, actus verus quatenus verus respicit: similiter ergo, &c. Rursus secundò, si hæc propositio copulatiua, *Petrus currit, & Paulus currit*, intuitu diuersorum simul vera, & falsa esset, eadem ratione hæc copulatiua, *Petrus non currit, & Paulus non currit*, contemplatione diuersorum simul vera, & falsa esset quamobrem hæc duæ copulatiue ita comparatæ essent, ut ambæ incapaces essent simultaneæ veritatis ac falsitatis gratia eiusdem obiecti: proinde essent contradictoriæ: at propositioni copulatiue affirmanti propositionem disiunctiuam negantem contradicere superius demonstratum est lib. 4. tr. 4. c. 12.

82

Assero secundò: Propositio disiunctiua nequit esse simul falsa, & vera comparatione diuersorum. Probat in primis rationes nuper positas huc applicari faciles. Nam in primis propositio disiunctiua representat plura per modum vnius, & non duntaxat plurius, ac tamen diuersa exprimat, cæterum non nisi cum eorum confusione, & relatione quadam per particulam, vel expressa. Deinde, si hæc propositio, *Petrus currit, vel Paulus currit*, est simul vera, & falsa, talis etiam erit hæc, *Petrus non currit, vel Paulus non currit*: earumque prior eatenus erit vera, qua posterior est falsa, & eatenus falsa, qua posterior est vera: ambæ ergo erunt contradictoriæ. Consequens est falsum: quod enim priori contradicatur, non disiunctiua vlla negans, sed potius copula-

tiua aliqua, videlicet hæc, *Petrus non currit, & Paulus non currit*, ostensum est à nobis lib. 4. tra. 4. c. 12. paulò suprà citatis.

83

Et sanè haud comperio inter authores, vel vnum, qui assertioni huic, aut præcedenti refragetur. Vtriusque ratio à priori, eaque me iudice manifesta est hæc. Ad veritatem adequatam propositionis copulatiue omnium suorum obiectorum desideratur existentia, & ad eius omnimodam falsitatem cuiusvis non existentia sufficit. Contra vero ad veritatem totalem propositionis disiunctiue satis est vnius obiecti sui existentia, & ad eius omnimodam falsitatem opus est, ut nullum eius obiectum existat ut per ipsam affirmatur. Hæc earum propositionum, hic tendendi modus. Aut ergò, ut exemplis positis insistant, tam Petrus quam Paulus currit, & ita hæc propositio, *Petrus currit, & Paulus currit*, est omnino vera, aut saltem alter eorum non currit, & ita omnino falsa. Deinde neutro eorum currente disiunctiua erit omnino falsa, aut vno solo currente omnino vera. Operæpretium haud est in his amplius immorari: adeo sunt per se, ac sponte sua manifesta.

84

Assero tertio: Propositio indefinita simul vera, & falsa respectu diuersorum esse nequit. Suadetur primò: quia ea propositio representat plura per modum vnius, & non vndequeque plurium, idque non minus, imò multo magis, quam propositio disiunctiua, aut copulatiua, cum hæc pluralitatem aliquam, à qua illa præscindit exprimat: at propositio disiunctiua, & copulatiua ideo simul vera, & falsa esse non potest respectu vnius obiecti seorsim ab alio, quia non representat vnum seorsim ab alio, sed potius plura per modum vnius: ergo à fortiori propositio indefinita simul vera, & falsa esse non sustinet. Rursus secundò propositio indefinita in materia contingenti æquivaleret particulari, seu disiunctiue, & in materia necessaria, siue impossibili propositioni vniuersali, seu copulatiue, ut omnibus dialecticis est in confesso: sed propositio copulatiua, & disiunctiua ita institutæ sunt, ut neutra simul vera, & falsa esse possit, gratia diuersorum: similiter ergo propositio indefinita, &c. siquidem propositio partim vera, & partim falsa æquipollere nequit omnino veræ, aut non minus falsæ.

85

Recentiores nonnulli oppositum tuentur, quia eadem, inquiunt, propositio respectu instantis successiue, quod indefinitè significat, successiue vera, & falsa esse potest: similiter ergo eadem propositio intuitu obiecti permanentis, quod indefinitè significat simul vera, & falsa esse sustinet. Allegant etiam B. Thomam 1. part. quæst. 17. art. 3. vbi definitionem circuli simul veram, & falsam respectu diuersorum adasserit.

86

Verum in primis quod eadem propositio successiue mutabilis sit de vera in falsam propter indefinitam instantium representationem, satis, cumulateque confutatum est supra cap. 1. 2. & 3. huius tractatus. Deinde esto eadem enuntiatio successiue, & ex intervallo esse posset vera, & falsa, id eo præcisè non esset, quia instans vnum, vel plura indefinitè representat, perperam ergo arguitur hinc ad propositionem de subiecto indefinito: consequentia est perspicua: suadetur antecedens, quia aliàs non successiue, sed simul, & in primo instanti suæ prolationis ea propositio respectu diuersorum instantium simul vera, & falsa esset, quandoquidem in primo instanti representat instans indefinitè, & propterea omnia instantia, nec disiunctiue, nec copulatiue complectitur. Quamobrem, si propositio aliqua successiue vera, & falsa esse potest respectu diuer-

diuersorum instantium, non propterea id verum est, quoniam ea indefinitè refert, sed ob alias rationes, quæ, cum non procedant in hac enunciatione; *homo currit* ex. g. non est, cur ea simul vera, & falsa esse sustineat. Quod afferunt aduersarij ex B. Thoma non vrget: etenim Sanctus Doctor ibi non asserit, eundè actum esse simul verum, & falsum, sed diuersos, quorum alter definitionem circuli circulo, & alter eam homini attribuat: id quod ex contextu manifestè liquet: siquidem loquitur de definitione circuli & in ea exemplum adhibet: at nullus actus definiens circulum idem manens esse potest simul verus, & falsus: omnis enim est in materia necessaria, aut remota prout definito, vel alij à definito definitionem applicat, atque adeo omnis est, aut omninò falsus, aut ex toto verus.

87 Assero quartò: aliqua propositio potest esse simul vera, & falsa intuitu diuersorum, quæ præcisè, seu disparatè respiciat. Ita P. Valentia 1. part. quæst. 17. punct. 3. P. Ripalda tom. 1. de ente supernatur. disp. 47. sect. 2. num. 16. & P. Compton. disp. log. sect. 5. ac Cardin. de Lugo de fide disput. 4. num. 103. Idem innuit P. Hurtadus disp. 5. de anima sect. 7. §. 56. & quod caput est, Augustin. lib. 2. Soliloquiorum c. 5. Assertio probatur hunc in modum, Possibilis est propositio illa, *Petrus currit, Paulus currit*, aliavè similis, quæ plura disparatè, & præcisè asserat. At simul vera, & falsa esse potest respectu diuersorum, videlicet, si Petrus currat, & Paulus non currat, ergo, &c. Maior probatur primo: quia eadem visio materialis plura præcisè, & disparatè respicit: quando namque vnâ, & eadem candorem & nigredinem conspicio, ea nequit esse copulatiua aut disiunctiua: sicut enim sensus materialis suam ob imperfectionem componere, & diuidere non potest, ita nec copulare, aut disungere: similiter ergo aliquis intellectus nostrî actus plura valet præcisè, seu disparatè attingere. Secundo: quia idem actus intellectus diuini præcisè, & disparatè omnia obiecta creata repræsentat: non ergo est, cur nobis similis repræsentandi modus denegandus sit, cum perfectionem infinitam ex suo cõceptu non arguat. Tertio demum, quia actum aliquem intellectus nostrî disparatè, & præcisè exprimere plura, aliud non est, quam eum pluribus æquivalere in modo repræsentandi: in quo quæ repugnantia?

88 Probata maiore principali, principalis minor probatur primo: quia, actus ille *Petrus currit, Paulus currit*, Petro currente, & Paulo, quiescente, affirmaret, solum Petrum currere, esset verus: at modo ita affirmat Petrum currere, ac si nihil aliud affirmaret: modò igitur est verus: deinde eadem ratione falsus est; siquidem eodem modo affirmat Paulum currere, ac si nihil aliud affirmaret. Secundo: quia non est potior ratio, cur is actus sit verus merito Petri currentis, quam falsus propter id, quod Paulus non currit: respectu ergo vnus est verus, & contemplatione alterius falsus. Dices esse, cur potius falsus sit, quam verus, videlicet, quia denominatio sequitur debiliorem partem, quæ citrà dubium est falsitas. Contra tamen sic insurgo: vetus illa parricidia tunc locum habet, cum vtraque pars simul denominare nequit: id autem modò interrogamus, cur veritas, & falsitas simul denominare nequeant eum actum verum, & falsum respectu diuersorum. Quamobrem præfata solutio principium repetit.

89 Tertio ea propositio, aut est omnino vera; & ita eius contradictoria, nimirum hæc, *Petrus non currit, Paulus non currit*, eadem ratione omninò vera erit: cur enim prior duplicem cursum affirmans ra-

tione vnus solius omninò vera sit, & hæc posterior duplicem cursum negans vno solo deficiente non sit etiam omnino vera? quare duæ contradictoriæ simul, vt aiunt, & semel erunt omninò veræ, quod tamen impossibile est. Aut, quod verisimilius est, ea propositio est omnino falsa Petro currente, & Paulo quiescente: & ita eius contradictoria, videlicet, *Petrus non currit, Paulus non currit*, eadem ratione omninò falsa erit, vt intuitu clarebit: proinde duæ contradictoriæ simul falsæ erunt, quod non minus falsum est: Vt ergo vtrumque videtur incommodum, asserendum est, duas illas contradictorias esse simul veras, & falsas respectu diuersorum, ita, vt respectu vnus obiecti altera vera, & altera falsa sit, & intuitu alterius vna etiam vera, & alia falsa: in quo nulla apparet repugnantia: haud enim aliud est, quam contradictorias materialiter sumptas esse simul veras, & falsas, non verò formaliter usurpatas, ac prout sunt contradictoriæ, & vnum, idemque obiectum ambæ respiciunt.

Dices, contradictoria illius propositionis, *Petrus currit, Paulus currit*, esse non quam assignauimus, sed potius hanc, *non Petrus currit, & Paulus currit*, aut certè hanc, *non Petrus currit, vel Paulus currit*. Sed in contrarium est cum propositio, de qua controuertitur, particula, & vel, careat non esse, quapropter eius contradictoria ea gaudeat. Dices secundo contradictoriam eius propositionis, qua de agimus, esse hanc; *non Petrus currit, Paulus currit*. Contra tamen argumentor: propositio controuersa duplicem habet copulam principalem: ambæ ergo negari debent: at altera solum in assignata contradictoria negatur. Quid? quod particula, non, haud tantum in hac vltima contradictoria, verum etiam in duabus primis infinitat, vt potè subiecto, seu nomini præposita, & non negat, sicut ad contradictionem oportet. Vide quæ diximus in hanc rem suprà libro quarto, tract. 4. capite 12. parum ab initio.

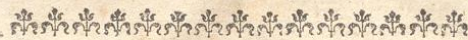
Quartò tandem: eadem propositio potest esse clara, & obscura, certa, & incerta, aut, quod pertinè est, fidei, & scientiæ, vel opinionis, & scientiæ respectu diuersorum obiectorum, vt ex communi nostrorum sententia suo loco ostendam. Cur ergo hic actus, *Petrus currit, Paulus currit*, intuitu plurium obiectorum simul verus, & falsus esse nequeat? sicut enim veritas, & falsitas comparatione eiusdem obiecti in eodem repugnat actu, ita similiter claritas, & obscuritas, certitudo, & incertitudo: uti ergo contemplatione diuersorū claritas, & obscuritas, certitudo, & incertitudo conuenire possunt in eundè actum, quidni etiā veritas, & falsitas? Aut paulo aliter: eadem cognitio etiam copulatiue, vel disiunctiue in plura tendens, nihilominus esse potest clara, & obscura, certa, & incerta respectu illorum: Ergo à fortiori cognitio aliqua præcisè, ac disparatè proficiscens in plures res poterit esse vera, & falsa earum intuitu, licet si in eas ferretur copulatiue, aut disiunctiue haud posset veritatem cum falsitate coniunctam earum comparatione fortiri propter rationes huius initio capitis propositas.

Obijcies primo. Propositio de subiecto vniuersali, quæ formaliter, nec copulatiua, nec disiunctiua est, æquiuallenter tamen alterutra est pro materia contingenti, aut necessaria, seu remota, in qua existit, vt declaratum est supra lib. 4. tract. 3. cap. 2. similiter ergo propositio de subiecto non vniuersali, quæ formaliter, nec est copulatiua, nec disiunctiua, qualis est ea, *Petrus currit, Paulus currit*, æquiuallenter tamen copulatiua, vel disiunctiua erit, atque aded,

aded, aut omnino vera, aut omnino falsa erit, sicut copulatiua seu disiunctiua, cui æquipollet; alioqui certè aliud valitura.

93 Respondeo: propositio de subiecto vniuersali, cuiusmodi est hæc: *homo currit*; aut hæc, *homo est animal*, plura per modum vnius subiicit, & cognoscit, seu, quod iuxta est, plures affirmationes per modum vnius affirmationis virtualiter, & æquiuenter continet: vna autem affirmatio alteri vniri quodammodo nequit, nisi per particulam, &, aut particulam, vel, proinde id genus propositio æquiuenter particulam cohibebit alterutram, & copulatiua erit, aut disiunctiua. Cæterum propositio de subiecto singulari suapte natura multiplici, ac disparatè cognito plura per modum plurium affirmat, nec æquiuenter complectitur plures affirmationes inter se unitas, seu comparatas: non est ergo, cur æquiuenter copulatiua sit, aut disiunctiua.

94 Obiicies secundò, eundem actum futurum esse posse simul bonum, & malum respectu diuerforum obiectorum, ea si disparatè amplectatur. Verum hoc an repugnet, necne, non est huiusloci. Interim consule Ripaldam citato lib. 3. de ente supernat. disput. 47. sect. 2. circa hanc, & alias similes sequelas.

TRACTATUS III.

De Variis speciebus Veritatis.

CAPVT I.

De veritate complexa, & incomplexa.

1 **V**ERITAS complexa est ea, qua intellectus dicit intra serem esse, vel non esse, quæue componit, aut diuidit. Ad hanc veritatem respexit Aristoteles lib. 1. de interpret. cap. 1. his verbis, *quemadmodum autem in anima conceptus interdum sine veritate, falsitate est, interdum vero talis, ut alterum horum ei competat necessario; sic & in voce esse videtur: nam & falsum in compositione consistit*. Et lib. 6. metaph. cap. 2. quod autem (inquiens) *tantum verum ens; & non ens, ut falsum: quoniam circa compositionem, & diuisionem est, & omnino circa partitionem contradictionis: verum etenim affirmationem in compositione habet, negationem vero in diuisione: falsum vero huius partitionis contradictionem*. Eodem modo loquitur cap. 3. lib. 1. primi de interpret. & lib. 3. de an. cap. 6. aliisque in locis. Ad eandem veritatem alludit B. Thomas 1. p. q. 16. art. 2. *proprie loquendo veritas est in intellectu componente, & diuidente non autem in sensu, neque in intellectu cognoscente quod quid est*. Eius etiam meminit. 1. contra gentes c. 59. & quæst. 1. de verit. art. 3. Tandem veritatem complexam, ac perfectam veritatis nomine haud raro absolutè vocari solitam in compositione, & diuisione collocant Durandus in 1. dist. 19. quæst. 5. num. 14. Herueus quodlib. 3. q. 1. art. 2. Caietanus citata 1. p. q. 16. art. 2. & ceteri communiter auctores. Suadet autem facili negotio: namque hoc ipso, quod intellectus componat vnum cum alio, asseratque Petrum v. g. esse album, si reuera est albedine præditus, resultat reductio quædam in nobis, ut luce clarius: ergo & veritas: quæ, quia ex genere suo in compositione, aut

diuisione plurium fundatur extremorum, quidni appelletur complexa?

Veritas incomplexa in eo sita est, quod cognitio aliqua sit imago, & representatio propria cuiusdam obiecti, siue de eo aliquid quodammodò asserat, aut neget, siue secus. Hanc admittunt, ac esse propriè loquendo veritatem, tametsi diuersi generis à nuper explicata Aristotel. 3. de anim. cap. 6. text. 26. & 9. metaph. cap. 12. B. Thomas 1. p. q. 16. art. 2. supra laudatis, & q. 17. art. 17. art. 3. corp. Capreolus in 1. dist. 19. q. 3. art. 1. conclus. 3. Ferrara 1. contra gentes cap. 59 & 60. Soncinas 6. metaph. q. 17. Agidius quodlib. 4. q. 7. Suarez di. p. 8. metaph. sect. 3. 1. onfeca lib. 4. metaph. c. 2. q. 6. sect. 4. Balthasar Tellez in logica disp. 11. sect. 2. Hurtadus disp. 9. de an. sect. 2. Arriaga disputat. 14. log. sect. 4. quamuis hi duo posteriores vocum vsu à nobis dissideant. Probatur autem, ac non agrè: eo ipso, quod quis tantum apprehendat animal rationale, seorsim ab omni compositione, aut diuisione, censetur verum, & quidditatum hominis conceptum efformare: negari ergo nequit, quin propriè loquendo sit aliqua veritas incomplexa distincta ab ea, quæ complexa dici consuevit, & est in componendo, & diuidendo.

Verumenimvero P. Vazquez 1. p. tom. 1. disp. 75. cap. 2. negat esse veritatem propriè eam, quæ dici solet incomplexa, & absque compositione, & diuisione visitur. Primò autem mouetur testimoniis Aristotelis, B. Thomæ, & aliorum antiquorum, quorum est facta mentio huius initio capituli. Cæterum omnes id tantum volunt, veritatem aliquam peculiariter sitam esse in componendo, & diuidendo, nimirum complexam: at aliam incomplexam veritatem propriè talem haud abnuunt, possunt ve: Quid est autem, quapropter veritas complexa speciali modo appellanda sit veritas declarabitur paulo infra.

4 Mouetur secundo, quia in voce simplici nulla est veritas stricte, & propriè, nulla, nisi in oratione composita: nam, si quis proferat hanc vocem, *homo*, nondum verum dicit, aut falsum, ac tum censetur alterutrum dicere, cum ait, *homo est animal*, *homo non est albus*, aut quidpiam simile. Pari ergo ratione in conceptu simplici, nihilque componente, aut diuidente nulla est veritas rigorosè talis: eo potissimè, quod voces non, nisi per imitationem conceptum, ac denominatione ab eis petita veri nuncupentur. Sed dicendum est, simplicem vocem haud esse veritatis expertem: quis etenim neget hoc vocabulum, *homo*, esse verum nomen hominis; eiusque proprium, ac germanum signum; contra verò hanc vocem, *leo*, non, nisi improprium, falsumque, & translatitium eius nomen propter illius aliquando cū leone similitudinem quandam in fortitudine, feritate, aliasve virtutibus, aut vitiis. Quod autem dici consuevit, simplicem vocem, nec esse veram, nec falsam, id accipiendum est de sola veritate, ac falsitate complexa, non verò de omni propriè sumpta.

5 Tertio mouetur P. Vazquez: Contraria sunt circa idem subiectum, & ab eo se mutuo depellant: at simplex conceptus haud est capax falsitatis: licet enim apprehensio aurichalci falsa auri apprehensio dici soleat, sicut ipsum aurichalcum falsum aurum appellatur, remotè tamen, & occasionaliter talis dici debet, eò quod sit occasio iudicij, quo quis aurichalcum verum aurum esse falso diiudicet, cum interim rigorosè ac propriè loquendo sit vera, & germana notio aurichalci, & non alterius obiecti: ergo etiam veritatis propriè sumptæ est incapax conceptus simplex: veritatem autem habet incomplexam: hæc

hæc ergo haud est propriè veritas. Respondendum est, quemadmodum diuina cognitio est propriè vera, & tamen nullatenus esse potest falsa; id etiam, quod cernitur in non paucis iudiciis nostris, ita similiter conceptum simplicem esse posse propriè verum, videlicet incomplexè, tametsi nequeat esse falsus, aut incomplexè, ut constat, quia contraria veritas est ei essentialis, suapteque natura habet, ut sit imago propria sui obiecti, aut etiam complexè propterea quod nihil componat, aut diuidat. Quod autem opponitur, contraria se expellere ab eodem subiecto, adeoque vnum, si conueniat subiecto, posse ei conuenire alterum; veritas ergò, si conceptu simplici comperat: haud posse eum incapacem esse falsitatis; ac huius esse incapacem; ergo & illius: hoc inquam non vrget: primò, quia expellere se ab eodem subiecto duntaxat est de ratione contrariorum, propriissime talium, ut demonstrandum est in metaph. lib. 3. tract. 8. cap. 1. tantam autem contrarietatem fortasse non habent inuicem veritas, & falsitas, saltem aliquæ: rursus secundo, ut loco nuper citato ostendendum est, si fortè vnum contrarium est naturalis, ac inseparabilis proprietas subiecti, haud est necesse, ut possit aliud ei conuenire, & ab eo prius eiicere; idque, etiam si contrarietas non tantum sit propria, sed etiam propriissima: quo pacto nigredo corui strictissime contrariatur eius albitudini, cum tamen hæc coruo haud possit competere, aut ab eo nigredinem abigere.

6 Quamuis autem negandum sit, solam veritatem complexam esse strictè, & propriè veritatem, at id cum omnibus scholasticis concedendum est, eam esse peculiari modo veritatem, quo talis non est incomplexa. Primò, quia perfectior est, quam incomplexa: ac fortassis hæc sola belluis competit, illa verò non homini tantum, sed Deo, & Angelis, quippe quos componere, ac diuidere ponendum & exponendum est in Metaph. lib. 7. tract. 4. cap. 4. Secundo, quia uti homo speciali modo dicitur sensibilis, quo non animal in communi, quoniam super sensibilitatem huius propriam addit differentiam aliquam, & non est sensibilis utcumque, sed cum respectu ad discursus, ac velut eorum principium, & radix in hoc corporis ergastulo, ita similiter haud est, ut dici non debeat veritas complexa speciali quadam ratione veritas, qua non incomplexa, quando non solum commune habet cum hac, quod sit propria imago, & representatio sui obiecti, verum etiam quod illud pro eo, ac est ex parte rei componat, aut diuidat, idque, quod est de eo enuntiet, aut quod non est de eo abnuat.

7 Tercio veritas incomplexa, & simplex haud est aliud, quam veritas transcendentalis cognitionis: quemadmodum enim homo est verus homo, quia propriam obtinet naturam hominis, ita apprehensio hominis est vera, propterea, quod sit propria imago, & similitudo hominis, ut sæpè sæpius dictum. At veritas complexa distinguitur formaliter à veritate transcendentali, quæ consequitur rationem entis in actu. Quarto: veritas complexa ex genere suo sustinet expelli ab actu per contrariam falsitatem, secus verò incomplexa: quamobrem illa dicenda est peculiari modo veritas, quo non hæc: ad modum, quo in actibus liberis, & humanis est specialis bonitas, quæ non in aliis entibus necessariis: ab illis enim non ab his exterminari potest bonitas per contrariam malitiam moralem. Quintò veritas complexa, sin minus semper, at certè haud rarò constituitur per actum, & obiectum, ut visum est supra tract. 2. c. 3. 4. & 5. cum tamen incomplexa

iuxta prerosque authores (nec enim modò libet meam interponere sententiam) sita sit in actu solo, & quod hic sit cognitio, siue imago rei cognita per rem ipsam, nec ex parte constituitur.

Sexto tandem: veritas incomplexa est in cognitione tanquam in habente illam: at quæ est complexa, est in actu, non solum velut in obtinente illam, sed etiam velut in cognoscente illam, si non signatè, at saltem virtualiter, & exercitè: quando namque post duplicem apprehensionem, alteram hominis, alteram animalis superuenit iudicium, complexè verum, asserens, hominem esse animal, id certè implicitè, & in actu exercito, ut aiunt, adstruit, conceptum animalis esse conformem homini, eiusque imaginem, & representationem: nam re ipsa perinde est, hominem, & animal esse idem, quod asseritur in actu signato, atque conceptum vnius alterutrum quodammodo exprimere, & ei esse conformem. Atqui cognitio incomplexè vera haud componit vnquam vnum cum alio, haud consequenter conceptum præuium vnius cum alio comparat, aut vtriusque conformitatem vllatenus representat.

CAPVT II.

De veritate apprehensua, & iudicatiua.

9 Circa quas id impræsentiarum disputandum est, an sola veritas iudicatiua sit complexa, vel potius, quod talis sit, id cum illa commune habeat veritas apprehensionis propria. Assero primo: Probabile est, apprehensionem meram, nihilque cohibentem iudicii, aliquandò tamen esse complexè veram, vnumque cum alio componere, & diuidere. Suadet autem hunc in modum: uti se habet voluntas inefficax ad efficacem, ita apprehensio ad iudicium: atqui non efficax tantum voluntas, sed etiam aliquando inefficax componit affectiue vnum cum alio, vnumvè ab alio ita diuidit, ut cum Deus vult omnes homines saluos fieri, & salutis cum hominibus quandam facit compositionem, siue compositionem, neutiquam efficacem, vel ad exitum deducendam; aut contrà, cum nullum hominem vult peccare, ac denominationem peccantis ab homine separat affectu non omnino efficacem, sed potius eo, quem sæpè tanto cum damno nostro frustramus. Similiter ergo haud iudicium tantum, sed etiam apprehensio infra iudicii perfectionem longo sitens interuallo poterit cognoscitue extrema aliqua componere, & diuidere.

Rursus secundo: (eodem fermè reedit:) voluntas inefficax potest frustrari, & cassà reddi: ergò & aliqua apprehensio mera similiter poterit falsificari: at apprehensio nihil componens, aut diuidens haud potest effici falsa: eius enim veritas est incomplexa, & non alia, quam quod sit imago propria sui obiecti: hæc autem ratio imaginis ei nè diuinitus deesse potest: ergo nec veritas eam potest deficere, aut in falsitatem commutari: admittenda igitur apprehensio componens, aut diuidens extrema, quæ sit falsitati obnoxia: id genus autem apprehensio citrà dubium esse potest complexè vera. Tercio: Nequaquam credibile videtur, quin bruta quodammodo componant, ac diuidant: quorum enim ouis lupum fugit, nisi eum esse sibi inimicum imaginatur: aut contrà cur pastorem agnoscit, sequiturque nisi, quia sibi conuenientem apud se statuit? Sed in belluis

belluis haud est iudicium, haud, nisi apprehensio mera: hac ergo capax est veritatis complexæ, siue compositionis, & diuisionis. Atque ita absolute sentiunt Scotus in 2. dist. 1. quæst. 3. Bargius in 1. dist. 1. quæst. 3. Apollinaris 3. de an. quæst. 24. Niphus quæst. 19. text. 21. & apud eum Auerroes, in hac verba: *intellectus primò intelligit singularia, deinde ea componit aut diuidit: tertio indicat.* Item Durandus quæst. 1. prologi, Okamus, & Gabriel ibidem, & cum eis Marfilus quæst. 1. prologi art. 1. Ex nostris Card. Tolet. 3. de an. q. 19. & quamuis vocibus dissentiant, re tamen vera Hurtadus disp. 9. de an. sect. 2. §. 8. & Arriaga disput. 14. logic. sect. 4. conclus. 2. num. 74.

11 Oppones tamen primò. Si apprehensio esset non solum incomplexè, verum etiam complexè vera, vnumque cum alio componeret, aut ab alio differeret, sanè iudicium foret, cum hoc situm sit in componendo, & diuidendo, in eoue, quod rem esse aut non esse significet. Respondeo, apprehensionem ita significare rem esse, aut non esse v.g. Petrum album esse, aut non esse album, vt sit compossibilis ex natura rei, & citra miraculum cum apprehensione oppositum statuente: vnde nil mirum, si neutra sit affirmatio, aut iudicium, cum non firmiter, aut efficaciter adhæreat obiecto suo, aut circa illud pugnent, seue expellant: alterutra ergò tantum est dicenda semi assensus quidam, aut affirmationis inchoatio quædam, & vmbra, vel si maius dubietas aliqua, quam his vocibus commodè exprimas: Petrus fortè est albus: Petrus fortè non est albus. Confule disputata superius lib. 4. tract. 1. cap. 3. vbi deliberatum est à nobis iudicium consistere, non in eo tantum, quod esse quidpiam tale, aut non esse adstruat, sed in hoc insuper, quod aliud oppositum adstruens in eodem intellectu secum non toleret.

12 Oppones secundò. Propositio ab Aristotele 1. de interpr. c. 4. vel definitur, vel certè describitur, quæ verum, vel falsum significat: at non explicat Philosophus iudicium per falsitatem, aut veritatem in complexam, vt per se claret, vtque omnibus est in confesso: ergò per complexam: hæc ergo haud potest in apprehensionem conuenire: quid enim esset ineptius, quam iudicium explicare per id solum, quod ei cum apprehensione commune est, & non minus, huic, quam illi competit.

13 Nihil est in hoc argumento momenti. Et inprimis, quod valde absurdum est, eo conficitur, in apprehensione non solum non esse veritatem complexam, sed etiam nullam propriè sumptam: nam si ad verba Philosophi attendas, ea certè nullius veritatis distinctionem faciunt, sed omnem indiscriminatè comprehendunt. Rursus secundò: quemadmodum aduersarij Philosophum de veritate non incomplexam, sed complexam, quarum neutram exprimit, tamen explicant, cur non æqui, bonique consulant, si nos etiam eum explicemus de veritate complexa, non tamen quacunque, sed ea solum, quæ est incomplexibilis cum actu oppositum affirmante: ita autem liquet, quamuis apprehensio sit quodammodo vera complexè, haud propterea debere esse iudicium huiusve definitionem ab Aristotele traditam fortiri.

14 Oppones tertio. Fieri nequit, vt apprehensio aliqua componat vnum cum alio, eave diuidat, ac discernat inuicem, quin subiectum, ac prædicatum, & copulam realem, adeoque totum obiectum iudicii cognoscat. Atqui iudicium, & apprehensionem conuenire in obiecto videtur absolum: actus enim

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

specificantur ab obiecto: proinde repugnat, vt diuersi actus, cuiusmodi haud dubiè sunt iudicium, & apprehensio diuersa etiam obiecta non vendicent, vtve eodem sint contenta. Respondeo apprehensionis, & iudicii idem esse posse, & solere obiectum, vt latè, ac pro dignitate demonstrandum à me est in met. lib. 7. tract. 4. c. 1. vbi etiam multis exemplis ostendam, haud ita specificari semper actus ab obiectis, quin plures ac diuersi in vnum, idemque ferantur sapissimè.

Oppones quartò, & vltimò. Si apprehensio componens, ac diuidens est possibilis, pro eo acitauimus, in Deo erit necessario admittenda: eius enim intellectus cognoscit totum obiectum huius meæ propositionis vocalis, aut mentalis, *homo est equus*, at illud non iudicat, eique nullum præbet assensum, vt est certo certius: id ergo tantum apprehendit: apprehendere autem hominem v.g. esse equum, est alterum cum altero apprehensiuè componere, si fortè apprehensioni conuenire potest, quod componat, aut diuidat: haud igitur eo principio concessio negari potest, quin Deus apprehensionem habeat componentem, aut diudentem extrema à se cognita. Consequens autem est absurdum: fit enim ex eo ulterius. Deum fingere, & errare: quæ enim vltimam fictio, nisi talis sit per apprehensionem strictè dicere quod homo v.g. sit equus, cum tamen à natura equi quam longissimè absit.

Respondeo, citato lib. 7. Metaphysicæ eiusque tract. 4. c. 1. vbertim à nobis declarandum esse, haud perinde esse actum aliquè attingere compositionem obiectiuam extremorum quorundam, vnumve eorum esse re ipsa aliud, atque componere, aut asserere eorum identitatem, quam obrem, tametsi Deus Optimus Maximus attingat identitatem hominis cum equo à me falsò cognitam, haud propterea eam etià apprehensiuè, & ineffaciter asseret. Et quidem id genus apprehensio, qua quodammodo dicatur hominem esse equum, quin planè id decernatur, aut iudicetur, licet vltro permittamus eam non esse absolute falsam, & erroneam propter illius ineffacitatem, ac remissionem in componendo, nihilominus Deo repugnat: haud enim est in eo vtilis, vel necessaria, quia obiectum ita se habet, potius enim aliter se habet, haud etiam, vt disponat ad iudicium virtualiter distinctum, ac subsequens de eodem obiecto commentitio, ac falso: tale siquidem iudicium in Deo locum non habet iuxta omnes: haud etiam vt disponat ad iudicium de contrario obiecto verò: potius enim ab eo auertit eiusmodi apprehensio: quorsum ergo adstrui debeat in Deo, tametsi in nobis admittatur.

Assero secundò: Probabilius nihilominus est, solius iudicii proprium esse componere, & diuidere, & veritatem, ac falsitatem complexam suscipere. Ita Gregorius quæst. 1. prologi art. 3. Fonseca lib. 4. metaph. cap. 2. quæst. 6. sect. 6. Conimbr. tom. 2. log. in cap. 4. de orat. quæst. 4. art. 1. vbi etiam pro eadem sententia referunt Aristotelem, Boëtium, B. Thomā, Albertum, Caietanum, & cæteros Thomistas. Suadet autem primò, quia ex ipsis terminis manifestum videtur, haud aliud esse iudicare, siue enuntiare quam componere, ac diuidere, quamve asserere, quod res sit, aut secus. Secundò, quia qualitercunque & quantauis imperfectione sequatur, cognitio identitatis extremorum inter se ex præmissis, quarum est cognoscere eorum mediatam, siue in tertio identitatem, eo ipso talis illatio est discursus, & tertia operatio intellectus: quo ergo cunque modo, & quantumuis imperfectè diuidat, aut componat in-

K k telle

tellectus, censendus tamen erit iudicare, ac secundam, quam vocant, operationem suam exercere.

18 Tercio ex libertate, & indifferentia voluntatis oritur, ut possit affectuè componere, ac diuidere, idque non vno modo, sed multiplici, ac prius ineffaciter, & postea efficaciter, & perfecte, aut è conuerso diuersis motibus, & contrariis intentionaliter ferri, atque hac, illac agi: intellectus ergò cum non sit potentia libera, sed necessaria, haud poterit componere, aut diuidere, nisi vno modo, haudvè plus asserere per apprehensionem, quod negat per iudicium, aut per illam negare, quod per hoc adstruit, quam lapis potest, cum ruit deorsum simul niti sursum. Quarto: aut omnis compositio, ac diuisio intellectus nostri est naturaliter impossibilis cum alia opposita, & contrarium adstruente, aut potius cum ea componi apta nata. Secundum haud videtur posse sustineri: qui enim fieri potest, ut intellectus contradictoria simul asserat, etiam imperfectè? Quod si admittatur primum; consequens est, ut omnis compositio, & diuisio sit iudicium, & nulla possit esse apprehensionis propria: illius enim ab hac id discrimen à nobis traditum est supra lib. 4. tract. 1. cap. 3. quod sit actus intellectus cum alio circa idem obiectum ex modo sui tendendi impossibilis, naturaliter utique, ac citrà miraculum.

19 Hinc liquet ad primum, & secundum argumentum à nobis adducta in probationem contrariæ assertionis. Ad tertium respondeo, ut bellæ obiecta sibi conuenientia appetant, aut dissentanea refutent, sat esse, ea si simpliciter apprehendant, & absque vlla compositione, & diuisione ex parte actû solam compositionem, aut diuisionem obiectiuam cognoscant. Quamuis autem, hæc propter, probator nobis sit eorum opinio, qui soli iudicio vim tribuunt componendi, ac diuidendi, at haud improbabile etiamnum arbitramur, eadem vi pollere apprehensionem meram. Quæ porro à nobis obiecta sunt in contrarium, etsi satis verisimilia sint, haud tamen omninò conuincunt.

20 Etsi enim evidens appareat, componere, aut diuidere perinde esse, ac iudicare, id fortasse oritur ex eo, quod deludatur intellectus noster similitudine, & cognatione apprehensionis componentis, diuidentivè cum iudicio. Quod ad secundam rationem nostram attinet, ut vnius iudicij ex alio sequela semper est discursus, & tertia mentis operatio, ita similiter omnis affirmatio, hoc est omnis assensus firmiter adhaerens obiecto, & circa illud impossibilis cum alio contrario est iudicium, & secunda intellectus operatio: huius certè cum tertia sic optimè seruatur propositio, quin ut ambæ sibi respondeant opus sit, ut quemadmodum omnis sequela conclusionis ex præmissis est discursus, similiter omnis compositio, & diuisio sit iudicium. Et quidem, uti non omnis cognitio sequens duas præmissas rationem obtinet discursus, ut patet in apprehensione quauis vi præmissarum excitata, ita forsitan haud est, cur omnis cognitio componens, & diuidens esse debeat iudicium.

21 Tertiæ rationi nostræ potest satisfieri sat probabiliter, hunc in modum. Quamuis intellectus sit potentia formaliter necessaria, at certe est radicaliter libera; quippe subdita imperio voluntatis: nil mirum ergò, hæc si possit eum inlectere in varios actus, & facere, ut componat apprehensiuè ea quæ iudicando diuidit, aut contrà per apprehensionem diuidere, quæ iudicativè, ut sic dixerim, componit: haud aliter ac ipsa nunc hac nunc illac sese inclinat. Hæc autem ratio haud procedit in lapide, & aliis similibus

rebus, quæ ne in radice sunt liberæ, sed profus necessaria. Ad quartam rationem nostram dicendum est, non aded manifestum esse, quod intellectus nequeat simul contradictoria asserere imperfectè, & inchoatè, eisque semi assensum præbere, quin multi, inter quos Auerroës 6. metaph. comment. 8. contrarium sentiant.

CAPVT III.

De veritate mediata, & immediata, practica, & speculatiua.

22 Circa priorem diuisionem, earum quæ titulo capitis sunt præfixæ, veritatis scilicet in mediata, & immediatam id modo discutiendum est, an illa sit maior, quam hæc, præmissalque, quod consequens, est denominet veriores assensu conclusionis Sententiam negantem amplector, & hunc in modum suadeo. Nulla propositio potest esse verior alia omninò veriora. B. Thomas q. 1. de veritate art. 9. Ferrariensis 1. contragent cap. 13. ad finem. Conimbricenses tom. 2. log. 1. poster. cap. 2. q. 2. art. 5. Hurtadus disp. 11. log. sect. 2. §. 8. Arriaga disp. 14. log. sect. 3. num. 66. Balthasar Tellez parte 1. in logicam disp. 17. sect. 4. num. 1. At conclusio, ut supponimus, est omninò vera, & nullo modo falsa: nequeunt igitur præmissæ ea esse veriores: minor, & consequentia sunt extra dubium: maior probatur; veritas consistit in eo, quod obiectum actus sit absolute, & quomodocunque, dummodo id sit, quod affirmatur: is autem essendi modus aded præcisus nullam admittit inæqualitatem, totusque positus est in indiuisibili: in eo igitur est sita veritas: haud ergò vna potest esse maior alia, aut reddere vnam propositionem veriorē alia; haud secus, ac quia punctum consistit in indiuisibili, vnum nequit esse maius alio. Confirmatur probatio maioris alio exemplo, haud minus appposito: linea A si omninò æqualis, & conformis sit lineæ B, alia nulla ei esse potest magis æqualis, ut certo certius: similiter ergo in præsentī &c.

23 Sit tamen primum aduersus nostram sententiam argumentum: ex ipsis terminis manifestum videri, hanc propositionem, *Dem est*, veriorē esse, quam istam, *Petrus est*. Respondeo, veritatem actus aliam esse formalem, ac sitam in eius adæquatione, & conformitate cum obiecto, & hanc propter dicta haud suscipere magis, vel minus: aliam verò esse radicalem, & à certitudine, ac infallibilitate actus indistinctam; & hanc subire magis, & minus iuxta disputanda in Metaph. lib. 7. tract. 6. cap. 5. Quando ergo velut manifestum ab omnibus admittitur, propositionum nobis obiectarum priorem esse magis veram, quam posteriorem, id intelligendum est de maiori veritate radicali, siue de maiori certitudine, non autem de maiori veritate formali, qua de tantum agitur impræsentiarum.

24 Secundum argumentum contrarium est, vnum actum voluntatis esse meliorem in genere moris alio; quid ni ergo, & vnus actus intellectus esse possit verior alio? ut enim veritas posita est in conformitate cognitionis cum obiecto, ita & bonitas moralis in conformitate voluntatis nostræ cum ratione: posterior ergò conformitas, si admittit magis, & minus, cur non & prior? Respondeo, conformitatem cum ratione, ac syndaresi magis, & minus suscipere, vnumque voluntatis actum (quod perinde est) esse posse rationi conformiorem alio, quia ratio potest,

potest, & solet magis dictare vnam actionem, quam aliam, eamque velut magis perfectam, & laudabilem præscribere, illam v. g. quæ sub consilium cadit, quam, quæ duntaxat sub præceptum: mirandum ergo non est, si bonitas moralis in prædicta conformitate sit reapse sit inæqualis: Atqui conformitas cum obiecto ita omnino existente, vt affirmatur per cognitionem, haud subit magis, minusve vt prædictum est: nam si vna res existit, pro eo, ac enuntiatur, certe nequit alia ita magis existere, quod adeo manifestum est, vt ex ipsis terminis fidem asserat: nec refert existentiam Dei v. g. maiorem, ac perfectiorem existentia creaturæ cuiusvis, & si placet, illum magis existere secundum se, esseque magis ens, quam hanc: haud enim ob id magis existet Deus, vt affirmatur per actum verum, quam creatura, hæc, si omnino existit, vt cognoscitur. Quocirca veritas in conformitate cum obiecto sita non erit inæqualis, non vlla maior, quam alia. En quatenus, admisso argumenti antecedente, eius consequentia est nulla. Et quidem eam nullam, ac friuolam esse iam olim innuit Plato in Theæreto hisce verbis; *ego autem meliora aliis alia dico, veriora nequaquam*,

25 Tertium argumentum contrarium est tale. Vnus actus intellectus esse potest, soletque; falsior alio: vnus igitur esse sustinet verior alio: quidni ergo præmissæ conclusionem veritatis gradu antecellant? Respondeo cum Hurtado supra citato, & aliis, negato antecedenti. Siquidem, esto, propositio aliqua affirmet, viginti homines currere nullo currente, & alia enuntiet, viginti equos currere currentibus vnde viginti, & vno tantum non currente, haud propterea prior erit magis falsa, quam posterior. Ratio est, quia falsitas consistit in indiuisibili non minus, quam veritas, in eoque sita est, quod obiectum actus absolute non sit, uti repræsentatur: tam autem non est, vt cognoscitur obiectum posterioris, quam anterioris: falsitas ergo vnus tanta est quanta alterius. Quod porro affirmans viginti homines currere in pluribus deficiat à veritate, nihilque eius, quod affirmat, sit à parte rei, cum tamen affirmans cursum viginti equorum in tot obiectis non deficiat à veritate, & aliquid saltem eius, quod enuntiat, sit à parte rei, haud arguit falsitatem vnus esse maiorem falsitate alterius, sed à pluribus eam enasci causis: quilibet enim viginti hominum à cursu cessans falsificat priorem propositionem, facitque, vt absolute non sit eius obiectum, hoc est viginti homines currere: at vnus tantum equus non currens in causa est, vt propositio viginti equorum affirmans cursum, haud sit vera. Quo ergo plura sunt viginti, quam vnum, eò plures sunt causæ falsificantes priorem propositionem, quam quæ posteriori falsitatem inludunt. Cæterum hinc haud colligitur, vnam falsitatem esse maiorem alia, ambæ si sumantur propriè, & secundum se: quo pacto etsi pluribus de causis existat vnus ignis, quam alius, alterque producat simul à Deo, sole, & alijs ignibus, alter vero à solo Deo, haud propterea alter altero magis existet.

26 Enimvero alij, inter quos Arriaga, censent, vnum actum intellectus esse magis falsum alio, quamuis vna veritas aliam nequeat superare. Pro quorum sententia oppones primò. Tamen vna æqualitas alia maior esse nequeat, tamen vna inæqualitas potest esse maior alia cum linea bicubita magis inæqualis sit lineæ quincubita, quam linea tricubita: similiter ergo licet vna veritas esse non possit alia maior, tamen vna falsitas antecellere valebit aliam. Respondeo primò. Inæqualitas vnus li-

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

nea respectu alterius est necessariò coniuncta cum earum æqualitate, quoad aliquas partes: quamobrem quò plures fuerint partes æquales vnus lineæ, quam alterius intuitu tertiæ, eo vna, quam alia intuitu tertiæ minus erit inæqualis, & contrà, quò pauciores, magis inæqualis: at cum propositio aliqua est omnino falsa, nulla eius pars obiecto conformis, aut vera est: vnde perperam ab inæqualitate ad falsitatem arguitur in præsentia. Respondeo secundò: inæqualitatem vnus dici maiorem alia, non propriè, & primario, sed improprie, & secundario: vt propter id aliqua linea dicatur quodammodo magis inæqualis alteri tertiæ, quam alia, quoniam vna in se est maior, ac longior, quam alia pluribusque partibus prædita, non verò eo, quod ipsa relatio inæqualitatis immediate, & strictè inæqualitatem subeat vllam. Vide quæ in hanc rem disputabimus in metaph. libr. 3. tractat. 6. capit. 25. parum ab initio.

27 Oppones secundò: & eodem fermè recurrit. Quamuis, si duo sint Romæ, tam sint in vrbe ambo, nec magis reuera vnus, quam alter, tamen qui Roma abunt, haud æque ab ea distant, sed plus ille, qui est in Hibernia, quam qui Neapoli, aut Venetiis. Similiter ergo, licet veritas, quæ posita est in eo, quod obiectum reipsa sit, haud esse possit maior in vno actu intellectus, quam in alio, at nihilominus falsitas collocari solita, & iure merito in eo, quod non sit obiectum reipsa, sed potius in illius veluti distantia à veritate, esse poterit maior in vna cognitione, quam in alia. Verum respondeo vt paulo supra, etiam distantiam vnus haud esse maiorem alia, nisi mediatè, & secundariò, videlicet, quia interuallum, ac spatium fundans vnus est maius, quam id, quod est fundamentum alterius, siue, quod instat est, quia maiori intercapedine loci distant, ac fecernuntur extrema vnus distantia, quam alius, cum interim ipsa relatio secundum se, ac propriè sumpta consistat in indiuisibili, nec admittat inæqualitatem: posita enim est in eo, quod vnum extremorum non sit immediatum localiter alteri: quod autem maior sit, vel minor intercapedo faciens, vt vnum non sit absolute alij immediatum, aut spatio loci proximum, id est per accidens respectu ipsius relationis distantia, eam si ad metaphysicum, ac scholasticum rigorem exigamus.

28 Oppones tertio. Etsi inter duo puncta non possit produci vna linea recta maior, ac longior alia, sed omnes rectæ duo inter extrema sint necessariò æquales: at obliquarum diuersa est conditio, earumque vna potest aliam excedere. Pari ergo ratione veritas, quæ est rectitudo quædam actum, & obiectum quodammodo interiecta, & ab hoc in illum deriuata, poterit esse inæqualitatis omnis nescia, & ea, quæ nusquam sit maior, minorve, quam alia, quin exinde liceat inferre, falsitatem, quæ est obliquitas quædam cognitionis, & etiam facultatis cognoscitiuæ, haud posse esse nunc maiorem alia, nunc minorem. Respondeo, lineam obliquam haud consistere in indiuisibili, sed partibus coalescere: mirum ergo non esse, si admittat magis, & minus, quorum est incapax falsitas, propterea, quod iuxta superius disputata posita sit in indiuisibili. Quo autem iure linea obliqua respectu alterius vtrinque pariter terminata subit inæqualitatem, quia est diuisibilis, & partibus coherens, eo ipso certè linea recta, quæ haud dubiè partibilis, ac diuidua est, esse posset modò maior, modò minor inter eosdem terminos, nisi eius oblatet definitio: at obstat: eam enim definit Archimedes apud Clauium nostrum lib. 1. elemen-

K k 2 torum

torum definit. 4. minimam earum, que terminos habent eodem, & Campanus, breuissimam ex vno puncto in aliud extensionem: fieri autem nequit, vt linea minima, ac breuissima sit minor, breuiorque alia, vtve sit alia maior, ac protractior, vt est luce clarius. Cæterum lineæ obliquæ definitio nullam eiusmodi inæqualitatem duo inter extrema prohibet.

29 Oppones quartò. Peccatum, quod est error quidam voluntatis, suscipit magis, & minus, vnumque est grauius alio: similiter ergò error intellectus, & falsitas haud semper est æqualis, sed iam maior, iam minor. Consequentia videtur perspicua. Antecedens est fide sanctum aduersus Stoicos, quos delusit exemplum distantie, & aliarum relationum prædicamentaliū haud admittentium formaliter, & proprie magis, & minus: hinc tritum illud inter eos dictum quod referunt Ceporinus in scholiis super Dionysium de situ orbis, Suidas, & alij: qui centum stadiis distat à Canopo, & qui vno, æquè non est in Canopo: sic quoque plus, & minus peccatum æquè non est in re: id æquè agendo, id est plus, inquit, & minus non propriè, & re ipsa, sed impropriè, & ex vulgi sensu: Stoicis accedere videtur Lipsius in lib. quem edidit de constantia.

30 Respondeo, perperam argui impræsentiarum ab errore voluntatis ad eum quo intellectus deuiat. Primò, quia plerique aduersariorum contra Stoicos Catholicè tuentur, actus voluntatis alios esse meliores aliis: & tamen intellectus actus haud propterea iuxta ipsos sunt alij aliis veriores: quanquam ergò voluntatis actus sint inæqualiter mali, non ob id fiet actus intellectus esse inæquali ratione falsos. Secundo, quia malitia moralis sita est in difformitate cum dicamine rectæ rationis: ratio autem dicat magis vnum flagitium esse vitandum, quam aliud v.g. parricidium, quam alterius sanguine non deuincti cædem, & incestum, quam simplicem fornicationem: difformitas ergò illa, ac proinde malitia in genere moris poterit esse iam maior, iam minor: cæterum difformitas cum obiecto, in qua constituitur falsitas, semper est eadem, vt toties decretum est, neque potest cre cere, aut decrefcere: haud enim aliud est iuxta superiora, quam obiectum non esse absoluè: vti affirmatur: quæ negatio præcisa est, atque abstracta ab omnibus circumstantiis, vnde oriatur inæqualitas: omnesque intuitu illius, adeoque falsitatis se habent omnino per accidens.

31 Oppones quintò Aristotelem lib. 4. metaph. c. 4. ad finem, vbi sic loquitur: *inest tamen in rerum natura magis, & minus: neque enim æquè paria esse duo, ac tria dixerimus, nec decipietur æquè, qui quatuor, atque is, qui mille quinque esse existimauerit: quod si non æquè decipiuntur, perspicuum est, alterum minus decipi.* Ecce iuxta Aristotelem deceptio, & falsitas subit magis, & minus.

32 Verum, si ad Aristotelem appellandum est, is haud magis loquitur allegato loco de falsitate, quam de veritate: statim enim subiungit ibidem: *quo sit, ut magis verum dicat* (is scilicet, qui minus decipitur) *si ergo id, quod magis tale dicitur, propius accedit, & erit profectio aliquid verum, cui magis verum sit magis propinquum.* At Arriaga, & plerique aduersariorum haud admittent, consentaneum esse Aristoteli, aut veritati, quod hæc sit modò maior, modò minor. Quapropter nec Aristotelicum esse potest eorum dogma, qui falsitati inæqualitatem tribuunt. Respondeo ergo pro cunctis, sermonem esse philosopho eo loci, quo obiicitur, de falsitate, non formali, quæ de tantum agitur, sed radicali, quæ nihil aliud est, quam impossibilitas actus, vt

fuo conformetur obiecto: hæc autem est sapissimè maior in vno actu, quam in alio saltem extensiuè: nam quo plures homines v.g. non currunt, eò plus impossibilis est hæc propositio, *viginti homines currunt*, obiecto suo conformari, ac vera euadere: quando quidem ergò omnes viginti non currunt, toties certè est impossibilis eius actus veritas, & cum obiecto conformitas. Cæterum vnde viginti equis currentibus, & vno solo non currente semel tantum repugnat hunc actum, *viginti equi currunt*, esse verum: nec nisi vna tantum est impossibilitas, vt suo conformetur obiecto, ac verus euadat.

33 Porro, vt ad principale reuertamur insitum, aduersus nostram sententiam de æqualitate veritatis mediata, & immediata quartum, & postremum argumentum sic se habet. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale: sed conclusio est vera propter præmissas: hæc ergò sunt conclusiones veriores, adeoque immediata veritas mediatam superat. Cæterum in Metaph. lib. 7. tract. 6. cap. 6. multis exemplis est à nobis declaratum Aristotelicum illud axioma propter quod vnumquodque tale, &c. haud vbiuis valere, tantumque esse necessatio, & irrefragabiliter verum in causis finalibus, ac voluntariis: hoc enim ipso, quod voluntas amet medicinam propter salutem, hanc oportet magis amari. At præmissæ eo genere causæ haud concurrunt ad conclusionem, sed potius è conuerso, cum voluntas nostra non alio fine præmissas imperet, nisi, vt conclusio sequatur: hæc ergo poterit esse non minus vera, quam principiorum assensus.

34 Quod deliberatum hæctenus, omnes actus veros esse æqualiter veros, falsosque similiter æqualem habere falsitatem, ea certe lege tenendum est, si actus sint omnino tales, falsique pariter nihil admixtum habeant veritatis: sin autem sermo sit de actibus, partim veris, partim falsis, & vtrique denominationi simul obnoxii, ob respectum videlicet ad plura obiecta disparata, & sine ordine vnius ad aliud expressa; ita certe haud inficiet, vnum actum alio esse veriore, aut falsiore: v.g. hunc *Petrus currit*, *Paulus currit*, ambobus currentibus esse veriore, actu isto, *Ioannes loquitur*, *Ignatius loquitur*, altero duntaxat eorum loquente: prior enim est omnino vera, posterior vero ex parte falsa: illa etiam esset hac falsior, si, nec Petrus, nec Paulus current pro eo, ac posset contingere.

35 Iam, quod superest, id breuiter explicandum est circa posteriorem diuisionem huic capiti præstitutam, eam videlicet, qua veritas dissecatur in speculatiuam, & practicam, an harum vtraque sit propriè veritas, id est, an, non solum cognitio speculatiua, sed etiam practica sit strictè vera? Esse tuentur cum Aristotele 6. Ethicorum cap. 2. Franciscus Suarez disput. 8. metaph. sect. 5. & cæteri omnes scolastici. Atque iure merito Nam in primis quis denegare aufferit veritatem diuinæ cognitioni? at ea est practica respectu creaturarum, ad quarum dirigit effectum.

36 Deinde, scientia rigorosè sumpta, est, non solum speculatiua, sed etiam practica multoties: quamuis enim id negent Sanchez tom. 1. log. quæst. 12. Vallius, posterior disp. 4. parte 3. quæst. 4. & quidam alij; at probatum est à nobis supra lib. 2. huius operis tract. 3. & 4. estque Aristotelis lib. 1. metaph. cap. 2. & lib. 2. text. 3. quem sequuntur Suarez vbi supra, Auerfa quæst. 26 log. sect. 3. & quæst. 27. sect. 1. & communiter reliqui Doctores: sed omnis scientia est vera: aliqua ergò cognitio vera est practica,

ac proinde è conuerso aliqua practica est vera. Tandem à priori cognitio vera est ea, cuius obiectum ita se habet, sicut per illam representatur: at cognitionis practica, qua dialecticus tradit definitionem esse componendam ex genere, & differentia, aut architectus domum esse fabricandam ex tecto, & parietibus obiectum perinde se habet, ac affirmatur: quidni ergo sit vera.

37 Enimvero obiicies primò, cognitionem speculatiuam in eo iuxta omnes differre à practica, quod huius finis sit opus, & illius veritas, vtique obiectiua: prior ergo sola erit formaliter vera, non verò posterior, cum sine veritate obiectiua repugnet formalis. Obiicies secundò: obiectum est mensura veritatis, quæ respicitur in actu, vt innuit B. Thom. 1. part. quaest. 16. art. 1. at solius cognitionis speculatiuæ veritas mensuratur ab obiecto, non verò practica: quamuis enim ideo sit vera speculatiua scientia, quia eius obiectum est, at non idcirco cognitio practica est vera, quia eius obiectum est, sed potius ob id illius obiectum, videlicet res artefacta verè est, quia præcessit in artifice practica, & artificiosa cognitio ad eius effectum dirigens, eamque cauans quodammodo.

38 Ad primum horum respondeo, cognitionis practica finem dici opus, non veritatem obiectiuam, non quod hanc non respiciat, sed quod in ea more speculatiuæ cognitionis non sistat, sed ulterius ad eius executionem gradum faciat. Ad secundum respondeo, si mensura veritatis perinde sit, atque causa illius obiectiua, merito cuius refunditur in actum pro eo, ac loquuntur communiter auctores, certè ea relatio mensurae non est necessaria ad omnem veritatem: cognitio namque Dei de seipso est verissima, & tamen est ab obiecto, vt indistincta, sic incausata: item est vera intuitu creaturarum, quarum tamen nulla in veritatem Deo essentiali causali-
tas, nullus influxus: poterit ergo cognitio nostra practica esse vera, vt veritas haud mensuretur ab obiecto: Quid: quod ab eo mensuratur: obiectum enim huius actus, definitio est oratio constans genere, & differentia, bifariam vsurpari potest, & solet: primo existentialiter, secundo essentialiter. Priori ratione non mensurat regulam illa practica, & dialectica, sed potius ab ea mensuratur: haud enim ideo illa est vera, quia existit definitio per eam cognita: quin, esto intellectus nihil actu definiat, ei veritas sua manebit facta, atque tecta: quod si fortè contingat, intellectum quidpiam definire, ideo existet definitio, quia est vera præfata regula, quatenus sit definiendum ostendens. Posteriori ratione obiectum mensurat cognitionem practica: ideo enim illa, qua vsi sumus exempli gratia, est vera, quia essentia definitionis est, constare genere, & differentia: & huiusmodi connexio essentialis prædicatorum prior natura est, quam teius cognitio sit vera, non è conuerso: atque quoad hoc nullum est discrimen scientiam practica inter, & speculatiuam.

C A P V T I V.

De veritate copulatiua, & disiunctiua causali & absoluta.

39 Quid attinet ad priorem diuisionem, sciscitaberis, an quemadmodum ad veritatem propositionis copulatiuæ requiritur, vt omne eius obiectum ita sit, vt affirmat, & nullum aliter, v.g. si enuncia-
P. Lyncei Philosophia Tom. I.

tio sit hæc, Petrus, & Paulus currit, vt ambo currant, & neuter desinat currere, ita similiter opus sit ad veritatem huius disiunctiue (par autem est ratio cuiusvis alterius) Petrus, vel Paulus currit, non solum, vt aliquis eorum currat, verum etiam, vt aliquis non currat, nec totum quod asseritur existat re ipsa.

40 Affirmant Cicero in Topicis hisce verbis, reliqui dialecticorum modi plures sunt, qui ex disiunctionibus constant: aut hoc, aut illud: hoc autem non igitur illud: Itemque aut hoc, aut illud: non autem hoc: illud igitur. Quæ conclusiones idcirco ræte sunt, quod in disiunctione plus vno verum esse non potest. Aulus Gellius lib. 16. noctium Atticarum cap. 8. ex omnibus, inquiens, quæ disiunguntur, vnum esse verum debet, falsa cætera: quod si, aut nihil omnium verum, aut omnia plura veræ, quam vnum, vera erunt, tunc id disiunctum mendacium est. B. Thomas, opusc. 48. cap. 18. vbi sic habet: ad hoc, vt propositio disiunctiua sit vera, semper oportet, quod altera pars sit falsa, ita videlicet, quod prima pars sit falsa, & secunda vera. Item lauellus tract. 3. log. cap. 4. & tract. 9. cap. 4. parte 6. §. sed aduerit. Titelmanus lib. 3. dialecticæ considerationis cap. 20. ad finem, & lib. 4. cap. 28. Auerla tract. 3. institutionum cap. 9. tamen si moderatione quadam adhibita, quæ me iudice non est adrem. Tolet. lib. 1. Summul. cap. 19.

Contrarium tamen, & his temporibus communis est, & sponte sua verisimilius. Suadetur autem primò, quia hæc propositio, aliquis homo currit, non asserit aliquem non currere: luce clarius enim est, eam esse affirmatiuam, non negatiuam: aut ergo aliquem hominem non currere neutiquam requiritur, vt sit vera; aut certè veritas illius non desumitur ab obiecto, eoque quod representat, quo tamen quid falsius: Rursum secundò, vt optime arguunt Arriaga nobis fauens disp. 2. summul. sect. 3. num. 16. & Hurtadus disp. 4. Summul. sect. 3. §. 1. ita nostram amplectens sententiam, vt non nihil contrariæ deferat quod ait Christus Matthæi cap. 18. vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, verum esse potest tamen non duo tantum, sed tres etiam sint in eius nomine congregati: ac facta hypothesi vtriusque numeri, haud propterea desinet Christus esse in medio suorum: similiter ergo hæc disiunctiua, Petrus currit, vel Paulus currit, esse poterit vera, licet non vnus eorum duntaxat currat, sed vterque. Deinde tertio: voluntas disiunctiua non est exclusiua alterutrius extremi, alias præceptum, quo Ecclesia Sacramentalem confessionem aliquo ex quindecim diebus Paschatis præcipit, quindecim dierum excluderet aliquem; nec ei satisfaceret, qui iis diebus quotidie confiteretur: pari ratione propositio disiunctiua alterutrius extremi exclusiua non est, ac proinde quamuis vtrumque simul existat, nihilominus vera euadet. Quarto tandem hæc propositio, nullus homo est animal, est falsa: ergo est vera eius contradictoria, nimirum hæc, aliquis homo est animal: at quin aliquis homo desinat esse animal: haud ergo opus est ad veritatem disiunctiue propositionis, vt non sit re ipsa pars altera disiunctionis per eam representata.

41 Non me latet eum, qui exterius profert hanc propositionem, Petrus, vel Paulus currit, innuere, se habere conceptum internum, quo iudicat alterum duntaxat eorum currere, alterum verò, quod consequens est, non currere: nam concipiens, ac iudicans vtrumque currere, frivole, & satis ex vano exterius affirmet vnum, vel alterum, & non potius vtrumque currere, vt optime animaduertit Aristoteles lib. 10. metaph. cap. 4. Hinc fit, vt, si vterque currat, & id à
K k 3 loquen

loquente cognoscatur, eius locutio, & externa oratio sit mendax fallaxque: significat enim adesse conceptum, qui reuera non adest, sed potius oppositus.

43 At hoc nostræ non obstat sententia: præterquam enim, quod quæstio potissimè sit de propositione disiunctiua interna; aliud est externam esse mendacem, aliud falsam: prior denominatio est à respectu ad obiectum, quo, siue conceptum locutioni præuium, posterior à respectu ad obiectum, quod, siue rem cognitam: prior conuenit huic propositioni externæ ab hæretico mysterium Trinitatis non credente prolata, *Deus est unus*: mentitur enim A catholicus ita loquens: posterior verò, nimirum falsitas ei non competit: transeat ergo propositionem externam disiunctiuam, ne sit mendax, neque non verax, opus habere, vt aliqua disiunctionis pars non sit, vt simul haud sint ambæ: ceterum id non requiritur ad hoc, vt ea sit vera, & non falsa: impræsentiarum autem non de veracitate, sed veritate, nec de fallacia, aut mendacio, sed falsitate, quæ multoties est sine mentiendi crimine, disputamus. Adice, cum propositio externa disiunctiua est doctrinalis, & in materia necessaria, cuiusmodi est superius adducta, *aliquis homo est animal*, eam haud significare conceptum exclusiuum alterius partis, & consequenter, quin talis detur exclusio à parte rei, posse esse, non veracem modò, sed veram, & non tantum à mendacio, verum etiam à falsitate materiali: quam vocant, omnino alienam.

44 Quod spectat ad posteriorem diuisionem; quæres eam circa, an propositio causalis absolutæ ritu possit ad sui veritatem, vt id, quod affirmat esse, quia aliud est, absolutè sit, vel potius vera sit hoc solo, quod causa per particulam, *quia*, denotata, siue existat effectus, siue secus, sit ad eum necessaria, aut saltem utilis?

45 Censeo cum Auerſa loco superius citato ad veritatem propositionis causalis vtrumque desiderari, scilicet, & quod res absolutè sit, & quod dependenter à causa, supra quam particula, *quia*, appellat. Probat autem hunc in modum: propositio causalis non adtruit solum, dependere rem à causa, sed insuper, quod sit absolutè; neutrum ergo sufficit, vt ea vera sit, sed potius ad hanc denominationem opus habet utroque: consequentia est euidens, ac manifesta: suadetur antecedens.

46 Primo, quia hæc propositiones sunt falsæ, Petrus est equus, quia hinnibilis. Iudas saluus factus est, quia perseuerauit in gratia: at si tantum adstruerent dependentiam equinitatis ab hinnibilitate, aut saluationis æternæ à dono perseuerantiæ, essent veræ, vt quæ maximè: non ergò dependentiam alterutrum affirmant, sed præterea Petrum esse absolutè equum, & Iudam esse absolutè saluatum.

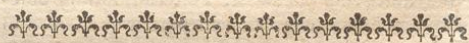
47 Secundo, quia ex his præmissis: omne rationale est homo, Petrus est rationalis, haud dubie colligitur semper, Petrum esse hominem: at ex iis colligitur haud rarò conclusio supra præmissas reflectens, & affirmans, Petrum esse hominem, quia est rationalis, & omne rationale est homo vt constabit ex dicendis in metaphysica lib. I. tract. 4. c. 13. & seqq. eiusmodi ergo propositio causalis asserit, Petrum absolute esse hominem.

48 Tertio, quoniam hæc propositio, *dies est, quia sol est*, merito particulæ illius causalis, *quia*, vel denotat diem absolute dependere à præsentia solis; & ita significat etiam, diem absolute esse, pro eo, ac contendimus in præsentia, cum fieri nequeat, vt effectus aliquis absolute dependeat, & emanet à causa, quin absolute sit in rebus, esse enim à causa est simplici-

ter esse: Vel propterea denotat tantum diem, si existat, dependere à sole; atque ita ea propositio erit non causalis, sed conditionalis, quo nihil magis ridiculum, absonumvè. Quarto tandem, quia ob id propositio conditionalis non affirmat rem absolute esse, quoniam esse tantum conditionatè, & esse absolute opponuntur inuicem: at esse tantum dependenter à causis, nec, nisi per influxum earum, & esse absolute, non sunt contraria, sed potius connexa mutuo: quid ni ergò propositio causalis assermet rem absolute esse? quid ni consequenter hæc ad sui veritatem efflagitet?

49 Contra tamen opponi potest. Hæc propositiones sunt veræ; omnis propositio est vera, quia conformis obiecto, omnis est falsa, quia difformis obiecto, omnis actus voluntatis est bonus, quia rationi consentaneus, omnis est malus, quia auersio à summo, & incommutabili bono, & conuersio ad commutabile, & creatum, omne ens finitum existit, quia causatur à Deo, omnis anima amat, quia prius cognoscit: At absolute non omnis propositio est vera, nec omnis falsa, haud etiam omnis motus voluntatis est moraliter bonus, omnivè in genere moris malus; haud item omne ens finitum absolute existit, sed plura sunt merè possibilia, & in abyſſo nihili latentia: multæ quoque animæ præcisè non amant, sed vel odio, aut timore, vel certè nullo sollicitantur affectu. Non pauca ergò propositiones causales sunt veræ, propter solam dependentiam effectus à causa sine huius absoluta existentia, & productione in lucem rerum à Deo creaturarum.

50 Hæc obiectio quamvis verisimilitudinem præferat aliquam, haud tamen agrè potest repelli. Respondeo igitur, sensum prædictarum propositionum esse hunc: omnis propositio, vera est vera, quia conformis obiecto, omnis falsa est falsa, quia difformis obiecto, omnis actus voluntatis bonus, est bonus, quia rationi consentit, omnis malus est malus, quia auersio, &c. omne ens finitum existens est existens, quia causatur à Deo, omnis anima amans est amans, quia prius cognoscit: At luce clarius est, omnem propositionem veram esse absolute veram, & omnem falsam esse absolute falsam, omnem item voluntatis actum bonum esse absolute bonum, & malum, malum, omne quoque ens finitum existens existere, & voluntatem omnem amantem amare.

TRACTATUS IV.

De veritate propositionum de futuro contingenti, absoluto, & conditionato.

CAPVT I.

De veritate propositionum de futuro contingenti absoluto.

SSERO primo, propositiones de futuro contingenti absoluto determinate veræ, aut falsæ sunt: Hæc assertio omnium Catholicorum reipsa mihi esse videtur, licet aliqui inter quos præcipuè Nominales solo nomen

minum, & vocum usu à reliquis suo more diffideant. Probatur primò, quia propositio ab Aristotele definitur, aut si mauis, describitur, oratio verum, vel falsum significans: at propositio de futuro contingenti absolute verè propositio est. Secundo, quia propositiones contradictoriae ita comparatae sunt, vt altera vera, altera falsa sit: at ea propositiones de futuro contingenti, Petrus cras peccabit, Petrus cras non peccabit, sunt contradictoriae. Confirmatur, quia propositiones vniuersales de futuro contingenti iuxta Aristotelem præcipue nobis aduersarium determinate falsæ, & nullo modo veræ sunt, quod Aristoteles edocuit ea fortè ratione ductus, quia moraliter impossibile est, vt in tanta hominum multitudine aliquis non currat, quod ad falsitatem vniuersalis affirmatiuæ sufficit, aut aliquis à curru non abstineat, quod ad vniuersalis negatiuæ falsitatem satis est: at eo ipso, quod tales propositiones vniuersales de futuro contingenti determinate falsæ sint, non poterunt non determinate veræ esse propositiones particulares de futuro contingenti, nimirum hæ; aliquis homo currit, aliquis homo non currit: ergo, &c. Minor probatur, quia ea particulares de futuro contingenti illis vniuersalibus contradicunt: particulares igitur determinate veræ erunt, vbi vniuersales determinate falsæ sint.

2 Tertio propositiones de præterito contingenti determinate veræ, aut falsæ sunt, vt vel aduersarij fatentur: ergo & propositiones de futuro contingenti: cur enim obiectum propositione antè eam verificare, aut falsificare possit, magis, quam obiectum ea posterius: cum obiectum propositione antè, & respectu illius præteritum non magis existat, cum propositio existit, quam obiectum ea posterius, & quod respectu illius futurum est. Quarto, quia Deus de futuris contingentibus in particulari iudicat, & propositiones efformat iuxta illud Sapient. 8. cap. signa, & monstra scit antequam fiant, & euentus seculorum, & temporum. Quod etiam aliis mille locis scriptura testatur: at omnis propositio diuina posituè vera est. Demum à priori, aut Petrus currit in instanti A. aut non: alterutrum enim necessario eligendum est iuxta illud irrefragabile principium quodlibet est vel non est. Si primum; hæc igitur propositio, Petrus currit in instanti A. prius prolata determinate vera est, cum obiectum eius ita se habeat sicut ipsa representat: Si secundum, ergo ea propositio prius prolata eadem ratione falsa est.

3 Afferò secundo propositiones nostræ de futuro contingenti antea, quam earum obiecta existant, nec determinate veræ, nec determinate falsæ sunt, si proprie, & cum rigore loquendum est. Probatur; quia veritas propositionis nostræ de futuro contingenti est complexum ex actu, & existentia rei, quæ futura enunciatur; at nullum complexum propriè existit, antequam omnes eius partes existant: veritas igitur de futuro contingenti non existit propriè, antea, quam eius obiectum existat, esto improprie, & in communi usu loquendi ante existentiam obiecti propositio de futuro contingenti vera dicatur, eo, quod ante eam existentiam principalis veritatis constitutum existat. Hoc, & non aliud cum Aureolo plerique Nominales re ipsa censuisse mihi videntur.

C A P V T II.

Quatenus præscientia futurorum cum eorum contingentia, & libertate cohereat?

4 A Ristoteles 1. Perihermenias cap. 8. & Tullius lib. de fato, & cum iis non pauci hæretici veritatem, & falsitatem propositionum de futuro contingenti in particulari negant, & consequenter Deo futurorum præscientiam, ac prouidentiam denegant: quorum fundamentum est, quia præscientia Dei, aut etiam præscientia humana futurorum contingentiam, & libertatem de medio tolleret: quod fundamentum bifariam proponi solet; primo quia omnis suppositio antecedens, & essentialiter connexa cum effectu eius libertatem euertit, licet enim determinatio consequens effectum eius libertati non derogat, aliàs nullus effectus liber remaneret, cum omnis effectus ex aliqua suppositione consequenti, saltem ipsius effectus determinate, & inuitabiliter existat, omne enim, dum est, necessarium est; ceterum determinatio antecedens, seu, quod perinde est, suppositio antecedens effectum, & cum eo determinate connexa omnium confessione eius libertatem tollit: at scientia Dei de peccato Petri est suppositio quædam antecedens illud peccatum, quo nimirum tota æternitate prior, & anterior est, & aliunde ratione suæ veritatis infallibilis cum eo peccato essentialiter connectitur: libertatem igitur peccati penitus euertit.

5 Secundo: quoties antecedens est Petro, v. g. necessarium, & inuitabile, consequens etiam ei necessarium, & inuitabile est: at antecedens huius enthymematis, Deus scit ab æterno Petrum peccaturum, Petrus ergo peccaturus est, Petro necessarium, & inuitabile est: igitur & consequens ei necessarium, & inuitabile est, atque adeo præscientia futurorum in Deo admissa, Petrus, non libere, sed necessario, & inuitabiliter peccabit. Maior probatur: quia quoties antecedens est absolute necessarium, & consequens est absolute necessarium, vt cernere est in hoc enthymemate, Deus est: ergo omnipotens est: quoties igitur antecedens respectuè necessarium est, consequens etiam respectuè necessarium erit. Minor probatur, quia Petrus nequit facere, ne in Deo scientia illa peccati sui extiterit: ea ergo scientia Petro necessaria, & inuitabilis est, atque adeo antecedens, &c. probatur antecedens, tum, quia ad præteritum non datur potentia, vt fert commune proloquium: at si Petrus posset facere, ne scientia Dei de peccato suo non fuisset, ad præteritum esset potentia: tum, quia scientia Dei de peccato Petri à Petro peccante non dependet, nec eo posterior est, cum talis dependentia, & posterioritas manifestam imperfectionem in Deo arguat non ergo potest Petrus facere, ne existat in Deo scientia de peccato suo, sicut facere nequit, ne existat in Deo scientia de peccato alieno Iudæ v. g. quia scientia eius peccati ab eo independens est, & eo nequiquam posterior.

6 Hoc argumentum, vt faciat homines liberos facit sacrilegos, vt rectè notauit Augustinus lib. 5. de ciuitate Dei c. 9. pro cuius solutione noto primò, duplicem esse prioritatem, & antecedentiam, aliam temporis, naturæ aliam, de quibus supra non nihil disseruimus. Noto secundò determinationem, siue connexionem antecedentem antecedentia naturæ obesse libertati effectus, quem respicit, siquidem

causa libera est, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, vel non operari, ac proinde effectus liber est, qui à causa, & requisitis omnino indifferentibus ad utrumlibet & non connexis, ac determinatis ad vnum proficiscitur; connexio igitur causa, aut alicuius requisiti, aut conditionis complementis causam, seu, quod recidit in idem, eius determinatio ad vnum libertati obest: cum ergo connexio, & determinatio antecedens natura sit connexio, & determinatio causa, & cōplementi eius in actu primo, non potest non connexio hæc, & determinatio antecedens indifferentiæ causæ in actu primo, ac proinde libertati effectus non obesse. Noto tertio, connexionem, & determinationem antecedentem antecedentia temporis libertati effectus non obesse: siquidem ex definitione libertatis nuper posita solam connexionem, ac determinationem antecedentem natura libertati obesse colligitur: cur ergo determinatio antecedens tempore ei obesse videatur.

7 Noto quarto, scientiam Dei de peccato Petri quoad denominationem, & determinationem eo posteriorem esse, & ab eo dependere; quia ideo Deus præscit, Petrum peccaturum, quia Petrus peccaturus est, & non è conuerso, vt Sapientissimus P. Molina in concordia quæst. 14. art. 13. disp. 50. docet ex communi Patrum sententia, quorum vnum, aut alterum sectione sequenti laudabimus: scientia igitur Dei de peccato Petri eo posterior est, aliàs sanè, cum dicitur, ideo lignum calefieri, quia igni applicatur, calefactio applicatione posterior, & ab ea dependens negari potest. Quamquam autem Thomistæ dependentiam hanc, ac posterioritatem cum imperfectione diuini actus coniunctam esse aliis, aliisque verbis inculcent, manifestè tamen falluntur; siquidem hoc, quod est deficere maius argumentum imperfectionis est, quam dependentia, ac posterioritas, at scientia Dei quoad determinationem, ac demonstrationem absque vlla imperfectione deficere potest, vt vel aduersarij fatentur, ergo & absque imperfectione obiecto creato posterior, & ab eo dependens est. Deinde maior est posterioritas originis, qua filius patre posterior est, quam posterioritas, qua scientia Dei obiecto suo posterior est, cum scientia sit posterior obiecto velut mera conditione, sine qua non esset, non tamen à qua sit, filius verò patre æterno velut principio eius realiter productiuo posterior sit: at prior illa posterioritas cum imperfectione coniuncta non est: igitur nec posterior.

8 Noto tandem, potentiam ad præteritum duplicem esse; aliam directam, & physicam, aliam indirectam, & intentionalem; potentia physica, & directa ad aliquid præteritum ponendum, aut tollendum est, qua causa prout relata ad tempus præsens in aliquid iam præteritum physicè, & directè influit, & cōcurrit, aut concursum physicum & directum in illud omnino cohibet, & suspendit: hæc autem potentia ad præteritum planè impossibilis est; quo enim pacto causa in tempore iam transacto, in quo non existit, operari potest, aut operationem cohibere? potentia intentionalis, & indirecta ad aliquid præteritum, actū v. g. intellectus se anteriorem ponendum, aut tollendum est, qua causa aliqua creata relata ad tempus præsens operatur aliquid cuius existentia sit infallibilis conditio ad hoc, vt actus scientiæ præteritus, & tempore, vel æternitate anterior in Deo, aut in homine existat, in quam conditionem dum Petrus v. g. physicè, & directè influit in actum scientiæ ab ea pendentem, indirectè & intentionaliter influit

& quam conditionem dum destruere, aut non ponere potest per suspensionem concursus directi, & physici, sanè indirectè, & intentionaliter efficere potest, ne actus scientiæ anterior vnquam extiterit & hæc potentia ad præteritum neutiquam repugnat sed potius sacris litteris, & Patrum testimonio conformis & accommodata est, vt videre est apud P. Suar. in opusc. l. 1. c. 9. n. 20.

Quibus positis ad primum respondeo: determinatio antecedens natura, non vero tempore libertatem evertit, vt ex notatione secunda, & tertia constat: at scientia Dei de peccato Petri extituro est determinatio quadam illud, non natura, sed tempore anteueruens, & illo natura posterior, vt ex notatione quarta constat. Ad secundum respondeo: scientia Dei de peccato Petri inuitabilis, & necessaria non est, sed potius contingens, & euitabilis, potestque Petrus facere, ne ea scientia in Deo vnquam extiterit, ex quo neutiquam sit, ad præteritum dari potentiam physicam, & directam, sed tantum intentionalem, in quo nulla repugnantia est, vt ex notatione quinta constat. Rursus inde non fit, scientiam Dei quoad entitatem à peccato Petri dependentem sed tantum quoad determinationem, & denominationem ab eo dependere velut mera conditio, non à qua sit, sed sine qua non esset, in quo etiam nulla repugnantia est, vt ex notatione quarta perspicuum.

C A P V T III.

Quatenus de præscientia rerum in æternitate, & earum futuritione sentiendum sit.

10 Explicata concordia præscientiæ futurorum cum libertate arbitrij, superest explicandum medium in quo Deus futura præcognoscit: quæ difficultas priori leuior non est, & non paucos coegit, vt de præscientia rerum in æternitate, & earum futuritione plura subtilius, quam verius differrent, alios verò præsertim Nominales, vt difficultatem hanc in hac vita insuperabilem omnino esse assererent: etenim scientia Dei, (& eadem est ratio de humana nequit esse determinatè vera de peccato Petri futuro antea quam existat: quin peccatū Petri determinatè futurū sit antea, quā existat: at peccatū Petri nequit esse determinatè futurum antea, quam existat: scientia ergo Dei de eo determinatè vera esse nequit. Maior perspicua est, qua enim ratione quod determinatè futurum nō est à Deo velut futurū verè cognosci potest? Minor probatur, quia ab æterno anteaquam peccatum Petri existat, nihil assignari potest, per quod determinatè futurum sit, cum ab æterno sola carentia eius peccati existat, quæ carentia, cum indifferens sit, vt postea peccatum existat, vel non existat, peccati futuritio esse nequit.

11 Respondent primo Thomistæ, Deum non cognoscere peccatum Petri esse futurum, iuxta illud D. Gregorij. *Deo futurum nihil est ante cuius conspectum non transseunt futura, neque veniunt.* Cui August. Boëtius D. Thomas, & alij Patres astipulantur; sed cognoscere peccatum Petri velut sibi ab æterno præsens iuxta illud Boëtij. *Talia apud se præsentia spectat, qualia in tempore futura proseruiunt*, cui Patres allegati consentiunt. Prior pars huius sententiæ ex iis, quæ numero superiori allata sunt, ab iis suaderi solet: posterior autem pars ab iis probatur primo, quia æternitas est tota simul, omnisque secessionis incapax

incapax iuxta eius definitionem à nemine non receptam. *Interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio*: æternitas igitur creatis, ac successivis durationibus simul, & non successivæ coexistit, è conuerso igitur durationes successivæ, & creatæ simul, & non successivæ æternitati coexistunt: fieri autem nequit, ut omnes durationes successivæ, & creatæ simul, & absque ulla successione æternitati coexistant, quin quævis illarum antea, quam in propria temporis differentia existat, in instanti, & nunc æternitatis existat: si enim quævis illarum æternitati non coexistit, nisi quando in propria temporis differentia existit; omnes ergo solum successivæ æternitati coexistunt, cum in propriis temporum differentiis procul dubio successivæ existant. Secundo aliquantulum aliter: æternitas est indiuisibilis duratio, & tota simul, at quævis creatura æternitati physice coexistit: toti igitur æternitati coexistit, ac proinde ei ab æterno coexistit.

12 Tercio in hanc præsentiam physicam rerum in æternitate nonnemo ex nostris etiam inclinatur, eamque aliter explicat, & probat, quia ab æterno, & ante ullam temporis differentiam hæc propositio, Petrus existit, est vera: Petrus igitur ab æterno & ante propriam temporis differentiam æternitati coexistit. Consequentia videtur perspicua, quia eo ipso, quod in hoc instanti A sit verum dicere, Petrus existit, nequit Petrus non existere in instanti A: eo igitur ipso, quod ab æterno, & ante propriam temporis differentiam sit verum dicere, Petrus, existit nequit Petrus ab æterno, & ante propriam differentiam temporis æternitati non coexistere. Antecedens probatur, quia Petrus non minus existit in instanti, & nunc æternitatis, quam in instanti, & nunc temporis successivæ: sicut igitur propositio correspondens his vocibus, Petrus existit, referre potest existentiam Petri ad instans successivum præsens præscindendo ab æternitate, ita è conuerso poterit referre existentiam Petri ad instans, & nunc æternitatis præscindendo à quouis instanti, & nunc temporis, & sicut vera est, cum refert existentiam Petri ad solum instans successivum, ita similiter vera est, cum refert illam ad solum instans, & nunc permanentis æternitatis: at eo ipso, quod illa propositio, Petrus existit, vera permanentis referat existentiam Petri ad solum instans, & nunc æternitatis, non est, cui vera non sit ab æterno & ante quamvis differentiam temporis, siquidem instans æternitatis, quod vere respicit, ab æterno est, & omnem temporis differentiam antequirit; pro tunc ergo vera est, atque adeo Petrus ab æterno, & ante propriam temporis differentiam æternitati physice coexistit.

13 Duo tamen mihi in præsentia certa, & indubitata sunt: Primum, nullam rem creatam ab æterno, & prius tempore, aut duratione reali æternitati coexistere, quia nulla res æternitati coexistere potest, quin eo ipso absolute, & in se ipsa existat, at nulla res ab æterno, & prius realiter, quam in propria temporis differentia existat absolute, & in se ipsa existit, ut fide sanctum est: nulla ergo res ab æterno, & realiter ante propriam temporis differentiam æternitati coexistit. Maior probatur, tñ, quia hæc illatio existit in æternitate, siue æternitati coexistit, ergo existit: non est à secundum quid, ad simpliciter, sed est ab inferiori ad superius affirmatiue, quia existere in æternitate non est conditio diminuens ipsum existere in se, sed addit supra illud denominationem, siue relationem ad aliud simul existens, ut recte hic arguit Magnus Suarez cuius verba etiam referre libuit: nequit igitur aliquid æternitati coexistere quin absolute, & in se

existat: Tum, quia non potest aliquid alteri coexistere in loco communi quin absolute, & simpliciter in loco existat: haud igitur valet aliquid æternitati in duratione communi coexistere absque eo, quod absolute, & simpliciter in aliqua duratione existat.

Porro autem hoc argumentandi genus, quo contendimus non posse creaturam coexistere creatori ab æterno, quin absolute existat ab æterno, quamuis à nostris aduersariis parui habeatur, tamè per se manifestum est, atque inter Ecclesiæ Patres in multis aliis materiis satis solemne: Eorum longo, & superuacaneo censu prætermisso vnus sufficiat Claudianus de statu an. lib. 1. cap. 2. ubi sic ait: *sed quid ego nunc de affectu differam, eundemque passibilem fore disputando conuincam, cum is ipse, cui contradicimus, haud dubio passus sit crucifixo homini Deum fuisse compassum: Quidnam, quæso, istud est, non sensu patientis sensu, sed sensu, quidve, non sensu? Aut quomodo passus est, si non sensu? Nunquid si quispiam dicat, ambulat ille, & ille coambulat, aut loquitur ille & ille colloquitur, nonne & colloquemem loqui, & coambulantem ambulare significat? Aut si quis ait: mortuus ille est, ut ille commortuus, nonne vtrumque mortuum fuisse confirmat? nam qui commoritur, utique moritur: ergo & qui compatitur utique patitur: passa est igitur, si compassa diuinitas: ergo & fortassis mortua: aut si istud etiam cogitari nefas est, non ergo passus est Deus: igitur nec affectus: ubi est nunc compatientis affectus?*

Ad primam rationem oppositam respondeo: æternitas Dei non simul, sed successivæ rebus creatis coexistit: ad quod opus non est, ut in æternitate sit aliqua successio, aut vicissitudinis obumbratio, sed factis est, ut ea sit in rebus creatis; haud secus, ac Deus creaturis est imperfecte similis, & ab iis imperfecte participatur, non, quia in Deo aliqua imperfectio, sed quia in creaturis ei assimilabilibus: proinde è contrario res creatæ æternitati successivæ, & non simul coexistent, ac per consequens nulla creatura ab æterno, & ante propriam temporis differentiam erit æternitati præsens. Ad secundum. Quævis creatura coexistit quidem toti æternitati, at non totaliter, & propterea æternitas omnes temporum vices amplectitur unde non est, cur ei coexistat ante propriam temporis differentiam, & semper, siue ab æterno: Sic omnis creatura toti immensatur, sed non totaliter, siue vbi-que coexistit: Et sic quævis corporis pars totam animam rationalem, sed non totaliter suscipit.

15 Ad tertiam rationem oppositam. Quod hæc propositio, Petrus existit relata ad nunc æternitatis semper vera sit, esto falsa aliquando sit, si instans successivum connotet, quod, inquam, ea semper vera sit, tantum arguit Petrum semper, & ante propriam temporis differentiam æternitati coexistere, non præsentia physica, & reali, de qua sermo, sed præsentia intentionali, & rationis. Quod suadeo, quia etiam hæc propositio, Petrus existit in instanti A ab æterno, & ante instans A vera est: at propterea Petrus physice, & realiter non existit in instanti A ab æterno, & ante ipsum instans A, sed tantum intentionaliter, & per actum intellectus: ergo similiter, &c. Ad Patres, quibus tam Thomistæ, quam nostri recentiores præcipue innituntur. Cum ante conceptum Dei nihil esse futurum asserunt, non cognitionem futurorum, quæ talium ei denegant, sed tantum id volunt nihil ei esse futurum intentionaliter, quod contra nos nequitiam militat, & verissimum est, siquidem id futurum intentionaliter est, quod modo non cognoscitur, & postea cognoscetur: Cum autem omnia Deo præsentia esse tradunt, aut loquuntur de præsentia intentionali, quæ omnia ab eo æternum cognoscuntur,

gnoscentur, aut certe de præsentia physica, quæ cuncta æternitati, non tamen ab æterno sint præsentia.

16

Secundo mihi certum, & exploratum est, creaturas prius natura, quam in propriis temporum differentiis existant, coexistere radicaliter æternitati, siue ei præsentes esse, quia Petrus, v. g. prius natura existit secundum se, quam in instanti successiuo, at pro illo priore æternitati radicaliter coexistit, & præsens est: ergo, &c. Maior est perspicua: sicut enim Petrus vocationem, situm, quantitatem, bonitatem, malitiam, & alia accidentia ordine nature anteuertit, non est, cur durationem successiuam similiter non præcedat, præsertim, quia ideo successiuè durat, quia existit, non è conuerso, quæ causalis in rebus distinctis certissima index est naturalis antecessionis. Minor probatur primo, quia pro illo priori, quo Petrus anteuertit natura durationem successiuam, intelligitur habere prædicata omnia sibi essentialia: at radicalis coexistentia æternitati ei est essentialis: Secundo, quia nunc æternitatis est prius natura, quam nunc successiuum instantis A, cum hoc ab illo dependeat: si enim Deus non esset, nullæ temporum vices essent: prius ergo natura Petrus in nunc æternitatis radicaliter quam in nunc successiuo formaliter existat: sicut, quia prius tempore est instans A, quam B, prius tempore Petrus instanti A, quam B. coexistit. Cæterum res omnes create, quæ ad prædicamentum quando atinent & ad aliquam temporis differentiam sunt essentialiter alligatæ non prius natura æternitati radicaliter coexistunt, quam in tempore existant, cum pro quouis priori tempus essentialiter respiciant.

17

At alij secundo respondent, res futuras velut tales à Deo ab æterno verè cognosci, easque ab æterno futuras constitui per actum scientiæ, quæ à Deo cognoscuntur. Displicent tamen primo; quia non ideo res futuræ sunt, quia à Deo cognoscuntur, sed potius è conuerso: at si cognitio Dei futuritio rerum esset, & res futuras constitueret, ideo plane res futuræ essent, quia à Deo cognoscuntur, sicut, quia Petrus constituitur in ratione hominis per animal rationale, ideo sane Petrus est homo, quia est animal rationale: cognitio ergo Dei nequaquam est futuritio rerum: Maior probatur ex Origene lib. 7. in epist. ad Rom. ibi *non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum*. Ex Hieronymo in princ. cap. 16. Hierem. ibi: *non ex eo, quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est*: Quibus plerique Patres ad stipulantur apud Molin. in concord. quæst. 14. art. 13. disp. 50. Secundo, quia si scientia Dei esset futuritio rerum perinde esset rem esse à Deo scitam, ac esse futuram: vnde in instanti, quo res existit, sicut absolute à Deo scitur, ita absolute futura esset, quod tamen omnino falsum est, cum potius in eo instanti absolute præsens sit.

18

Tertio alij futuritionem rerum esse aliquid existens in mente diuina per modum speciei impressæ malunt. Verum immerito: tum, quia sicut ex obiecto nondum existenti velut à conditione, sine qua non, species illa impressa in Deo quodammodo resultat, cur quæ iam ipse scientia Dei sine ea specie resultare nequeat in Deo immediate? tum, quia species impressa in creatis instituta est suapte natura ad supplendum concursum obiecti in actum; concursum, inquam cuius actus est capax, aliàs haud posset suppleri: at ad scientiam Dei concursus omnis impossibilis est, cum sit à se, & improducta: species igitur impressa ad eam est impossibilis: tum de-

num, quia diuina voluntas ratione suæ perfectio nis habitibus superadditis caret, vt aduersus Heretram cæteri tradunt scholastici: ergo & intellectus diuinus speciebus impressis.

Quarto denum alij, inter quos Alexander Pefantius 1. part. quæst. 14. art. 13. d. 5. rerum futuritionem constituunt in decreto diuinæ voluntatis, quo Deus eas efficaciter decernit. Verum in primis inexplorata manet futuritio peccati, in quod diuina voluntas neuitquam fertur. Deinde haud exponitur ex sufficienti futuritio vilius actus liberi etiam studiosi, si forte Deus nullum actum liberum efficaciter velit, aut præfiniat. Tandem in hac sententia res cum præsens est, & actu existit, simul futura esset, cum tunc à Deo volita sit, vt supra in simili arguebamus.

19

Quamobrem dicendum est futuritionem rerum esse conceptum successiuum, & realiter consistere in carentia antecedenti, & existentia consequenti, atque adeo res ab æterno propriè, & strictè futuras non esse, sed partim ab æterno, partim in tempore: Quamuis autem rerum futuritio propriè, & strictè ab æterno non sit, ab æterno tamen cognosci potest à Deo, quia scilicet ea est infinitas, & perfectio diuini intellectus, vt ea, quæ nondum sunt, tanquam si essent perspicacissime cognoscat, iuxta illud Pauli ad Roman. 4. *vocat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt*.

20

Non me latet Theophylum Raynaudum in discip. moral. d. 2. num. 344. Thomam Braduardinum lib. 3. de causa Dei cap. 18. Dionysiumque Cisterciensem in 1. dist. 38. quæst. vnica art. 2. tametsi collocent mecum, & Hurtado disp. 9. de anim. sect. 9. subsect. 1. §. 36. aliisque plerisque scholasticis futuritionem in carentia antecedenti, & existentia consequenti, siue, quod perinde est, in non esse ante esse, existimare tamen, eam esse æternam, eoque ex titulo posse illam à Deo æternam cognosci. At male: primo, quoniam vnicuique illa, *ante*, denotat relationem veluti prædicamentalem inter non esse, & esse: sed relatio prædicamentalis suis extremis est realiter eadem: *ergo non esse ante esse* inuoluit in time, tum esse, tum etiam non esse: at esse non est ab æterno: ergo nec futuritio propriè, & adæquate sumpta: Secundo, quoniam eis aperte contrariatur Augustinus lib. 11. confess. cap. 20. vbi sic ait: *quod autem nunc liquet, & claret, neque futura sunt, neque præterita. Nec propriè dicitur tempora sunt tria, præteritum, præsens, & futurum: Et inferius; dicatur, & tempora sunt tria, præteritum, præsens, & futurum, sicut ab initio consuetudo; dicatur, nunc non curo, nec resisto, nec reprehendo: dñ tamen intelligatur, quod dicitur: neque id, quod futurum est esse iam, neque id, quod præteritum est. Pauca sunt enim, quæ propriè loquimur, plura non propriè, sed agnoscitur, quid velimus. Hinc sic arguo: res vt futura, siue eius futuritio iuxta Augustinum propriè non est: ergo nec est propriè ab æterno, si quid valet argumentum à superiori ad inferius negatiue: Deinde quorsū hæc locutio, *res est futura*, sit iuxta Augustinum impropria, nisi, quia particula, *est*, denotat præsentiam, & simultatem, ac particula, *futura*, successionem; sic vt ambæ terminos iungant repugnantes in præfata propositione: ea ergo non, nisi per metaphoram & improprietatem quandam est vera: ac proinde rem esse futuram ex toto, & propriè sumptum haud potest esse ab æterno.*

21

C A P V T Vltimum.

De veritate propositionum de futuro contingenti conditionato.

22 **P**ropositiones de rebus contingenter, conditionatèque futuris esse destinatè veras, Deumque earum certam, ac infallibilem habere scientiam, adeo exploratum est, vt, vel Deus obiecta absolutè futura non cognoscat, vel conditionate exitura non ignoret: totidem vtroque rationes, totidem testimonia scripturarum, Conciliorum, ac Patrum militant. Quid euidenti illo testimonio Matthæi c. 11. *Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cilicio, & cinere poenitentiam egissent.* Quid eo testimonio Augustini de dono perseuerantiæ cap. 9. clarius: *certe poterat Deus præsciens illos esse lapsuros auferre de vita.* Quid aliis similibus, quorum census non exigui voluminis opus est, nec modo breui pagella circumscribi patitur.

23 Hæc illa scientia media, quæ aduersus nostri temporis hæreses auspiciatissimè vsus est P. Ludouicus Molina, vir singularis modestiæ, ac religionis, & ingenij acumine, ac eruditionis laude præstantissimus si quis alius; ab eo media iure merito nuncupata, vel, quod nec merè possibile, sicut scientia simplicis intelligentiæ, nec absolutè existentia, sicut scientia visionis, sed conditionatè existentia, & medio statu prædita cognoscat, vel quod, nec à determinatione, & decreto diuinæ voluntatis dependens sit, sicut scientia libera, quæ v.g. Deus mundum exiturum cognoscit, nec necessaria, & non esse impos sit, veluti scientia necessaria, quæ Deus mundum possibilem esse cognoscit, sed potius inter vtramque sistens, cum alterutra partim conueniat, partim differat.

24 Hæc illa scientia media, quæ cognata senioribus Patrum, cœqua Scholasticorum primis, ad nos vsque per tot annorum series, ac temporum interualla semper inoffenso, semperque secundo cursu deuenit, pro qua supra septuaginta Doctores laudat P. Didacus de Bæza tom. 3. in Euang. lib. 14. §. 25. & quam quisquis apud antiquos nouam, aut apud nouos antiquatam censet: is certè in sole caligat, atque in meridie cæcutit. Hæc illa scientia media totius prædestinationis cardo, libertatis nostræ, & efficacis gratiæ Dei sequestra, dissidentium conciliatrix mysteriorum, grauissimarum litium media, vt aiunt, manus, Pelagianis, & semi Pelagianis ignota, Lutheranis, & Caluinistis exosa, & quæ quasi cynosura felicissimè reguntur omnes quotquot surgentes infido Aquilone procellas contra Ecclesiam Dei, non è littore securi prospectant, sed inter iras, minasque maris eluctantur.

25 Hæc illa scientia media in quam constanti & irrefoluta pace coaluit alma parens Societas Iesu, hinc atque hinc totas natorum accincta phalanges; qualis ille credentium sator, vbi lacessit nascitura propagate litus arenosum, sydereasque facies: aut, si sacra licet miscere profanis,

--- Qualis Berecynthia mater

Lata Deum parui centum complexa nepotes,
Omnes calicolas, omnes supera alta tenentes.

Vt frustra sperem tantulo spatio concludere Molinas, Suarez, Vazquez Bellarminos, Toletos, Valentias, Fonssecas, Lessios, Albertinos, Ruizios, aliosque nostræ scholæ primores, quos indefessus labor,

religiosa humilitas, vitæ sanctitas; ac piæ vocationis gratia super omnis scientiæ, & sapientiæ verticem extulit. Hæc demum illa scientia media, quæ in luce Romanæ curiæ, & coram supremo illo, & Apostolico confesso toto decennio discussa sospes, & salua euasit, hostesque suos victrix detriumphauit, vt rectè in eam congruat illud Maronis.

Quam, nec Tideses, nec Larissæus Achilles,

Non anni domuere decem, non mille carina.

26 Thomistæ autem nostris argumentis conuicti sententiam suam honestè retractarunt, & cum antea scientiam conditionatorum merè coniecturalem Deo concederent, vt apertissimè constat ex Ledesma, & aliis eiusdem familiæ, qui ineunte hæc controuersia prælo sua scripta dederunt, modò certam, & infallibilem conditionatorum scientiam Deo nobiscum largiuntur. Ne vero in nostram sententiam discessisse, & à sua recessisse viderentur, circa euentus omnes sub conditione futuros decreta quædam efficacia Dei excogitarunt, in quibus futura conditionata cognoscuntur: quæ scientia, aiunt, media non est, sed visionis, & libera: visionis, quidem, eo quod eius obiectum primum, & formale sit aliquid existens, nimirum decretum aliquod diuinæ voluntatis: libera autem, eo quod tale decretum supponat, & ab eo dependeat. Quam optarem, vt per locum, & tempus mihi liceret ostendere, quatenus hæc decreta libertatem arbitrij tollant, gratiæ Dei sufficientiam euertant, Deum auctorem peccati constituent, eique prouidentiam omnino superfluum, & absurdam affingant. Verum hæc non otij nostri sunt, non instituti.

27 Obiicies primò obiectum non est determinatè futurum sub conditione: propositio igitur asserens obiectum ita futurum non est determinatè verum: probatur antecedens, quia nihil est, per quod obiectum determinatè futurum sub conditione constituitur: cedo enim, quale illud esse possit? Respondent aliqui obiectum esse determinatè exiturum sub conditione per ipsam scientiam Dei conditionatam. Alij, per aliquid existens in mente diuina, per modum speciei impressæ. Alij, per decretum efficax conditionatum diuinæ voluntatis. Alij demum per complexum ex actu libero possibili, & conditione, à qua, si poneretur, actus dependeret. Verum hæc solutiones, dempta vltima, in simili impugnatae manent, cum de futuritione absoluta ageremus superius. Vltima autem aperte falsa est, quia actus liber possibilis esse potest, & simul conditio possibilis etiam esse potest, quin actus liber sit exiturus sub conditione, sed potius sub ea non exiturus: hoc ergo, quod est actum liberum esse exiturum sub conditione in eo complexo ex actu libero, & conditione possibilibus perperam collocatur.

28 Respondeo ergò, actum liberum non existentem, nec absolutè exiturum constitui, & denominari exiturum sub conditione per aliquod prædicatum positiuū sibi intrinsecum, quod est medium inter prædicatum puræ possibilitatis, & prædicatum puræ existentiæ, actuique statum medium attribuit. Quid autem sit hoc prædicatum, obiectum vè medium, siue rem esse exituram sub conditione, tamen inintelligibile esse aliqui existiment, ceterum non minus intelligibile mihi videtur, quam prædicatum possibilis, aut prædicatum absolutè existentis, quæ sunt actui intrinseca.

29 Dices, actus merè exiturus sub conditione simpliciter aliquid non est, nec simpliciter existit: illud ergò prædicatum, in quo futuritio conditionata à nobis collocatur ei intrinsece

secè inesse nequit : ei enim , quod aliquid non est , qui aliquid intrinsecè inesse sustinet. Respondeo, existentia conditionata non est simpliciter existentia, nec simpliciter aliquid : vnde intrinsecè inesse potest actui , esto hic simpliciter non existat, nec sit aliquid. Urgebis : nulla causa excogitari potest , à qua prædicatum illud , in quo conditionata futuritio à nobis constituitur, oriatur, & in actum resultat : liberum enim arbitrium adiutum gratia Dei , à quo esse possit, nondum existit. Respondeo existentiam illam conditionatam, cum simpliciter existentia , aut aliquid non sit, oriri & proficisci quodammodo posse à libero arbitrio adiuto gratia Dei , esto hoc nondum aliquid sit , & simpliciter omni esse careat. Insites : si existentia conditionata esset prædicatum aliquod intrinsecum actui , quod in eo ita resultat, vt non resultare posset, aliqua certè daretur libertas in statu conditionato, atque adeo meritum aliquod, & demeritum, quod tamen semi Pelagianismum redolet. Respondeo libertas est indifferentia ad operandum , vel non operandum : at in statu conditionato non est indifferentia , aut facultas ad operandum simpliciter, aut non operandum : operari enim sub conditione , aut ita non operari non est simpliciter operari, vel non operari : quamobrem in statu conditionato nulla libertas simpliciter , ac proinde nullum meritum , aut demeritum videtur.

30 Obiicies secundò : propositiones de futuro contingenti conditionato disparatæ , qualis est hæc , si Turca ludat, Persa saluabitur, nunquam sunt determinatè veræ : ergo nec propositiones de futuro contingenti conditionato etiam si non sint disparatæ. Respondent nonnulli , negato antecedenti. Perperam tamen, quia propositio ea, si Turca ludat, Persa saluabitur, vbi verè conditionalis sit, vt hi recentiores existimant, affirmat, Persam saluandum sub conditione lusus Turcæ , atque adeò lulum Turcæ esse conditionem ad salutem Persæ virtualiter affirmat : at lusus Turcæ nequitiam est conditio ad salutem Persæ : propositio igitur illa , si strictè conditionata sit, semper erit falsa , & nunquam vera : minor probatur, quoniam conditio, vt talis est, aliquam connexionem, vel conducentiam habet ad id, cuius conditio est, connexionem, inquam, vel conducentiam physicam, aut certè moralem, & ex decreto Dei, de qua sermo est lib. 4. Reg. cap. 13 : *si percussisses quinque, aut sexies sine sepius percussisses Syriam usque ad consummationem* : at lusus Turcæ respectu æternæ salutis Persæ nullam habet connexionem, nullam conducentiam physicam, aut moralem, aliàs propositio illa, quæ de loquimur verè conditionata esset, contrà quam aduersarij supponunt,

Melius ergo cum P. Suarez de scientia conditionata lib. 2. cap. 6. respondeo. Propositio illa si Turca ludat, Persa saluabitur, aut significat meram concomitantiam, & coexistentiam lusus, & salutis ita, vt in mente sit hæc, *quando Turca ludet Persa saluabitur* ; & ita non conditionalis, sed categorica complexa est, ac vera esse potest : quare ex ea contra veritatem propositionum ; conditionalium non disparatarum argui non potest ; tum , quia conditionalis non est, tum etiam , quia vera esse sustinet. Aut ea propositio significat dimanationem, & dependentiam conditionatam vnus ab alio ; & ita verè conditionalis est ; ceterum nunquam vera est, ob rationem nunc. superiori assignatam : inde tamen perperam ad conditionales non disparatas arguitur , in quibus conditionatum à conditione dimanat, & dependet, sicut ad earum veritatem oportet.

32 Obiicies tertio. Ad veritatem propositionis conditionalis requiritur essentialis connexio conditionis cū conditionato : hanc enim particula, *si*, designat : nec aliud apparet, cuius ea possit esse signum : at propositiones de futuro contingenti conditionato non procedunt sub conditione, inter quam, & conditionatum vlla reperiatur connexio : nunquam ergò sunt veræ. Nescio quo iure Thomistæ neoterici maiorem assumant, quam indubitanter falsam , & seculo suo inauditam esse tradit Sotus lib. 3. summul. c. 8. lect. 3. Ad eius probationem respondeo, particulam, *si*, significare, non connexionem conditionis cum conditionato, seu illationem necessariam consequentis ex antecedenti, sed existentiam rei sub conditione, siue cum ea connectatur , & ab ea inuitabiliter inferatur, siue secus. Quid autem sit, aliquid esse exiturum sub conditione, aut quod erit ea posita, non, nisi religiosè nimis, & importunè à quibusdam interrogatur iterum , atque iterum , cum sponte sua notius sit, quam vt explicari possit amplius.

33 Obiicies quarto. Futuritio absoluta per nos carentiam importat ante existentiam : perperam ergo videmur explicuisse futuritionem conditionatam sine carentia aliqua. Respondeo, futuritionem conditionatam latè sumi solere, vt solam concernat existentiam conditionatam rei : quod genus existendi, quia solum fermè est, de quo ab authoribus controvertitur in præsentī, idcirco futurum sub conditione, prout cum eo recurrens, exposuimus hætenus, Haud propterea tamen imus inficias rem strictè esse futuram sub conditione, inuoluere duo , nimirum nunc absolutè non existere , & esse exituram sub conditione, vel nunc, vel postea ; adeoque complecti, præter esse conditionatum, non esse, siue carentiam aliquam.